

România literară

Apare săptăminal
sub egida
Uniunii Scriitorilor

Editată de Fundația
România literară
cu sprijinul Fundației
Anonimul

11 - 17 iunie 2003
(Anul XXXVI)

23

literatură

pagina
21 *Cronica
optimistei/pesimistei*
o nouă rubrică de
Ioana Pârvulescu

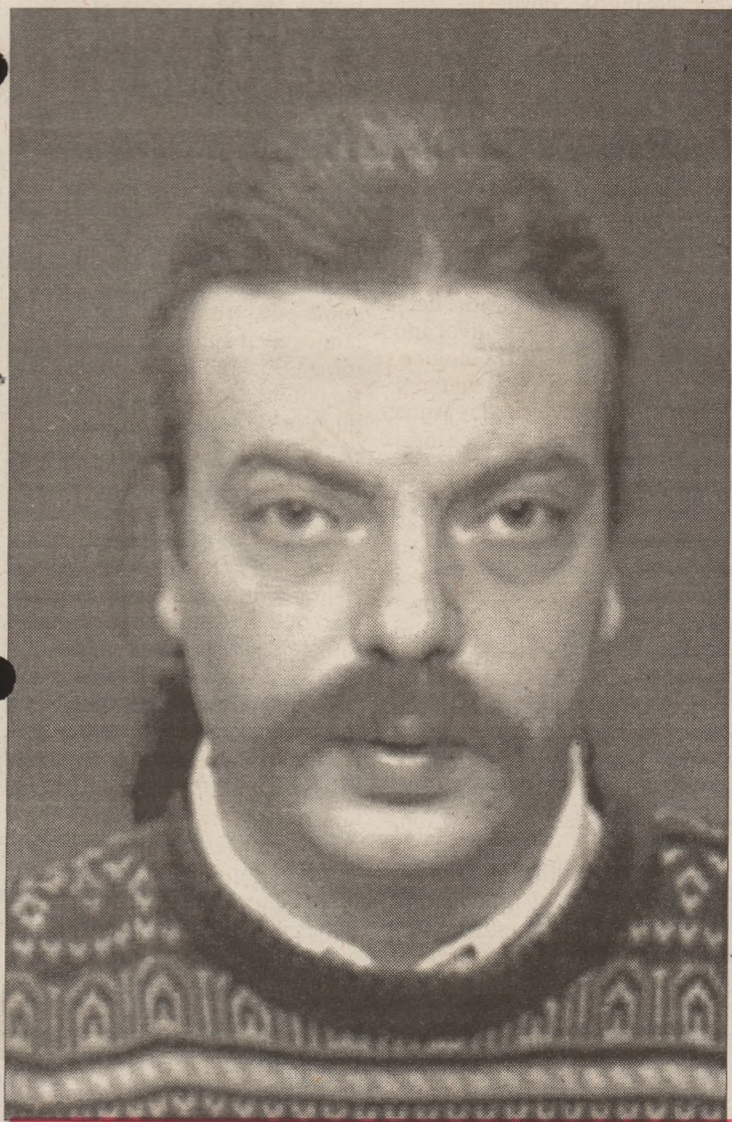
arte

pagina
25 Expoziția
Mihaelei
Șchiopu

meridiane

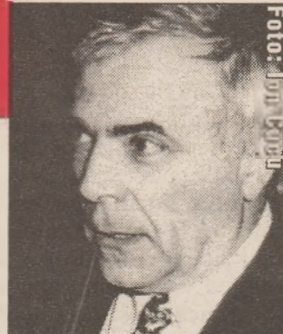
pagina
28 *Cartea străină:*
Milan
Kundera

Inedite
poetului
Cristian Popescu

pag. 16-19

EDITORIAL de Nicolae Manolescu

Dureri înăbușite

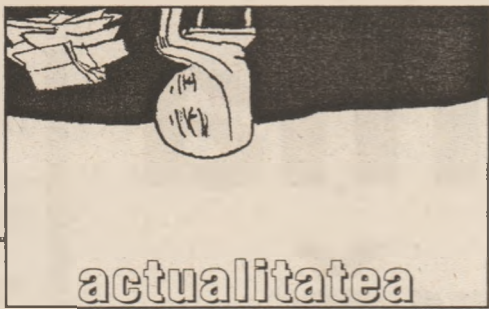
INCA un scriitor pe trei sferturi uitat: Ion Agârbiceanu (12 septembrie 1882 – 28 mai 1963). Dubla aniversare, din toamna trecută și de la finele lui mai curent, n-a trezit nici cel mai mic ecou. Dificultatea receptării moderne a prodigioasei opere a scriitorului ardelean i s-a părut a fi lui G. Călinescu eticismul romanelor sale de maturitate. În ce mă privește, cred că dificultatea este alta, mai ales că eticismul nu se regăsește în toate scrierile autorului și, pînă și acolo unde se regăsește, el e prezentat „cu tact”, evitîndu-se predica și făcîndu-se „doar simpatică virtutea”, după chiar aprecierea lui Călinescu. Acest fel din urmă de a proceda este și singura sugestie a naționalismului lui Agârbiceanu (în *Istoria* sa, și Călinescu îl așează în capitolul *Tendința națională*, lângă Goga și sămănătoriști), îndeajuns de obiectiv ca observator al satului de peste munți și cu un idealism moral bine temperat.

La debutul său, cu volumul de povestiri potrivit intitulat *De la țară* (aceasta fiind Țara Moșilor), apărut în 1905, Agârbiceanu a produs o impresie destul de puternică, pe care unii au socotit-o comparabilă cu aceea a *Poeziilor* lui Goga din același an. Ei erau scriitorii ardeleni cei mai promițători din zorii noului veac, după Coșbuc și înainte de Rebreanu. Nu este totuși nimic în povestirile lui Agârbiceanu de pînă la marele război din palinodia națională de la Goga, deși ele ne aduc sub ochi scene de viață rurală și personaje la fel de tipice precum cele din lirica poetului. Dacă vrem să prindem într-o formulă tematica acestor narațiuni, realiste mai cu seamă în detalii și în vorbirea oamenilor, doar superficial aburite de nostalgii sămănătoriste, în latura baladescă, aceasta este *dureri înăbușite*. Adică, nu întîmplător, titlul volumului lui Sadoveanu din 1904. Cel mai important monografist al lui Agârbiceanu a susținut ideea admirației pe care scriitorul ardelean ar fi purtat-o moldoveanului. Însă ideea lui M. Zăciu creează o problemă: cînd Agârbiceanu începe a-și publica povestirile „de la țară”, cu nimic deosebite de cele care le urmează vreme de un deceniu și jumătate, Sadoveanu nu debutase.

Nu se vede nici un motiv pentru a vorbi de vreo influență. E destul de limpede, în schimb, faptul că există la amîndoi prozatorii preocupări asemănătoare, o aceeași atmosferă morală a satului, ca și o foarte măsurată acceptare a fatalității care stăpînește destinele tragice ale unor ființe neînsemnate. Nu putem intra în pielea cititorilor de la 1900: este sigur însă că lor li s-au părut originale povestiri precum *Lupul*, *Vârvoara* sau *Miluc*. Ceea ce ne frapază pe noi astăzi este însă sado-venismul lor. E ca și cum în ochii posterității, Sadoveanu l-ar fi depozat pe Agârbiceanu de toată seva nouă și viguroasă a prozei sale de început. La o scară mai mică, un lucru similar s-a petrecut cu Samson Bodnărescu, pe care nu-l mai putem citi altfel decît ca pe un epigon eminescian, deși atunci cînd își publica poeziile muzicale și pesimiste, Eminescu era încă acela de dinainte de 1870, un emul zglobiu al lui Alecsandri și Bolintineanu. Iată două cazuri de epigonism paradoxal.

Neșansa lui Agârbiceanu nu se oprește aici. Întîia parte a opere sale, aceea de pînă la război, se încheie cu romanul *Arhanghelii* din 1913, roman solid, de pionierat realist, care este reținut totuși de către istoria genului doar ca o verigă între *Mara* (în volum abia în 1906) și *Ion* din 1920. Astfel de receptări insidioase sînt rare într-o literatură, dar toposc originalitatea scriitorului. Aproape nimic din ceea ce i-ar fi putut fixa identitatea artistică nu mai pare a se afla în proprietatea lui Agârbiceanu. De un anume fabulos folcloric, pe care el l-ar fi putut găsi în *Serile în sat la Dîcanka* ale lui Gogol, l-a expropriat Galaction, cu *Moara lui Călfar*, pe care Agârbiceanu o citise mai mult ca sigur cînd scria *Morarul*. Marile lui nuvele, structural diferite de primele povestiri, care apar după 1918 – *Popa Man* (scrisă în 1910), *Păscălierul*, *Jandarmul* – nu sînt nici ele scutite de o vecinătate primejdioasă, aceea a lui Slavici din *Moara cu noroc*, după ce, tot Slavici, din narațiunile mai scurte de la început, se poate recunoaște în *De la țară*. În sfîrșit, romanele incriminate de Călinescu, *Legea trupului* sau *Legea minții*, sînt de-a binelea rătăcite într-o epocă străină firii lor.

(continuare în pag. 3)

RICE-AM spune noi și orice-ar face ei, pesedeii sunt incorigibili. Și încă în frunte cu cel mai pesedeu dintre ei, Ion Iliescu. Deși patronează cu zâmbetul lui de ferăstrău circular cea mai nesătulă formațiune politică ivită în țara lui Decebal și Traian, el trece drept un model de modestie și cumpătate. Că mănâncă și se îmbracă din fondurile președinției, mai treacă-meargă – o fac atâtea generali de armată și poliție care n-au nici măcar scuza c-ar fi fost aleși de vulg. Chior în salonul orbilor, Ion Iliescu a reușit constant să deruteze o populație flămândă, obosită și speriată de schimbare, pozând în salvator al nației și protector al celor bătui de soartă.

Că Ion Iliescu răspunde pentru dezastrul actual al României, e o axiomă. Dacă n-ar fi fost se-tea lui de putere, dacă n-ar fi fost pactul cu securitatea, miliția și ofiterii „asasini din armată”, cu totul altă ar fi soarta României. Valsând cu șiretenie pe covoaarele minciunii și manipularii, el a adus România la coada Europei. Și cu toate acestea, prostimea continuă să-l vadă drept „un element de stabilitate”, „un garant al progresului”, „un om ca noi, dintre noi!”

Ultima lozincă n-o pot nega în totalitate, pentru că nu știu ce și cum simt concetățenii mei pro-iliescieni. Constat doar, la modul empiric, că ceva nu e în regulă cu noi toți. Dați afară din fabrici, românii nu se gândesc la nici una din soluțiile normale în orice țară normală: să încerce să se califice într-o altă meserie sau să înceapă o afacere pe cont propriu. Abia după ce „sparg” prin birturi cele douăsprezece-douăzeci de salarii „compensatorii”, ca și cum falimentul întreprinderii ar reprezenta un triumf personal, încep să-și pună problema unui nou loc de muncă.

De regulă, se întorc, amnezici, la poarta uzinei pe care-au feri-

contrafort

de Mircea Mihăieș

O nouă ideologie: „badigardismul”

cit-o cu înalta lor competență muncitorească și încep să vocifereze c-au fost dați afară pe nedrept. Protestează ei ce protestează, mai dau c-o piatră în director, mai blochează o șosea națională, mai aruncă vina pe străinătatea care-a ruinat înfloritoarea economie națională, mai ridică amenințător pumnul și promit că data viitoare nu se vor lăsa duși de nas de pesedei: data viitoare vor vota cu cealaltă lumină a românismului, Vadim Tudor.

DUPĂ ce se conving că porțile fabricii rămân închise, mai trag o raită pe la bodegă și se interesează cum ar putea, totuși, să câștige un ban. În construcții nu prea e loc, și în plus e al naibii de greu, la căpșunile din Spania merg mai ales femeile, în administrație ai nevoie de pile mari (și nici cu studiile nu stai prea grozav). Până la urmă, un cumnat, un verișor, un cunoscut, un consătean sau chiar chelnerul le va arăta calea cea dreaptă: „Bre, omule, fă-te și tu badigard!” La început, surprins, apoi incredul

(„Cine mă ia pă mine, mă, că acolo trebuie să știi să dai caft!”), apoi din ce în ce mai curerit de idei, cu ultimii bani oferă „un tur” băieților de la mese, convins c-a tras, în fine, lozul cel mare.

Amicii de pahar îi vor da câteva adrese, apoi va începe să păsească pe poteca „agențiilor de pază și protecție”. Care agenții sunt mai dese decât școlile și mai populate decât spitalele. Aproape nu-i stradă în marile orașe unde să nu te uimească forfota unor flăcăi bine făcuți, de obicei îmbrăcați în negru, purtând insigne, pistoale și bocanci „ca-n filme”, gata să te ia de guler dacă zăbovești o clipă mai mult în fața vitrinei pe care-o au în grijă și neezitând să-ți aplice un baston peste cocoșă dacă te plângi c-ai fost furat la cântar.

Întâmplarea face ca, de câteva luni, să trec aproape zilnic pe lângă sediul unei „agenții de badigardi” celebră pentru isprava de-acum un an, când din seiful inexpugnabil au dispărut trei miliarde de lei. În loc să-ți inspire încredere, locul te bagă în sperietă. „Firma” e plasată într-o

casă obișnuită, pe-o stradă laterală. Dacă n-ar fi câinii feroci care-și arată colții prin gardurile cam dărăpănate, ai putea trece pe-acolo fără să observi nimic. Dar obligat să-ți ridici privirea, vezi geamurile nespălate, fără perdele, cu vopseaua scorjită, treptele murdare, acoperite de-un covor de coji de semințe, plantele uscate și mizeria indescriptibilă din curte.

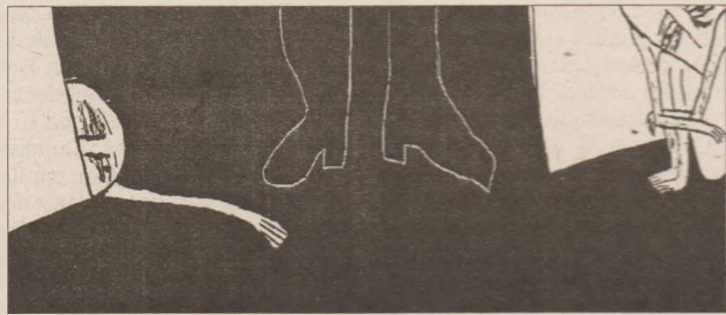
De regulă, locul mișună de indivizi fioroși, pe care, instinctiv, îți vine să-i ocolești, deși uniforma e menită să-ți câștige încrederea. Băieții vorbesc așa cum i-a învățat mama lor, doctoriță pesemne, adică invocând varii organe și acte fiziologice. Și mai cred că au tați cântăreți de operă, pentru că strada răsună bubuitoare de limbajul colorat până la nebulie al acestor români, ieri, băieți destoinici la strung, așchiitoare sau doar la pilă, astăzi mardeiași cu acte în regulă. Nu generalizez, firește, dar zece-doisprezece ani de prezență a „badigarzilor” printre noi sunt suficienți pentru a vedea încotro ne îndreptăm: spre un stat în care una dintre cele mai lucrative afaceri private e bumbăcirea cetățeanului care-a avut nenorocul să-i supere pe verișorii geto-daci ai lui Rambo.

IN 1990, agențiile de „bodyguards” au avut rolul istoric de a-i salva pe securiștii mai tântălai, care nu prinseseră nici un oscior în diplomatie, comerț, industrie sau administrație. Într-un fel, m-am bucurat

știind ceva meserie, băieții vor reprezenta, gândeam, un element de descurajare pentru previzibilă explozie infracțională. Să fim noi sănătoși! Nu numai că n-au stârpit golănele, nesișimțirea comportamentală, gâdnăriile și tâlhăriile, dar trântorii cu centiron și pistoale lucitoare sunt adesea ei înșiși generatori de violență și bestialitate. Nu trece săptămână să nu citești în ziare că nu știu care „badigarzi” au dat navală nu știu unde, spargând vitrine și capete, darâmând teighele și împrăștiind picioare în nas.

După câteva cicluri electorale și după ce tranziția s-a luat la întrecere cu ea însăși, reușind să iasă pe locul doi, aceste exportatoare de violență și criminalitate au ajuns unul din ultimele refugii ale clasei muncitoare. De fapt, avem de-a face cu mici armate de *desperados* dispuși să execute ordinele oricărui descresierat, știind că, de data aceasta, chiar nu au unde să mai plece. În plus, sentimentul apartenenței la o castă privilegiată mobilizează în ei nebanuite resurse de violență, invizibile atunci când ajungeau la șapte diminețile la fabrică și puneau în funcțiune amărâțul strung producător de șuruburi și piulițe.

Jurnaliștii care-au scris indignați despre recenta avansare în grad a lui Dumitru Iliescu de către protectorul său Ion n-au înțeles, se vede, nimic din esența politic-contondentă a României de azi. Poate nu știți că domeniul de activitate al lui D. Iliescu este tocmai „badigardismul”. Și poate că, dăștept cum îl cunoașteți, celălalt Iliescu, I., se gândeste la ce întrebuintare-ar putea avea vlăjganii ăștia în viitoarele alegeri. Pe mineri nu prea mai poate conta, cu armata nu se știe ce se întâmplă, polițaii sunt și ei prea ocupați cu vicleșurile proprii, așa că de ce n-ar încerca să ne ducă pe drumul cel bun folosindu-se de cei mai buni și mai viteji și resentimentari membri ai defunctei clase muncitoare? ■

România literară

Director: Nicolae Manolescu

Revistă editată
cu sprijinul
Fundației
ANONIMUL

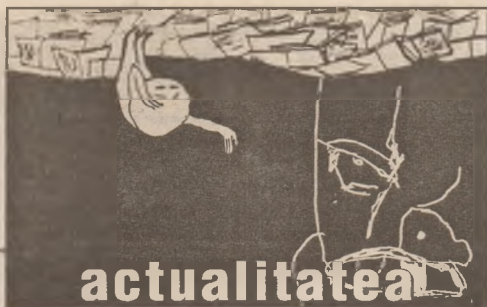
Redacția:
GABRIEL DIMISIANU - director adjunct,
ALEX. ȘTEFĂNESCU - redactor-șef,
MIHAI PASCU - secretar general de redacție.
ADRIANA BITTEL, CONSTANȚA BUZEA,
MARINA CONSTANTINESCU, MIHAI MINCULESCU.
Redactori asociați: IOANA PÂRVULESCU,
CRISTIAN TEODORESCU, EUGENIA VODĂ.
Corectură: CONSTANȚA BUZEA (pag. 3, 4, 8, 14, 23, 26,
27, 30), SIMONA GALAȚCHI (pag. 20, 21, 22, 24, 25, 29,
31, 32), ECATERINA IONESCU (pag. 1, 5, 6, 7, 9, 12, 13,
28), NINA PRUTEANU (pag. 2, 10, 11, 15, 16, 17, 18, 19).
Grafică: MIHAELA ȘCHIOPU
Tema numărului: *Cite ceva, despre patetism*
Tehnoredactare computerizată: IONELA STANCIU,
EDUARD CANDET, MAGDA TUFEANU
Introducere texte: GETA GHEORGHIU.

Administrația: Fundația „România literară”, Calea Victoriei
133, sector 1, cod 71102, București, Of. poștal 33, c.p. 50, cod
71341. Cont în lei: B.R.D., filiala Pipera, SV13759804450.
Cont în valută: B.R.D., filiala Pipera, SV11989444450 (USD)
și SV11920914450 (EUR). Mihai Pascu (director executiv),
Mirona Laudă (economist principal), Corneliu Ionescu,
Gheorghe Vlădan (difuzare, tel. 212.79.81).
Secretariat: Sofia Vlădan.

Correspondenți din străinătate: Rodica Binder (Germania),
Andreea Deciu (SUA), Gabriela Melinescu (Suedia), Libuše
Valentová (Cehia).

e-mail: romlit@romlit.ro http://www.romlit.ro

Revista „România literară” este editată de Fundația „România
literară” cu sprijin de la Fundația „Anonimul”, Uniunea
Scriitorilor din România, Ministerul Culturii și Cultelor,
Banca Română pentru Dezvoltare.

Într-o armonie fără cusur

VOM plăti – și cu câtă cetățenească mândrie – taxele de radio-televiziune, nu fiindcă nu ne putem dezlipi urechea, ochii de posturile onorabilelor instituții de stat, cu cele mai variate și de un extrem interes emisiuni, ci pentru a ne bucura de dreptul de a le frecventa – ceea ce este cu totul altceva și, firește, mai mult.

Vom apăsa pe butonul aparatului de radio sau vom deschide de la distanță televizorul, iar dacă nu le posedăm, oricum, dreptul ne rămâne, asumat, câștigat, dobândit contra unei modice sume lunare pe care o vom desprinde din bugetul familiei, renunțând la săpun, pasta de dinți sau hârtia pentru cură, când veniturile ne sunt mai mici de zece mii de euro.

Însă nu numai noi vom fi fericiți beneficiari ai nou createi ușurinți: ambele instituții naționale, sporindu-și bugetul cam cu o sută de milioane de euro anual își vor putea, eventual, reînnoi aparatura, tehnica depășită și, în orice caz, vor asigura salarii de subzistență președinților directori generali, șefilor de sectoare – de măcar unu la sută din valoarea globală. Tari pe bănuții lor, ce nu vor mai fi administrați de ministere avare, nu vor mai ajunge la casierii înjumătățiți și cu lingurița dați, granguri de pe crengile cele mai înalte ale nobililor instituții își vor umple piepturile cu aerul libertății: radioul, televiziunea vor înceta a mai fi simple ofocine de propagandă a regimului – ba chiar îi vor zice două vorbe – când simțul dreptății le-o va cere.

Atunci, dacă-l vom vedea pe dl Adrian Năstase dând, cu bunăvoință mâna Președintelui Bush, și cam de la înălțime, pe când în planul doi silesc să ajungă din urmă d-nii Chirac și Putin, îl vom vedea, într-un cadru la fel de larg și pe dl Traian Băsescu coborând, cu cătușe la mâini, scara autorității și ajutat să intre în duba, prin punerea de mâini pe cap. Miezoasele declarații ale dlui Octav Cosmâncă își vor avea pandantul în patetice marturisiri ale unor deputați ai opoziției, pe care conștiința i-a obligat să treacă în rândurile Puterii. Tonicile întâlniri ale dlui Iliescu cu amnezicii celei de a treia vârstă, sorcovindu-l din brațe reumatice le vor răspunde imagini ale dlui Corneliu

Vadim Tudor, fugărit de dulăi înspumați, la curmătura străzii doctorei Butoianu. Imaginile spitalelor în paragină și ale farmaciilor cu gratii și inscripția: „nu ținem medicamente”, vor alterna cu mirifice peisaje smălțuite cu vilișoare de câte douăzeci și patru de încăperi, ale poliștilor ce ne apără de borfași, ale judecătorilor ce-i înfundă pe cei din urmă, ale unor harnici specialiști nu în motoare, ci în inginerii.

Partea culturală nu va fi uitată, ne vor fermeca zilnic poezi ca Adrian Păunescu, critici literari ca Mihai Ungheanu, cineaști ca dnii Mihnea Gheorghiu și Sergiu Nicolaescu, răpiți cu totul posturilor particulare, ce de-abia dacă-l vor putea reține pe dl Silviu Brucan, pe dl Niculescu-Mizil. Figuri de iluștri dispăruți, precum Ion Gheorghe Maurer, Constantin Dăscălescu, vor fi readuse în actualitate, mutrele părinților fotbalului românesc ne vor face confidente, după fiecare ghinion al Naționalei. Vom pierde în fața Angliei, dar ne vom răscumpăra în fața echipei din Feroë, vom face egal cu bronzații din Burkina Faso și-i vom covârși pe bălani din Lichtenstein...

ÂND eternii cârtitori – nu se mai termină odată cu ei! – vor obiecta că nimic nu s-a schimbat, nici măcar timpul acordat reclamelor sau că, pe lângă taxele de pe popor, radioul, televiziunea vor primi mai departe fonduri de la buget, va trebui, este de datorita noastră să subliniem, că aspectul cel mai important al chestiunii îl reprezintă dreptul în sine cucerit de către noi și învigorată contribuabili. Și că suntem doar în fața unui fantastic început. Creșterea continuă a nivelului de trai, certificată prin prezența în fața fiecărui grilaj mai înalt de trei metri a unei Toyota, a unui Volvo, de achiziționarea mai de fiecare cap de familie a unei rezidențe la mare/munte și a unui teren intravilan, urmează natural a fi urmată de câștigarea altor multe drepturi de tipul celui recent cucerit. De par exemplu, cum în statistici gradul de civilizație se socotește pe numărul de echipamente electronice – mașini de spălat – rufe – o taxă a dreptului de a le posedă ar fi cazul să se instituie numaidecât, prin adaosul cuvenit în factura de electricitate. Cum fiecare dintre noi își visează o spațioasă curte cu piscină, *Apa nova*, schimbându-și nu-

mele în *Apa supernova*, ar putea inova taxarea fiecărui apartament de la două camere în sus (dl Iliescu are trei, dl Șerban Mihăilescu, două, iar dl Cosmâncă o singură cameră – și aceea de bicicletă! Totuși, zvonul că unui deputat dorm în Parlament sau la hotel, procurorul general pe la prieteni și un număr neprecizat de secretari de stat prin boschete pare a suferi de oarecare exagerări.)

Debrășanții de la termoficare ar putea fi retaxați pentru dreptul lor indiscutabil de a se rebransa oricând ar dori și chiar și când nu. Mai departe mergând, cu gustul mereu în creștere după acumularea, cu mici sacrificii bănești, a unor noi și noi drepturi, cetățenii ar putea propune din proprie inițiativă, taxarea dreptului fiecărui muritor de a respira adânc, pe ambele nări – iar în caz de guturai, pe gură – aerul curat al Patriei – cu inerente reduceri, acolo unde acesta este pentru totdeauna poluat sau pentru bolnavii cu capacitate respiratorie redusă. Scufundătorii maritimi n-ar plăti, asemeni, taxa, nici salvamontişti, lucrând cu tuburi de oxigen.

Dar până și pruncii (scuzați: bebeluși!), petrecând senine ceasuri de meditație în pântecul matern ar putea fi impozați, după modalitatea japoneză ce înscrie data nașterii individului din ziua concepției lui. Unei fiscalități ce-i scapă printre degete zeci de mii de miliarde de lei, de la debitori imperturbabili, într-o situație absolut fără soluție, căi spornice de a ieși din impas i se deschid prin această distribuție de drepturi dintr-un portofoliu practic nelimitat, ce-și are, de altfel, nobilul trecut istoric în *indulgențele* prin care se iertat plătitorului greșeli înfăptuite – și ceva mai scump – ca să simtă – pentru greșeli pe care păcătosul intenționa să le comită.

ATINGEM, aici, delicata problemă a unor posibile exagerări când, bunăoară, căile ferate se vor privatiza și vom călători cu garniturile dlui Sechelariu sau Mischie, să presupunem, ar constitui un abuz pentru dreptul de a achiziționa o locomotivă, o gară, linia București-Iasi și mai departe. Nu ne duce mintea cum se va consola guvernul de pierderea monopolului la radio-televiziunea de stat, poate unde, pe banii noștri și mai puțin ai săi, instituțiile respective tot lui îi revin, cu flintași la poartă. Cu

președinte director general, de către Putere cățânit. Și cum, mai înainte de a deveni libere precum pasărea cerului, respective instituții – s-au curățat de toți cei ce nu aparțineau Puterii – și aveau un cuvânt de spus. Cei ce au rămas sunt îndemnați să se comporte echidistant, pe însuși modelul președintelui republicii.

Până mai ieri, tot românul avea radio/televizor, dar nu plătea taxe. De mâine, va fi exact invers, într-o răsturnare de situație perfect dialectică. Se mai vântură zvonul că aceia care nu au aparate de radio vor fi înzestrați cu ele, pe gratis, de la stat – o șansă pentru o industrie națională în stare de dezastru, dacă nu un nesferat noroc pentru importatorii mai iubiți. În comunism, la ceasul deplinei realizări, fiecare cetățean supraviețuitor urma să intre în centre de distribuție – foste magazine

– spre a lua ce oferă tehnica cea mai avansată, de la găleți la capsatoare, ba chiar și o Volgă – ca la radio Erevan. Factori imprevizibili – încercuirea imperia-listă, renunțarea la munca patriotică din gulaguri, consumul de alcooluri inferioare – au împiedicat ducerea la bun sfârșit a operației. În capitalism, lucrurile diferă extraordinar: totul se plătește, cu excepția dreptului la moarte. Este drept însă că, atâta vreme cât nu avem o economie de piață funcțională îl putem impune și pe acesta.

În cazul contrar, deficitul bugetar pe anul 2004 va depăși cuantumul de 3%, nouă legiuit, și în loc să intrăm în Uniunea Europeană în 2007 ne-am răndui în lotul Bosniei-Herțegovinei, Croației, Albaniei, de care, oricum, ne leagă dulci legănări istorice. Câștigând alegerile din 2005, 2010 și de ce nu și mai încolo, P.S.D.-ul ne va ține trează speranța, lărgindu-ne treptat accesul la drepturi – taxate. Ca și acum, vom avea demnitari cu venituri puțin peste zece mii de euro și simpli cetățeni cu conturi sub zece mii de euro. Într-o armonie fără cusur...

Barbu Cioculescu

Dureri înăbușite

(urmăre din pag. 1)

În plin modernism, contemporan cu Hortensia Papadat-Bengescu (*Fecioarele despletite* sînt din același an cu *Legea trupului*) și Camil Petrescu, Agârbiceanu nu poate face decît figura unui moralist naiv, impregnat de spirit religios, fără nici o legătură cu emancipata societate românească dintre războaie.

E o întrebare aceea de a ști ce drum se cuvenea să urmeze Agârbiceanu ca să scape de acest blestem. Poate acela indicat de *Fefelega*, cea mai valoroasă dintre povestirile sale de tinerețe, în care realismul minuțios și viguros este întregit de o metafizică a rostului omului în lume care ne amintește de Gogol și de Cehov. Ar trebui redate, în această perspectivă, întinsele nuvele tîrzii, prin care criticii ardeleni (numai ei!) de după al doilea război (M. Zăciu, C. Regman, I. Negoitescu) au încercat să-l reimpună pe Agârbiceanu contra discreditei relativ pe care i-l arătasera Calinescu și ceilalți critici ai generației anterioare. Însă nu este sigur că au reșit. *Popa Man* e o combinație de reminiscențe din Caragiale (*Păcat*), Slavici (tatăl ciudatului popă e un hoț de porci, impușcat de jandarmi) și Sadoveanu (firi pătimașe, nestăpînite, în dragoste în beție). Lipsa originalității aici mai vădită decît oriunde. *Păscălierul* e o versiune comică a temei preotului dintr-un sat izolat. Cititorul ia însă la fel de greu în considerare farsa cum o ia preoteasa care se pomenește în patul conjugal al bețivanului ei soț cu un călugăr. Peste *Strigoii* sau *Faraonii* plutește, la o lectură actuală, umbra lui Vasile Voiculescu. În fine, *Jandarmul* e singura care i-ar fi putut aduce scriitorului marea notorietate, dacă n-ar fi venit prea tîrziu. E povestea obsesiei a două tinere femei pentru un bărbat ciudat (același străin nimerit de neunde într-o comunitate care funcționează după regula slaviciană a gurii satului), care înnebunește și se spînzură (și-a ucis sau nu Veronica primul soț dîndu-i să mănince ciuperci otrăvitoare?). Nuvela are unele naivități, dar și pagini puternice. În 1941, cînd apare, *Jandarmul* nu mai poate modifica impresia generală asupra unei opere care pare să țină definitiv de începutul secolului.

Nicolae Manolescu

lecturi la zi

de Marius Chivu

Vinicius uncool

MAI întâi două chestiuni generale. Dacă citești cronicile de întâmpinare la volumele de poezie, observi că peste 80 % dintre noile apariții sunt validate critic. Și asta în condițiile în care cu toții tipăm că se scrie prea multă poezie și tot mai slabă. În cronici, acest lucru nu se vede deloc. Diferențele dintre un volum pasabil și unul foarte bun sunt estompate de la sine. Cronici literare întinse pe pagini întregi de reviste care descriu poezia fără a o și supune unui examen critic riguros îți lasă impresia că poezia bună se întinde din volum în volum, de la poet la poet, fără grade, fără diferențe valorice. Altfel se ajunge la validarea a sute de cărți de poezie pe an între care cele cu adevărat interesante se rătăcesc în mod fatal. Folosite excesiv, aprecierile elogioase sfârșesc prin a nu mai impresiona pe nimeni. Tot mai impersonale, cronicile nu mai triază serios, nu mai ierarhizează eficient, și-au dezvoltat un nivel nici prea jos nici prea ridicat la care raportează totul uniformizând păgubos. N-ar strica puțin mai mult curaj și responsabilitate critică, precum și o scară de evaluare ceva mai vizibilă. Între „a nu lipsi din bibliotecă” și „nu merită nici măcar răsfoită” ar trebui să mai existe trei nivele de apreciere. Mai multă nuanță care să creeze diferențele!

Deși ar merita o discuție mai largă, țin să remarc faptul că odată zona sexualității detabuizată (lexical vorbind), poezii (în special) au supralicitat-o în

asa măsură și atât de prost încât riscă să o facă indezirabilă. Limbajul frust a sedus pe mulți și am impresia că mulți poeți chiar cred că prin a pune *pulă* sau *muie* în poem reușesc un vers puternic. Cred că a scrie folosind limbajul sexual frust ar trebui să fie - de la sine - apanajul unui număr restrâns de poeți. Nu trebuie să fii neapărat Brumaru, dar e evident faptul că nu oricui îi e dat să scrie bine cu aceste, în fond, delicate cuvinte. Pentru că potențialul lor poetic nu vine din rezistența la prejudecată și pudibonderie. Libertatea de a le folosi nu înseamnă, până la urmă, nimic. Cum o faci e însă esențial! În fața meșteșugului poetic, statutul lor lingvistico-expresiv e perfect egal cu cel al cuvintelor așa-zis decente.

Se vede și din *Studiu de bărbat* că Paul Vinicius are potențial poetic, valorificat însă cam superficial. Abordând, cu substrat sexual mereu insinua(n)t, o serie lungă de relații cu personaje feminine, *naratorul* lui Vinicius face figură de adolescent ceva mai versat, dar destul de înapoiat la capitolul haz (în sensul larg). În mare parte, volumul e un soi de album erotico-poetic cu femei (spune un vers: „stau înfricoșător cu imaginația / stau beton cu potența”) despre care/cărora acum bărbatul le cântă nostalgic cu dor. Nu se rețin piese, ci doar maniera pe față optzecistă, iar Vinicius are ghinionul de a persevera mizând pe jocuri și asociații facile de limbaj care te lasă complet rece. Se ghidește de prea multe ori efortul de a epata și a surprinde artificial, cam după rețetă, cum ar fi poemul *pt. W (v.v.) - cu ajutorul lui joe cocker*, un avangardism vizual răsuflat de tot. Departe de a fi ingenioase, unele titluri sunt imposibile: *atunci când vulpea nici weverita, nu e decât un căcânar care ne fură stele sau jumătate din ceea ce știu nu mi-a folosit la nimic cealaltă jumătate îmi va folosi să nu-mi ajute la nimic*.

Paul Vinicius crede, probabil, că se salvează prin faptul că azi îți poți permite să fii banal, plat sau *țacânit* în numele atât de uzitatelor principii ale (auto)persiflării și al demistificării, inclusiv a poeziei, prin orice procedeu: „tu ești atât de frumoasă / încât / azi e joi / iar mâine / o să fie / marți” (*tu - în totdeauna...*) sau „cerșeam de băut / cerșeam de fumat / cer-

șeam de futut / deasupra: / cerul pizdărit de stele” (între vechea cazemată) Impresia e de respirație lirică prea scurtă (multe poeme sunt *umplute*), redundanță, teribilisme de tot soiul livrate drept frenezie, versuri inutile (precum cele de mai sus) sau chinuit suprarealiste, *deja-vu-uri* cu toptanul și, în general, kitch-uri textualiste străvezii din care ne e dat să tot citim de câțiva vreme: „voi continua să lucrez la gravitația ta interioară. / voi continua să îți administrez bogățiile naturale / până ce vei deveni o patrie ascultătoare. / voi continua să îmi fac lecțiile / direct pe organele tale vitale. / voi continua să îmi / voi continua să te / voi continua să fac / iu” (*orașul erotic*) și „un cecen își potcovea calul / și cânta / o-bla-di o-bla-da / ce cenul meu / ce ceana mea?” (*amintiri despre lumea asta...*)

Autorul spune într-un poem: „poetul nu-și mai vâra de mult lingurița / în șerbetul dulceag al poeziei. / el nu mai întinge de mult cu bucați de pâine / în tigaia cu metafore grăsuțe / și friptură de miel stilizat”. Chiar dacă am mai auzit asta, să vedem ce ne propune: „poetul nu mai trăiește de mult din aburul poeziei. / el s-a întors printre noi. / a revenit cu tălpile lui aeriene / pe solul natal / al patriei lui ireal de natale / unde viața decurge palpitant / între facturi și chitanțe”. OK! Dar nu aici e problema. Chiar deloc. Lexicul e divers, din toate registrele, dar amestecul de melancolie, machism și obscenitate e neconvincător și, mai ales devine neinteresant prin saturație, repetitivitate și facil. Dacă ar fi fost puțin mai selectiv, volumul ar fi avut de câștigat. Dar asta ar fi trebuit să fie treaba redactorului de carte.

Un minor pe alocuri agreabil (atunci când se ia în serios și-și *lucrează* atent poemul ferindu-l de excesele plictisitoare și, mai ales, când îl pastșază reușit pe Cărtărescu din *Poe-mele de amor*), izbutind uneori bune versuri, dar care se pierd pentru că supralicitează aiurea într-o manieră ale cărei limite nu le prea stăpânește. Sorry, but uncool!

Coșovei était un autre

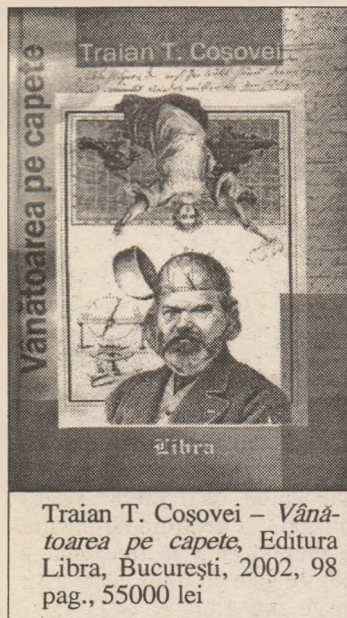
FOARTE interesant de observat ce s-a întâmplat cu poezii grupate sub titulatura de optzecisti, după momentul '89. Cărtărescu și Iaru au pus punct în plină glorie cu *Levantul*, respectiv *Înebunesc și-mi pare rău*, Mariana Marin a mai dat *Mutilarea artistului la tinerețe*, iar Muși-

na, Stratan, Stoiciu și Coșovei (pentru a nu lua decât aceste exemple) au mai scris, cum s-ar zice, în virtutea inerției, cu succese parțiale, dar fără impactul și strălucirea de odinioară. Sigur, nu e vina lor că, sociologic vorbind, statutul literaturii (al poeziei în special) s-a deteriorat, dar nu e mai puțin adevărat că luminile rampei poetice au fost ușor ușor adjuocate de alți poeți. Voci poetice, fără discuție, distincte, ceva s-a rupt în fiecare în momentul în care Iaru, Cărtărescu, Mușina ș.c.l. n-au mai fost prezenți simultan în poezie. Explicațiile sunt complicate și, cred, multe nebănuite.

Traian T. Coșovei a mai scris după '89 opt volume de poezie, un adevărat pariu al unui alergător rămas cam singur. Însă încă de la *Bătrânețile unui băiat cuminte* (Pontica, 1994), volum în care reia mai multe poeme vechi, sunt evidente semnele unei, în fond, ră-tăcirii. De vreme ce volumul încă se mai ținea aproape de poezia primei perioade, critica a vorbit atunci de căutare. De fapt, erau ultimele zvâcniri. Volumul era inegal și o oarecare derută în construcția lui ar fi trebuit să-i dea de gândit autorului. Spunea Coșovei atunci într-un *Poem*: „A venit în sfârșit vremea să-mi termin și eu poemul. / Acum, chiar acum (nu-mai puțin, va rog - încă puțin, vă implor) / cu poemul acesta îmi voi câștiga viața, / El a și fost, poate a și trecut...” Ei bine, Coșovei a continuat să-și termine poemul până când n-a mai avut ce termina! Situația este, de altfel, clasică. Câți poeți uriași nu au trăit dezamăgirea de a nu-și putea depăși formula, mulțumindu-se în final doar cu grupul fidel al fanilor!?

Odată cu *Percheziționarea îngerilor* (Crater, 1998), un alt volum cu conținut remixat, critica a vorbit despre o cotitură, un nou program și despre despărțirea de Cărtărescu. Or, Coșovei se despărțea cu fiecare volum, și nu neapărat de Cărtărescu, dar de poezia care-l făcuse celebru, fără ca această schimbare să fie și benefică. Viziunile existențiale dramatice, angoasante, aproape traumatiche, scriitura confesiv-agonică, de ruptură, lexicul sărac, toate acestea, să-mi fie cu iertare, nu erau pentru el. Schimbând aproape radical registrul, Coșovei se despărțea, de fapt, de Coșovei, înfruntând riscul de a o lua de la capăt și de a sfârși într-o fundătură.

Cel mai recent volum al său, *Vânătoarea pe capete*, este, din păcate, pe deplin relevant pentru traseul poetic neinspirat al autorului *Ninsorii electrice*. Cartea este, în primul rând, o pierdere regretabilă la nivelul

spectacolului lingvistic de altădată. Discursul poetic s-a diluat pierzându-și pe parcurs toate atributele. Dacă până acum citisem cel mult un Coșovei second-hand, tot mai subțire, noul registru, auster, criptic-existențialist, mult mai grav, nu mai are strălucirea imaginilor, a analogiilor, talentul asociativ, în fine, histrionismul care te ținea în pagină. Mizând doar pe schelăria fragilă a simbolurilor comune și sterpe, poetul face un mare și bizar pas spre nicaieri. Cum o arată și titlul, volumul are în centru toposul vânătorii, însă poetizat fără nerv, în zvâcniri scurte, incerte, până la urmă insuficiente, abandonate precoce. Versuri obosite, rezolvate adolescentin, creând frustrări cititorului care are nostalgia freneziei din *În așteptarea cometei*, să zicem: „Singurătății i se făcuse dor de nemărginire / iar privirea, chiar văzul, văzutul pipăiau străzile / cu bastoanele albe...” (*Lumina caldă aproape târzie a singurătății*), „La sfârșitul sacului de orez / s-a terminat prietenia, complicitatea aceea / despre care nu mai vrem să vorbim: schimbăm vorba / cam așa: / vânătoarea de vulpi a început într-o dimineață de toamnă... / Și câinii? / Da, și câinii! / Și mă-ta mare care a văzut Cehoslovacia invadată de roboți? / Da, și mă-ta mare!” (*Conversația*) sau „A sosit clipa înduplecării și a bătut în ceasuri / până când orele li s-a făcut dor de secole”. (*Ceas*) Un poem e dedicat lui Mihai Ungheanu, un altul, firav însă, pare că vrea să spună ceva mai mult (*Monotonia spălătorilor de parbrize*), iar două versuri, stinghere, par într-adevăr rătăcite în această carte: „Mi-a ieșit iubirea în față / ca o lumină de furari la vânătoarea de iepuri...” Cam atât!

În aceste condiții, eu unul îl regret pe acel Coșovei care obișnuia pur și simplu să fie. Semnată de altcineva, această carte ar fi trecut neobservată. ■

literatură

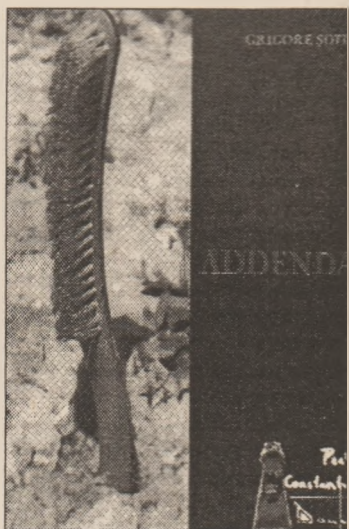

lecturi la zi

de Roxana Racaru

Tava și peria

EXISTĂ autori pentru care literatura, cultura în general, se dedurizează, devine permeabilă la farsă și se apropie doar indirect și ca din întâmplare de lucrurile grave, de temele fundamentale etc. Textul câștigă astfel în accesibilitate și, în mod paradoxal dacă vreți, în profunzime.

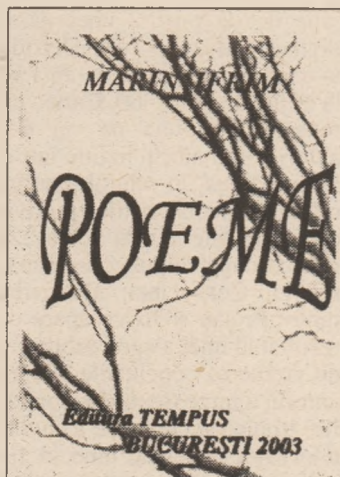

Grigore Șoitu – *Addenda*, Colecția Poezii Urbei: Poezii Constanței, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002, 100 pag.

Voi pomeni acum o noțiune controversată: mistificare - joc deliberat cu referința textului și regulile lui, conex pastei, parodie, (auto)ironiei. Complicate puneri în scenă ale comediei literaturii pentru a le scutura de praful persistent al poncifelor și al ideilor primite.

Acesta este și rostul pentru care Grigore Șoitu a decis să-și structureze volumul său, *Addenda*, invers: întâi (pseudo-)glosarul de termeni și parada tipurilor de interpretări - care manipulează sensul până la a-l face de nerecunoscut; și abia apoi "cele șapte poeme civilizatoare".

Autorul prezintă într-un *aide-memoire* "adevărul", "intențiile", "modul în care a conceput" diferitele fragmente ale cărții, anticipându-le și justificându-se. E vorba, evident, de mărturisiri pe jumătate jucate: cartea ar avea "pretenția de a fi obiectivă, imparțială", manuscrisul lui Grigore Șoitu ar fi "fotografiat după regulile criminalistice ale cercetării la fața locului" -, iar fotografia din secțiunea finală a cărții, cea de *planșe*, arată un manuscris în iarbă. De fapt, explică autorul în același *aide-memoire*, "poemul planșă a fost structurat după o lege julesverniană, care stipulează în ce fel trebuie ilustrată o carte de aventuri. titlul ilustrației, care prinde un mo-

Marin Ifrim – *Poeme*, Editura Tempus, București, 2003, 68 pag.

ment dat - de cotitură, aș putea spune - al realizării textului, trebuie să fie un fragment senzitiv". În acest fel, o fotografie cu Umberto Eco la tribună va ilustra fraza: „umberto eco, din postura sa arheologică de descoperitor al unor manuscrise ezoterice, m-ar fi privit în ochi și m-ar fi înjurat...".

Înghesuite "fără milă" în aceeași listă, alcătuită după dicționarele savante ale lui Mircea Horia Simionescu, personaje reale ale lumii literare capătă statut fictiv: "aldulesei, radu - voyeurist/ arun, george - travestit/ baudrillard, jean - polițist/ [...] boerescu, dan-silviu - culturist/ călinescu, matei - hagiograf/ călinescu, george - grădinar/ cătărescu, mircea - ceasornicar", șamd, inclusiv "șoitu, grigore - papugiu".

Doina Jela e aici autoarea unui roman "rezumat după rețeta autoarei, fiind respectate canoanele impuse de aceasta", *Faites ce que vous voulez madame* (rezumatul, prezentat sub semnătura Doinei Jela e mai curînd un post-scriptum, un epilog la "cartea de debut"). Într-un dialog pentru radiocritici, Angela Marinescu și Cornel Regman discută despre literatura nouă - și despre volumul lui Grigore Șoitu pe care îl comentăm aici - inversînd rolurile: Angela Marinescu întreabă și Cornel Regman își definește opțiunile estetice. E produs și comentat un fragment dintr-un caiet de versuri din secolul XIX (evident, autentic) etc.

Addenda amestecă, pe lîngă fragmente (pseudo-)critice, și definiții stranii pentru cuvinte neobișnuite: "birlic - bancnotă de 1 dolar american", "intitluit - ascuns în titlu", "revlon - puțin gudron", "tăticăreală - combinație reușită între tată și vâicăreală" etc.

Lumea din *Șapte poeme civilizatoare* se dezagregă în secvențe independente. Fiecare

din ele poate fi definită astfel: "o numim ziua A/ pornind de la/ prima literă/ atît de scurtă/ încît ușa se/ deschide cu/ furie (cu aceeași/ furie cu care a/ fost închisă)". Versurile alunecă în absurd (pe deasupra unui *ce* tragic, nerostit): "fîl fîl/ un înțger/ înecat în/ mîl", "sufletele-s/ coapte pînă/ la nori se/ vor așterne/ ca penele/ în limb/ pe creștet/ n-o să-mi iasă/ prea devreme/ nimb voi/ zîmbiți/ cu dinții/ un pic/ îngălbeniți/ lăsați/ trufia/ ciocanul va/ izbi în/ nicovală/ tarele se/ va ciocni/ de tare/ fie/ ce-o fi".

poetul local/ minunea negăsită- n tabla de materii/ s-a născut hiena aerului liedul secret/ sorcova lui Dumnezeu vietatea/ cu tristețea cît un arhipieleag/ miracolul carnavalului triumful/ oh Universule vai de fundul tău/ a venit omul ales poetul apeductelor/ lăcătușul stelelor hingherul astrelor negre/ cel ce te-o scotoci și-n gaură de șarpe".

Poemele urmează două formule. Poeme lungi, în care înțap și versurile din momentele în care "vrea să fie rău" ("scrii ca și cum ai mîzgăli/ niște pereți cu cuvinte obscene") și definiri poetice ("ceva din mine aburul care ar putea fi/ chiar poezia somnului dulce din jurul/ mașinii de scris"), dar subordonate unui flux discursiv debordant: „am o biată mașină de scris/ îți scriu de la rețete compensate/ pînă la texte financiar-contabile/ cu lux și flux de amănunte/ înșirînd zilnic dincolo/ de banda neagră aceleași cîrlige/ de la a la z o viață trăită între/ munți de bube și oceane de spirt...".

Sau poeme scurte, care mizează pe *corelativul obiectiv*, pe simbol și metaforă sau aforism: "punct fix:/ privirea în privire/ mai departe/ ca o jigodie/ umană/ oglinda".

Poetul e însă în poemele lungi în ipostaza sa cea mai credibilă, acolo unde lumea i se arată pînă la cîțiva metri înaintea ochilor: "dimineata cîteva picături de apă pe față pînă/ să vezi chipul Pușei apoi pantofii și drumul/ printre ei în căutarea singurătății drumul/ spre casă spre tine/ cu tine mergînd aerul de sub nări și puțină/ lumină din față rostuind pașii molcomi/ în același cerc înșet de liniște". ■

Secunda cu mușchi

PENTRU Marin Ifrim, poet buzoian, poezia are mai curînd înfățișarea unei exasperări avangardiste, cu versuri-șoc și diatribe împotriva mediocrității și obtuzității de colecționar cu care e tratat artistul într-o lume meschină - "îmi este silă/ de trecerea mea printre cititori/ de tot ce n-a putut schimba/ lumea în cîteva miliarde de ani/ [...] am nimerit niște timpuri puturoase", "între tine și/ cărțile tale se întinde o prăpastie/ la care ai lucrat ca un sclav toată viața ta/ refuzînd toate istoriile politice și literare/ crezînd doar în durerile tale înfloritoare în/ șansa unică de a găsi încă un pumn de cuie/ în care să-ți înfigi mîinile și gleznele".

Dar condiția de poet de la "periferia fizică a orașului" apare și într-o aură amar-comică, mazișciană: "oh Universule blînd papagal îngînd zile/ și nopți de cenușă s-a născut

am primit la redacție

Reviste

- *Ramuri*, revistă editată de Uniunea Scriitorilor din România și Fundația "Ramuri". Apare la Craiova. Redactor-șef: Gabriel Chifu. Nr. 5(1043), mai 2003. 20 pag., 5.000 lei). Din sumar: la rubrica "Recuperări", Nicolae Davidescu, cu note și răspunsuri din periodice; Dumitru Țepeneag - *Scrisori către Alain*; Gabriel Chifu - *Lumile paralele*; Gabriel Dimisianu - *Memorii suedeze*; Alexandru George - *La mitul Marin Preda*; Daniel Cristea-Enache - *Paginile criticului*; Nicolae Prelipceanu - *Umanisme*; Adrian Popescu - *Misterul pascal*. Cronici literare de Gabriel Coșoveanu, Dan Cristea, Ovidiu Ghidirmic, Bucur Demetrian, Ion Lascu, Paul Aretzu. Poeme de Gheorghe Grigurcu și Anton Jurebie. Proză de Carmen Firan.
- *Mitropolia Olteniei*, revista Arhiepiscopiei Craiovei și a Episcopiei Râmnicului, anul LV, nr. 1-4/ 2003. Redactor: preot Sever Negrescu. Din sumar: I.P.S. Teofan, *Învierea lui Hristos - pacea lumii*, P.S. Gherasim, *Hristos a înviat!*, prof. dr. Toma Rădulescu, *Mărturiile documentare referitoare la strămoșii poezilor Vasile Cârlova și Marin Sorescu*, Sabina Cenuse, Dinică Ciobotea, *Un manuscris inedit din 1865 despre istoria bisericilor din Craiova*, prof. drd. Ion Nicolae Mutu, *Udriște Năsturel (scurt comentariu asupra operei teologice)*, mrd. Sorina Sandu, *Emil Cioran sau Capcanele lecturii. Îndreptar nepătimaș pentru tânărul cititor creștin* etc.

110 000 lei

În Enigmele Terrei
ANGELO PALEGO
Arca lui Noe

99 000 lei

În colecția
Cartea de pe noptieră
ADOLFO BIOY CASARES
Invenția lui Morel

literatură

lecturi la zi

de Irina Marin

Revendicări

ARTEA lui Radu Lupan *Proust / Joyce: anticipări* este o carte scrisă dintr-un impuls polemic. Intrigat de o remarcă făcută de Nathalie Sarraute, autorul

nind de la aceste cuvinte, autorul se va „trudi” pe parcursul cărții să arate „cât de actuali și de prezenți sunt Proust și Joyce în acest început de mileniu,” cu alte cuvinte, să arate cât de post-moderni sunt cei doi scriitori. Prin urmare, *Căutarea* lui Proust și *Finnegan's Wake* a lui Joyce sunt recitate în cheie textualistă, accentul căzând, în ambele cazuri, pe elementele de autoreflexivitate, ironie și pastişă sau, în *Priveghi*, pe „fragmentarea și distorsionarea limbajului la nivelul cuvântului.”

La un moment dat, autorul trece în revistă interpretările anterioare ale textului proustian și se oprește la cea a structuralistului Genette, care intuia în scrierile lui Proust o „capacitate a narațiunii de autonomie temporală.” „Dinamica temporală a romanului,” intervine Radu Lupan, „relevă o dispariție frecventă a timpului ca prezență, el fiind mai mult o absență, o amintire involuntară.” Autorul se situează, așadar, pe o poziție deconstructivistă nedeclarată, în care absența, sincopa semanticii, relația aleatorie, instabilă, dintre semnificant și semnificat, imposibilitatea fixării unui sens unic și unitar sunt ingrediente indispensabile ale jargonului critic. Astfel poziționat, autorul nu face decât să interpreteze *proleptic* operele lui Proust și Joyce ca „anticipări” ale post-modernismului.

Pe de altă parte, dacă luăm în considerare anul în care scriitoarea franceză făcea afirmația cu pricina, i.e. 1956, demersul textualist-deconstructivist al lui Radu Lupan pare a fi unul demn de Don Quijote, întrucât replica

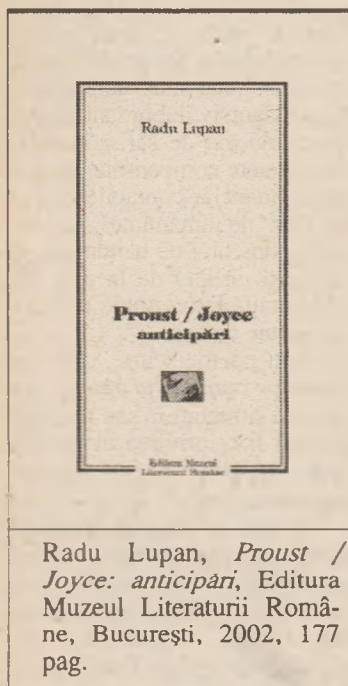
vine de pe poziția unei paradigme critice pe care Derrida avea să o inaugureze de-abia pe la mijlocul anilor '60. Cartea nu reușește să pună pe cei doi autori nominalizați în titlu într-o lumină nouă, în schimb confirmă ideea neoistoriștilor potrivit căreia fiecare epocă recreează un text după chipul și asemănarea ei. Consecința: alăturarea dintre Proust și Joyce apare ca rezultat al unei alegeri arbitrare, de vreme ce concluziile la care autorul ajunge (text, vis, copilărire ironică și creatoare a cuvintelor) pot la fel de bine să fie aplicate și altor texte, precum *Alice în țara minunilor* și continuarea *Prin oglindă*, sau mai vechiul *Tristram Shandy*, ca să luăm doar câteva exemple din literatura britanică.

vorbind, peste propriile antume, ci pentru că pretinde, la modul teribilist, să comită prin aceasta un act de „sinucidere literară.” Or, îți trebuie, înainte de toate, o reputație literară considerabilă pe care să o poți ulterior ... „sinucide.”

Scrise sub semnul nevrozei și al atmosferei deprimante a Bercenilor bucureșteni, prozele cuprinse în acest volum urmăresc întâmplări mărunte, relatează minimalism în toate detaliile lor sordide, truculente, de un „realism” adesea urmuzian. Asemenea avangardiștilor de

odinioară, punctul forte al lui Jean-Lorin Sterian îl constituie nu atât producția literară în sine, cât secvențele programatice sau extratextuale, cum este, de pildă, tabelul cronologic care familiarizează cititorul cu biografia literaturizată a autorului, sau bucata finală, intitulată *El*, profesiune de anticalofie reiterând motivul obsesiv al cărții, moartea.

Un volum aparent nihilist și cinic, din care răzbate mai degrabă spiritul de fronda decât deziluzia tăcută, lipsită de spectaculos, a autenticului sinucigaș, fie el și unul literar. ■

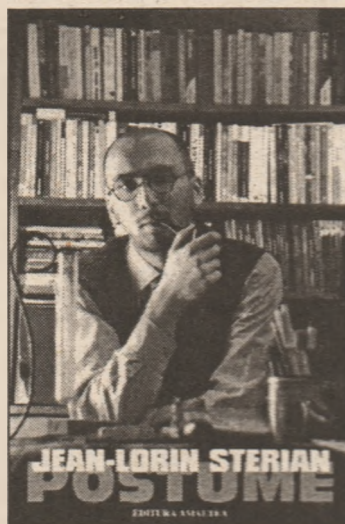
am primit la redacție

Cărți

- Marian Petcu, *O istorie ilustrată a publicității românești*, București, Ed. Tritonic, 2002 (coperta de Dan Oancea). 348 pag.
- Ion D. Sirbu, *Ce mai taci, Gary?*, 12 scrisori exemplare, îngrijitorul ediției: Mihai Barbu, concepția grafică, desenele din volum, coperta și tehnoredactarea computerizată: Mihaela Șchiopu, Petroșani, Ed. Genesis, 2002.
- Simion Stolnicu, *Poezii*, inedite, ediție îngrijită, prefată, note, comentarii varianta, cronologie și glosar de Simion Bărbulescu, Cerașu, Ed. Scrisul Prahovean, 2003. 340 pag.
- Gheorghe Crăciun, *Mecanica fluidului*, culegere de lecții introductive cu exemple, definiții, întrebări și 36 de figuri incluse în text, Chișinău, Ed. Cartier, col. „Rotonda”, 2003 (texte „scrise în urmă cu aproape 25 de ani”). 160 pag.
- Nicolae Șt. Noica, *Între istorie și actualitate. Politici de locuire în România*, prefată de Mugur Isărescu, București, Ed. Mașina de scris, 2003 (au colaborat: sociolog Ruxandra Noica, arhitect Cristina Gabriela Popescu; coperta: Mihaela Șchiopu). 208 pag.
- Petra Vlah, *Domnița de Zanzibar*, roman memorialistic, București, Ed. Mașina de scris, 2003 (coperta: Mihaela Șchiopu). 176 pag.
- Florica Madritsch Marin, *Și morții sunt fructe*, poeme în proză, București, Ed. Universal Dalsi, 2003 (coperta realizată de autoare). 64 pag.
- Peter Turrini, *La capătul tristeții și mâniei*, trad. din lb. germană de Florica Madritsch Marin, București, Ed. Universal Dalsi, 2003 (60 de poeme selectate din vol. *Ein paar Schritte zurück*; grafică de Mihaela Șchiopu). 104 pag.
- Preot Sever Negrescu, *Strigături în șoaptă*, Craiova, Ed. Ramuri, 2003 (versuri). 84 pag.

Sinucidere literară

POSTUMELE lui Jean-Lorin Sterian sunt o carte paradoxală, și nu pentru că autorul sare, metaforic

Jean-Lorin Sterian, *Postume*, Editura Almatea, București, 2002, 164 pag.

încearcă prin volumul de față să demonstreze contrariul acesteia. „...pentru cei mai mulți dintre noi,” scria Nathalie Sarraute în 1956, „operele lui Joyce și Proust se înalță deja în depărtare asemenea unei epoci revolte. Timpul nu e departe când aceste monumente istorice nu vor mai fi vizitate decât... într-o tăcere respectuoasă și cu o admirație puțin mohorâtă.” Por-

**Ți-e sete
de cultură?
Bravo!**

Te aștept la
cafeneaua literară

marți, miercuri, joi, vineri: 10³⁰ - 18³⁰

băutura - discount 25%
cărțile - gratis

la parter, în expoziția dedicată artelor vizuale.

MIERCURI, 11 iunie

Seară de poezie cu participarea finaliştilor
Festivalului de poezie Promethevs 2003

20⁰⁰

JOI, 12 iunie

Teatru:
Barrymore
cu: Adrian Pintea, Marius Chivu și Peter Saroși
regia: Adrian Pintea

20⁰⁰

VINERI, 13 iunie

Muzică rock:
Partizan
Discotecă - muzica anilor '80

21⁰⁰

23⁰⁰

SÎMBĂTĂ, 14 iunie

Petrecere privată
Promoția 1978 a Liceului Sf. Sava, București

21⁰⁰

DUMINICĂ, 15 iunie

Muzică live:
Teodora Enache & 4-Given Band

21⁰⁰

MĂRTI, 17 iunie

Muzică clasică live:
Ioana Ștefania Petcu (violoncel)

20⁰⁰

CLUBUL
PROMETHEVS

FUNDATIA ANONIMVL

rezervări la telefon: 336.66.38; 336.66.78

Semnal clasic

Înapoi în Grecia

1. În plin Ev de Mijloc, europenii (mai exact, o parte a lor, cei dinspre Apus) au cunoscut pentru prima dată senzația că nu le mai ajunge Europa. Au început să o părăsească, pe poduri de vase ori călare, ori în ambele feluri. În cruciade sau cu lazi de marfă. Urmașii purtătorilor de arbaletă și zale, descalecați odinioară și așezați pe noile pământuri, după cum s-a oprit fiecare, din ce în ce mai la apus, până spre gheturile arctice și invers, spre polul antarctic, au umplut trei continente (două Americi și o Australie, a vânturilor calde, de miazăzi, de unde numele), fără a mai pune la socoteală puzderii de insule.

În fond, fiii Europei au urmat cu exactitate destinul mamei lor, cea răpită de Zeus ascuns sub chip de taur și dusă din casa frigiană într-o insulă cu foarte multe palate în soare: Creta. Fiii Europei au umplut lumea. Cu ei înșiși, cu alte palate ridicate în soare, și cu turnuri, unele gemene, înțepând cerul răbdător. Dincolo de oceane, un continent este pe de-a-ntregul latin. Un altul, desprins de cel de dedesubtul lui printr-o șuviță de mare, este și el aproape o treime tot latin. Celelalte două treimi, ca și cel de-al treilea continent în întregime, duc spre o destinație încă necunoscută ambițiile globalizatoare ale anglofoniei.

Anii dinaintea mileniului în care am intrat au împins la consecințe nebanuite migrarea europeană începută cu secole în urmă, în curând un mileniu. Purtând pecetea spirituală a Europei, preluând, secolat, dar accelerat în ultimul secol, viziunea europeană despre om și existență, în sfârșit, multiplicând la scara lumii practica europeană a vieții, asumată ca model și paradigmă, lumea de azi a ajuns o Europă imensă, universal reverberată. Abstracție făcând de Istorie (câci privește mereu înainte), lumea trăiește astăzi fenomenul mondializării, ca repetare nuanțată și adusă la zi a aceleiași experiențe europene. Mondializare este numele asumării de azi și de toți a Europei. Părăsita din Evul de Mijloc, simbolic purtată de miticul taur peste lume, a cucerit-o definitiv prin fiii ei.

2. Dar ce înseamnă Europa?

Spre deosebire de aproape toate celelalte continente, Europa nu este și, deci, nu înseamnă numai prezent. Numai actualitate contemporană. Turnuri gemene, edificii pentagonale.

Europa înseamnă, mai presus de orice și înainte de orice, oamenii ei. Adică esența, Omul.

Europa ne aduce permanent aminte că, premurgând orice fel de perisabilități strălucitoare, precum și însoțindu-le și adâncindu-le dispariția, singura dăinuire reală peste efemer este omul: cu cerul de deasupra lui, cu marea tălăzuitoare, cu întinderile irepetabile ale pământului. Cu primordialul.

Europa rămâne singurul dintre cele cinci continente, în care propria Istorie este infinit regândită și, mai ales, individual, nu colectiv, rețrăită. Singurul loc din lume, în care dacă vrei s-o pomești înainte, trebuie mai întâi să privești înapoi.

Spre acest „înapoi” duce una dintre cele mai salutare cărți apărute în România ultimului deceniu. Acea semnată de academicianul Gheorghe Vlăduțescu (*O enciclopedie a filosofiei grecești*, Paideia, 2001) și consacrată, parcă în continuarea demersului politologic întreprins recent de doamna profesor Zoe Petre, tot spațiului morganatic al Greciei pre- și post-socratice.

Acesta ne apare meritul fundamental al unei cărți care s-ar cuveni cât mai repede tradusă într-o limbă cu avantaje de circulație mondială. Un profesor român – autoritate incontestabilă în domeniu a ultimei jumătăți de veac din istoria noastră culturală – indică prezentului soluția salvatoare din impasul înaintării spre mâine. Ultimul cuvânt este departe de a fi fost spus în ordinea culturii noastre spirituale înveșmântate în Logos. Și, oare, poate fi spus vreodată ultimul cuvânt?... Dacă vrem să pășim uniți, ca omenire, spre o istorie comună a viitorului solidar, planetar, fără să ștergem, totuși, deosebirile lăsate de tradiții milenare în structura etnogenetică a fiecărei națiuni, cel mai bine – ne îndeamnă tacit cartea profesorului Vlăduțescu – este să ne ațintim privirile mai întâi înapoi, spre Grecia. Spre Grecia primelor palate europene ale spiritului, spirit simultan prizonier și liber, încâtușat și descâtușat de prejudecăți, dogme, tabu-uri.

Cartea pe care o avem în față ne întărește convingerea că, în orice și din orice pagină a ei, respiră omul, pentru a parafraza un vers latin celebru (*hominem pagina nostra sapit*, Martialis, X, 4, 10). Că esența esențelor gândirii grecilor vechi a fost tocmai omul. În raport cu care s-au gândit toate celelalte obiec-

Un fluture ce palpită

Stimate domnule Lucian Raicu,

DE FAPT, ce bine se autodefineste (din punctul meu de vedere) Turgheniev în rindurile următoare: „...era ca și cum ai fi deschis, într-o cameră întunecoasă și murdară, o sticlă de parfum uitată...”. Obșnuit, se percepe mireasma, nu se vede camera „întunecoasă și murdară”, sexualitatea aprigă a eroinelor lui plimbate printre mesteceni zvelți, argintii, nostalgici. Natalia s-ar fute și cu ochii (o și face, mereu i se aprind privirile în preajma lui Rudin!); Turgheniev ascunde cit poate, jenat, libido-ul acestei „copile”, sub „umbra străvezie a frasinilor”, o pune să citească *Istoria cruciadelor*, să-i devieze poftelile prin lectură; totu-i degeaba!

Suferința Nataliei după fuga lui Rudin? Aici, în sfârșit, Turgheniev nu-și mai ascunde „eroina” după degetul lui pudic. „Oricât de grea ar fi lovitura care se abate asupra unui om, el – iertați-mi felul grosolan de-a mă exprima – va începe să mănince numai după câteva ceasuri sau cel mult a doua zi. Și cu asta își va găsi cea dintâi mângâiere...” Și-un om care mănîncă, stimată domn, ca să mergem pînă la capăt „– iertați-mi felul grosolan de-a mă exprima – se mai și cacă! Or, Natalia suferind și căcîndu-se, iată răzburarea sadicului Turgheniev!!!

Ce elegant trece *timpul lui Turgheniev!*

„Mai trecută cîțiva ani.

Era o zi rece de toamnă. În fața celui mai mare hotel din Orașul S***, reședința guberniei, se opri o caleașcă. Din ea coborî un domn...” Ai impresia că domnul s-a urcat, dezinvolt, în ca-

leașcă, în urmă cu „cîțiva ani” care „tre-cuseră doar pentru ca el să poată coborî, într-o „zi rece de toamnă”, „în fața celui mai mare hotel din Orașul S***, reședința guberniei...”!

„Domnul baron se ocupă și de literatură sau, mai bine zis, ... ah! Ce fluture minunat! Da-ți-mi voie să vă atrag atenția... Mai bine zis se ocupă de economie politică...” Acest fluture ce palpită, ah, între literatură și economie politică!!

De ce oare iubesc, îmi strecoară-n suflet, ca prin mărul proaspăt al copilăriei, o bucurie intimă, adîncă, astfel de fraze?

„Ajuns acasă, îmbracă un halat vechi și se așază preocupat la pian”.

„Conacul Dariei Mihailovna Lascevscaia, trecea drept cea mai de seamă casă din toată gubernia.”

„Toată gubernia N... spunea că Alexandra Pavlovna e fermecătoare și gubernia N... nu se înșală.”

„Deodată se auziră huriind roțile unei trăsurii. O caleașcă mică intra în curte. După câteva clipe, în salon apăr feciorul, aducînd o scrisoare pe o tăviță de argint.” Era de la al dumneavoastră, Cu stimă și ficțiune,

31-VII-980

Emil Brumar

cerșetorul de cafea

de Emil Brumar

te (în sens filosofic), văzute ca repere într-un univers antropologic și antropocentric – fundamental fizic prin palpabilitatea lui –, unele remodelate analogic tot după datele fiziologiei umane (zeii). Până și infinitul (nesfârșitul) sau in-existentul au fost gândite de grecii Antichității în raport cu omul – dăinuire a dăinuirilor, constantă supremă inalienabilă a existenței în sine. Grecii vechi nu puteau concepe un univers anantropic: mitul diluviului total are, totuși, doi supraviețuitori, pe Deukalion și pe Pyrrha; iar pietrele aruncate de ei, pe un pământ pustiu și ud, se înmoaie, capătă chipuri de om, și se ridică.

Dacă pașii tuturor drumurilor au dus cândva, și poate vor mai duce și mâine, spre Roma, pașii formării noastre în și întru spirit duc, de acum pentru totdeauna, înapoi în Grecia.

3. Cu fraza de mai sus puteam, cred, încheia însemnările noastre. Dacă le continuăm pentru câteva zeci de rânduri, aceasta se întâmplă pentru că însăși cartea domnului Vlăduțescu este miza unei superbe provocări. Ea ne îndeamnă să nu ne oprim niciodată, atunci când

este vorba de identități culturale.

Europa și, prin aceasta, lumea de azi gândește involuntar în termenii Greciei vechi. În esența sa, *Enciclopedia filosofiei grecești* este un vast eseu despre limbajul ultimelor 3 secole, ca finalitate intrinsecă a comunicării și atribut al umanității autoreflexive. Desigur, între limbajul contemporan (inclusiv în dimensiunea sa pur filosofică) și limbajul reflecției vechilor greci nu există suprapunere. Adăugirile latinei antice și scolastice, pe de o parte, revoluțiile în expresia diverselor limbi naționale, ca reflectare a noilor viziuni, moderne și contemporane, instaurate de și prin filosofii acestor ultime 3 secole, pe de alta, trebuie luate în calcul. Dar, cum s-a arătat, „fondul de bază” al limbajului filosofic – am spune, cu un grad mai larg de generalitate, autoreflexiv – european, deci universal, este cel vechi grecesc.

Gândim – și vedem! – lumea în termenii lor.

Dar Grecia veche nu este o abstracțiune goală, o zonă zero și netedă aflată undeva, cândva.

Este de prisos să mai spunem că lectura fiecărui rând din

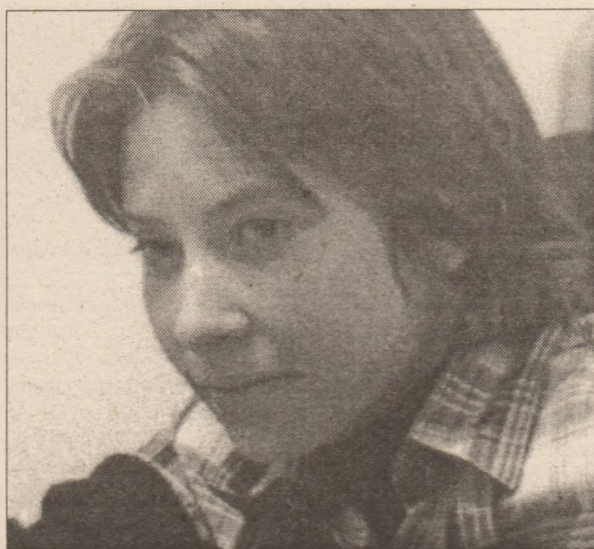
oricare articol al cărții este o salutară, pentru fiecare dintre noi, arheologie a cunoașterii. Pur-tăm, inconștient, în pânțelele spiritului ideile primare ale unui Pitagora, Democrit, Parmenide, Platon, Plotin sau Aristotel (sau ...). Reelaborările moderne, tomiste, neotomiste, kantiene, neokantiene, freudiene, heideggeriene etc.etc., nu fac decât să afunde și mai mult în bezna vechimii elaborările primare. Eseul profesorului Vlăduțescu are tocmai acest uriaș merit – inalienabil atribut al celui care țintește drept, fără abateri, la surse, la primordii. Cîtînd, de pildă, despre monadele pitagoreice îl recitim, de fapt, pe Leibniz cu ochii grecilor. Înainte se află, iată, înapoi. Profesorul Vlăduțescu este un Schliemann al ordinii spiritului într-un secol care, ducând mai departe ofensiva haotică a precedentului, va fi un vector solid al agresiunii și indistinției informaționale, indiferente la trecut.

Noi continuăm să credem, împreună cu autorul acestei admirabile cărți, în lumina nicio-dată stinsă a spiritului căutător de sine și de alții, prin sine.

Liviu Franga

Veronica GAVRILĂ (n. 1981, la Tulcea) este studentă în anul al III-lea la Facultatea de Litere din București. Am remarcat-o la un curs despre poezia lui Eugen Ionescu din *Elegii pentru ființe mici*. După o săptămână, când mi-a adus un manuscris, am înțeles de ce: Veronica Gavrilă scrie și ea poezii „pentru ființe mici”, pomeste așadar de la aceeași sursă de inspirație, dacă nu cumva Ionescu însuși a inspirat-o. . Are „acel ceva” personal care o face să merite mai mult chiar decît o pagină în revista noastră. (Ioana Pârvulescu)

Veronica Gavrilă *Aeropoeme*

Paradox văzut la lumina zilei

(Tratat despre inutilitatea penelor în contemporaneitate)

O bucată
de metal
zbură mai sus
decît o pereche
de aripi
cu penele fus.

De Sânziene

Cerurile s-au deschis.
De ce nu cade ingerul
promis?

Constatare

Cu o aripă mai grea
voi zbura
întotdeauna
puțin înclinat
spre pământ.

La joasă altitudine

Căinele visător privea
matinal
pasărea fără pene
și cu zbor de metal.

Deprindere, meșteșug sau artă?

Zborul
se învață:
dai din aer
și prinzi
viață.

Trista veselie incantată

Când timpul se-așază la orizontală cărunt
înseamnă
că-s zile impare de toamnă.
Ha, ha, e trei fără un sfert
și în mod cert
la fix trei băta de pendulă grea
vor înțepeni în cer
cocorii reci
și n-or mai zbura în veci.

Cerul în desfășurare asemeni unui planiglob.

Pe-această planșă
vezi
îngeri
luminoși
căzând
în avalanșă.

Zborul ca dorință

Vai de păsările
fără o aripă,
vai de păsările
fără o aripă,
vai de ele, ceruri,
câci au început
să semene
cu noi, oamenii!

Taina

Calătorul
neobosit
cunoaște taina
pe dinafară:

în cer nu se urcă,
în cer se coboară.

Autoportret cu două aripi legate de umeri

Sunt o
pasăre
ce zboară
în cerul
din luciul
apei
fără
să se scufunde.

Norul sau îndelungata constatare de moment

Acest munte mă înconjoară
ca un arc îndoit
în slobozirea săgeții.

Peisaj adânc static cu învâltorat vultur la urmă

A se respira
vulturii

din vulturi
până la
multiplicare. ■

Cer și?

Cei ce cer
cer
primesc
pământ
amestecat cu fier.

Cei ce caută zbor
găsesc
un braț de aripi
din lemn
cu motor.

Mulțumiți-vă,
așadar,
sfios,
cu două mâini
și cu mersul
pe jos!

Cer de martie

Deși
ești foarte
sus, copacii
te ating
cu vârfurile fus.

Antigravitație

Arunc lucrurile în sus
fără să mai fac gestul supus
al prinderii lor
în mâna preschimbată în nada.
Cu siguranță nici unul
nu va
îndrăzni
să mai cadă.

Intensitate

O coțofană în plină civilizație
claxonată în zbor!
S-ar fi lovit
de parbrizul mașinii
dacă nu ar fi țâșnit
cu toată puterea
înapoi, în motor.

Pământiu aluneca

Miroase greu
a fum de zbor ars,
de lut.
Un alt inger
din lumină-a căzut.

Cer solid

O bucată
de lemn
vopsită-n
albastru.

literatură

semn de carte

de Gheorghe Grigurcu

Un soi de revizuiiri

SE PIERDE adesea din vedere că atât de incitante revizuiiri (pietritele în pantoful criticii!) se cuvine a avea în vedere nu doar perioada postbelică, posedind, e drept, dosarul cel mai încărcat, ci și răstimpul anterior acesteia, *de facto* întregul corp al literaturii române. Fie că ne dăm seama, fie că nu, recitim operele trecutului cu un ochi mai mult ori mai puțin schimbat de însăși scurgerea unei temporalități sensibile, istoric modelate. Din cind în cind interven gesturi „revizioniste”, exprese, care își propun a-i înscrie pe autorii mai vechi în parametrii unei înțelegeri înnoite, a-i raporta la conceptele unei mentalități evolute, precum cel al lui Vladimir Streinu, concretizat în cartea *Clasicii noștri* din 1943. Numeroase exegeze consacrate inclusiv creațiilor majore ale literelor noastre, apărute o dată cu slăbirea chingilor ideologice, produsă în jurul anului 1965, nu sînt nici ele altceva decît veritabile revizuiiri, firește cu o grație diversă a cutezanței novatoare și a rezultatului în substanță critică, menite a degaja ceea ce rămîne mai relevant în optica epocii actuale, a oferi temeuri analitice opțiunilor în cauză. În raftul unor astfel de scrieri se plasează și volumul echinoxistului stabilit la Tg-Jiu, Ion Pecie, intitulat, cu fior mitic, *Meșterul Manole*. Alături de comentariul închinat celebrelor balade, acesta cuprinde și altele, mai ample, referitoare la Ion Creangă, Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu. Pierzînd aspectul cabrat prin polemism al impactului cu producția „epocii de aur”, revizuirea (sau, mă rog, revizitarea, spre a ne folosi de termenul analog, vag „dezinfecțat”, propus recent de Mircea Martin) are aci un aer calm-cultural, al elaborării în bibliotecă ultimelor decenii, ale cărei achiziții deschid, natural, perspective diferite de ceea ce oferă imaginile standardizate ale „consacrarilor” ce datează, fixate în

speță pe filiera didactică. Numitorul comun al cercetărilor e dat de relațiile dacă nu totdeauna inedite măcar puțin uzitate pe care le stabilește criticul în materia operelor. Relații ce propun o altă anatomie a lor prin divulgarea unei „vascularizări” care degajează concepte, teorii, opinii solicitate de pe un întins areal epocal. Asistăm astfel la o părelnică regenerare a creațiilor (de fapt o aprofundare a substanței lor înzestrate cu o infinitate de latențe), dată de o reală regenerare a interpretării „actualizate”.

ASTFEL balada *Meșterul Manole*, „mit estetic” de bază la români, apare abordată prin prisma mitului dedalic, pe urma unor sugestii din eseu lui Dan Botta, *Unduire și moarte*. Negru Vodă și curtenii săi rătăcesc fără speranță de ieșire printr-un labirint de proporții ale unei țări. Planul acestui traseu inițiat e cunoscut doar de un personaj insignifiant, de un portar (umil travestit pentru Hermes) care-i oferă voievodului un fir al Ariadnei. Toposul căutat pentru zidirea minăstirii se înfățișează cotropit de o vegetație care-l ascunde vederii, alcătuită din trestie, răchită, papură. E ca un complot al lumii vegetale împotriva spiritului creator, un protest tacit împotriva tentativelor de afirmare a umanului constructiv. „Zidul părăsit” poate fi repus în circuitul creației doar printr-o luptă împotriva naturii insubordonabile, cu riscul prăbușirii lui la nesfîrșit. „Dacă lumea vegetală se arată mereu istovită, creației umane îi este dat, se pare, să rămînă veșnic în neisprăvire”. Lumea vegetală, oricît de opulentă (o demonie naturală), aparține haosului, pe cînd spiritul are un rol cosmizant: „Un atom de yang plantat într-un ocean yin”. Ivirea meșterului în jungla silvestră anunță o nouă ofensivă a spiritului: „Într-o pădure despuțată, desertată de simboluri trebuie stabilite corespunderile”. E menționată analogia cu expediția lui Claude Vannec și a lui Perken, eroii romanului *Calea Regală* al lui André Malraux, în jungla siameză, cu deosebirea că acolo se desfășura o „cruciadă laică”, ținînd a dezrobi operele de artă aflate în inima naturii sălbatice. Totodată drumul către „zidul

neisprăvit” este, în termenii lui Mircea Eliade, un „drum spre centru”, spre o incintă ce trebuie resacralizată. „Și, ca orice drum spre centru, și acesta figurează un labirint. Fiind o *quiete*, relevă o dimensiune eroică. În fruntea cetei ce se avîntă în labirint se află un Voievod, Negru Vodă, un descălecător mitic, un întemeietor de tradiție, suveran și sacerdot”. Ion Pecie insistă pe faptul simbolic că Manole doarme cu capul pe o piatră din Casa Domnului, pe un *bethel*, care este atît expresia renunțării la confortul lumesc, cît și o cale spre hierofanie: „După cite știm, nu s-a insistat suficient asupra acestui pasaj fundamental. (...) O ridicătură (*eminens*), o movilă, o piatră, un zid sînt alte scări ale lui Iacov pe care îngerii urcă și coboară într-un centru greu de sacralitate. Vorbind despre simbolurile ascensionale, Gilbert Durand reamintește că în noaptea faimosului vis Iacov a dormit pe un *bethel*, un loc «sus pus»”.

Comentînd *Povestea unui om leneș* a lui Ion Creangă, adesea subestimată ori ignorată de critica literară, Ion Pecie nu se sfiște a-i aplica un amendament etic. În definitiv de ce este condamnat la spînzurătoare extravagantul personaj? „Vina făptașului este... că nu face nimic! În raport cu (ne)aptele, verdictul este disproporționat. El ar fi fost dictat, ni se explică, de necesitatea înăbușirii în fașă a oricărei tendințe de parazitism. Era nevoie de intimidarea prozelitilor potențiali ai leneșului, de descurajarea lor publică. Naratorul este optimist în privința eficacității pedepsei capitale. Să amintim aici că Albert Camus se îndoia de eficacitatea ghilotinei cerînd abolirea pedepsei capitale, comutarea ei în muncă silnică. Argumentele prezentate de el în celebrele *Reflecții despre ghilotină* ar putea fi invocate și în comentariul prozei lui Creangă”. În continuare e chemat la bară ca martor autorul *Posedaților*: „Marii osîndiți din proza lui Dostoievski au șansa mîntuirii. Creangă răpește acestui om orice șansă. Jovialitatea naratorului este o mască absolut impenetrabilă”. Concluzia e, să zicem așa, una est-etică: „Citit, în cazul de față, cu seninătate, Creangă își pierde din profunzime”. Așa să fie? Poate că e mai

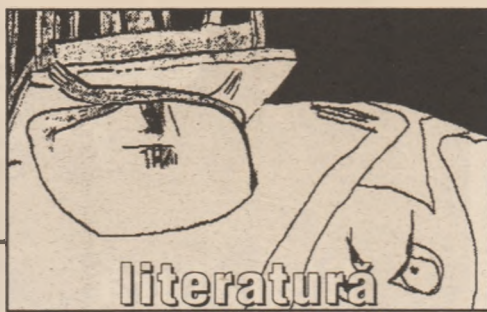
curînd decît postura auctorială o imagine obiectivă a unei cruzimi pragmatice imemorale, o reacție de eugenie instinctivă a obștii a cărei apreciere hitrul humuleștean o lasă în suspensie...

Răscoala lui Liviu Rebreanu e citită prin cheia carnavalescului propus de Mihail Bahtin. Se identifică în partea a doua a romanului, care poartă titlul *Focurile*, însemnele (stigmatul) unei viziuni deșucheat-eliberatoare: ospățul, profanările, erupția unui timp utopic, ceremonialul încoronării și al detronării. Concomitent se face și o referire la Saturnaliile romane, în care, după cum arată James George Frazer, în *Creanga de aur*, „pe o anumită perioadă (17-23 decembrie) orice restricție era înlăturată și toate libertățile îngăduite, încît «sclavul putea să-și ocărăscă stăpînul, să se îmbete la fel ca mai marii săi, să stea la masă cu ei...». Lumea petrecea după placul inimii, legile erau abrogate și «întreaga populație se deda unei veselii și voioșii ieșite din comun». Conform tradiției, oamenii liberi alegeau prin tragere la sorți un Rege al Saturnaliilor care îl întruchipa pe zeul Saturn a cărui domnie a însemnat Vîrsta de aur pe pămînt. Regele Saturnaliilor se bucura de toate privilegiile unei provizorii regalități, totul îi era permis pentru ca apoi, cînd i se încheia mandatul, să fie dat morții”. Din sinul masei răscolite la Amara se aleg trei astfel de pseudomonarhi: Trifon Guju, Petre Petre și Toader Strîmbu, care, după ce-au cunoscut cîteva momente de glorie, sînt sacrificați ritualic. Și în *Răscoala* figurează „centrul sacru”, raportabil la Olimpul rîvnit de Hercule, la muntele înalt care deschide drumul Paradisului pentru Roland, la cetățile sfînte precum Troia sau Ierusalimul. E moșia Babaroaga ce intrupează „valoarea de pămînt al făgăduinței și de țărîm al originilor”. Nici țărani, fie înstăriți, fie nevoiași, nici boierul Miron Iuga, nici aradașul Platamonu nu izbutesc a pune piciorul pe proprietatea consubstanțială idealului intangibil. „*Răscoala* este, din acest unghi, un *nostos* ratat”. Totul e tras într-o albie simbolică.

EADEVĂRAT că unele din asocierile de care face uz Ion Pecie pot părea excesive. Creangă, cel din aparent simpla *Poveste (Prostia omenească)*, e raportat nu numai la Oedip, ci și la Hegel, drolul de sare care stă să cadă îi evocă exegetului nu mai puțin decît, în înalți termeni speculativi, „legătura dintre spirit și natură”: „Căderea sfînxului-bolovan de pe stîncă marca eliberarea spiritului. Prezența drolului de sare pe sobă, țîpătul

femeii la gîndul că el s-ar putea prăvăli peste copil marchează, de astă dată, înrobirea spiritului, triumful naturii; somnul rațiunii zămislește Sfîncși”. În același diapazon, examinarea temei cinetice în producția lui Sadoveanu cuprinde și prezența biblicului vîntător Nemrod, în nu mai mică măsură păcătoș decît strămoșul Adam. „Virgiliu, însoțitorul lui Dante, uită de isprăvile primului viteaz și vîntător, imputîndu-i zidirea Turnului Babel care a dus la pierderea idiomului primar – Ur-Sprache – eveniment considerat de George Steiner ca fiind «o a doua cădere a omului, în unele privințe la fel de tristă ca și prima». Ne amintim că, odinioară, Cornel Regman „vîna” cu voluptate asemenea „enormități” ce-i alimentau distinctiva ironie. Noi sîntem înclinați spre toleranță. Sub o privire incredulă, lucrurile spiritului pot lunea ușor în caricatură, poezia se rigidizează și întepenește în artificul prozei (există și o poezie a corespondențelor critice, capabilă a se desface, în improvizibilul său decorativ, precum o coadă de păun. Dar ne putem pune o întrebare: Funcționează oare totdeauna o egalitate între ceea ce a intenționat (a avut în bagajul conștiinței) autorul și ceea ce a proiectat efectiv în substanța operei, practic inepuizabilă în orizontul interpretării? Într-un eseu din *Oceanografie*, Mircea Eliade ia în discuție chestiunea, pornind de la *Cîntarea cîntărilor*, un poem nupțial în primă instanță, care cuprinde, totuși, structuri mistice, alegorice, ecleziastice: „Privit printr-un anumit punct de vedere, poemul se transfigurează îndată, capătă alte valori, altă orientare și cu totul alte intenții. Dar cine ar putea spune că autorii *au știut* sensul mistic sau sensul alegoric al poemului? Și totuși, cine poate nega evidența acestor sensuri?”. În continuare, Eliade schițează o concluzie plină de miez: „Se pare că sînt lucruri, sau adevăruri care se verifică tot atît de bine și în același timp pe o pluralitate de planuri. Față de ele, nu mai putem păstra un criteriu monovalent, o judecată de valoare absolută”. Așa încît nu ne rămîne decît să acceptăm obiectivitatea augustă a operei, capabila de nesfîrșite surprize hermeneutice, precum o cutie din care se pot scoate sensuri numeroase, nu o dată altele decît cele scontate de creatorul său ori cu care ne-am obișnuit. *Meșterul Manole* al lui Ion Pecie rămîne o culegere de investigații solide, instructive și atracțioase nu doar pentru învățăceii proximi ai redutabilului dascăl care a devenit fostul echinoxist în ultimul deceniu, în Amarul Tîrg, restrîngîndu-și, din păcate, drastic, prestația scriptică. ■

Ion Pecie: *Meșterul Manole. Prozatori ai lumii: Creangă, Sadoveanu, Rebreanu*. Editura Viitorul românesc, 2001, 292 pag.

la o nouă lectură

de Alex. Ștefănescu

SI CA POET, și ca eseist, Alexandru Protopopescu își derutează cititorii, fiind, câteodată în cuprinsul aceleiași fraze, popular și academic, frust și sofisticat, grav și ironic. Îi place să spună lucrurilor pe nume, într-un stil pitoresc, de Păcală, dar și să facă demonstrații savante într-un limbaj sofisticat. Este un timid care bravează, un prinț în haine de cerșetor, iar uneori un prinț în haine de prinț.

Dacă nu și-ar fi cheltuit viața cu atâta nerăbdare, așa cum își cheltuiește un copil banii într-un parc de distracții, ar fi putut ajunge un mare scriitor. S-a născut la 30 august 1942 la Fălțiceni, ca fiu al unui bărbat în vârstă. La optsprezece ani a debutat cu versuri în *Iașul literar*. Între 1960-1965 a urmat cursurile Facultății de Filologie a Universității "Al. I. Cuza" din Iași. După terminarea facultății, a fost preparator la Institutul Pedagogic din Constanța (1965-1967), redactor la revista *Tomis* (1967-1974), bibliotecar la Biblioteca Județeană Constanța (1974-1976), apoi, timp de câțiva ani, profesor de liceu.

A publicat volumul de versuri *Exilul imaginar* (Buc., EPL, 1968), culegerea de eseuri *Volumul și esența* (Buc., Em., 1972) și lucrarea cu care a obținut titlul de doctor în filologie, *Romanul psihologic românesc* (Buc., Em., 1978). Aceste cărți sunt, astăzi, aproape de negăsit.

Ca redactor la revista *Tomis* s-a remarcat realizând un dialog - sub formă de serial - cu Cornel Regman. Exact când devenise o mică vedetă, autoritățile locale au găsit de cuviință să-l îndeparteze din redacție. Înzestrat cu o inteligență strălucită, dar meu imatur, capricios, incapabil a lupte cu viața, Alexandru Protopopescu s-a descurajat, a în-

ceput să bea și a decăzut repede. A îmbătrânit în trei ani cât alții în treizeci, și-a lăsat barbă, s-a angajat într-o periculoasă viață boemă. După 1989 putea fi văzut prin București în anturajul cerșetorilor și al copiilor străzii. A murit la 20 octombrie 1994.

Volumul de versuri *Exilul imaginar* este intitulat astfel în amintirea lui Ovidiu, în care autorul, inaderent la peisajul geografic și moral al Constanței, vedea, fără îndoială, un precursor. Dacă nu ar fi existat cenzura, cuvântul *imaginar*, probabil, ar fi lipsit.

Poeemele sunt scrise exclusiv la persoana întâi singular, dintr-o dorință adolescentină de separare sfidătoare a *eului* de întreaga lume. Prospețimea senzațiilor și modul operativ de exprimare amintesc de Nicolae Labiș, iar spiritul contestatar plin de grație, bravada, plânsul melodios îl anticipă pe Mircea Dinescu (care își va face apariția în literatura română peste doi ani):

"Acum se bat la mașină poeziile mele/ Și toate dactilografele tinere visează./ Eu mă întorc bătrân călcând pe pământ/ Umbra unui rootitor băiat în ipostază./ Acum urâsc puțin înfățișarea pe care-o port./ Desenu-absurd și vechi de pe sacou/ Și-n somn ating fereastra părintească de susținere./ Cu chipul iluzoriu de erou.../ Mă trage luna-n munții mei să mă ridic./ Nu mă potrivesc cu oamenii de lângă mare./ Nu mă potrivesc cu violenția de a prinde pești/ Fiindcă nu mă potrivesc cu nimic./ A-jung acasă singur în crucea dimineții./ Zărind cum ard pe fața pământului bostanii./ Dar nu pot adormi, cobor în curte/ Și prind sticleți cu valul de mireasă-al mamii..." (*Întoarcerea*).

Stilul fantezist și ironic apropie uneori primejdios de mult această poezie de poezia lui Marin Sorescu:

"E mare nervozitate în toate secretariatele./ N-am adus încă pozele 6/9 să mi se/ Întocmească pentru viața certificatele./ Pe baza mediei dintre adevăruri și vise./.../Curând am să ajung în culmea bărbăției./ Pot să adăpostesc pământul dacă plouă.../ - Tovarășă secretară, e imposibil să intru/ În trei fotografii 6/9..." (*Fotografiile*).

În esență, însă, poezia lui Alexandru Protopopescu nu este soresciană. Ea se înscrie într-o direcție neoromantică, neînregistrată și neomologată până în prezent de exegeți (deși are reprezentanți iluștri, printre care se numără nu numai Nicolae Labiș și Mircea Dinescu, ci și Adrian Păunescu, Mircea Cărtărescu ș. a.). Dramatică și ușor teatrală, plină de farmec, poate fi recitată pe scenă și are șanse să fie aplaudată:

"Eu care mișc în toamnă această apă fumurie./ De o voință oarbă adus și-ntunecat/ La paznicul de lacuri noaptea sub fereastră/ Visez o flacără la gura puștii de vânat./ Afară viscolu-mi smucește din pripoane barca/ Păzește-o, Doamne, răstignită de pământ./ Să se trezească dimineța și să plece/ Copilul roș' pe care-l port în gând./ Încolo nu mai are importanță/ Deliru-acesta înstelat venind./ Eu voi muri în pata de lumină/ Pe care-o lasă luna răsărind..." (*Adaos*).

În mod curios, în volumul *Scriitori tineri contemporani*, 1978, Mircea Iorgulescu consideră versurile din *Exilul imaginar* - trezind bănuiala că nu le-a citit - "prozaic reflexive".

Alexandru Protopopescu însuși a tratat ca pe un accident acest debut cu o carte de versuri și s-a consacrat ulterior cu fervoare criticii literare, atras în special de comentarea producției editoriale curente. Recitite azi, cronicile sale din revista *Tomis* îl prezintă ca pe un răsfățat al scrisului și ca pe un teribilist căruia nu i se potrivește să dea verdicte. Afectiunea sau aversiunea, exuberanța sau scepticismul se amestecă mereu în evaluarea literaturii și provoacă seisme în plan axiologic.

În eseuri, în schimb, Alexandru Protopopescu face dovada unui spirit analitic fin, uneori scriitor, și a unei imaginații critice somptuoase. Este interesant de observat că în procesul de interpretare a unei opere literare el se lasă absorbit de descrierea textului, tratându-l ca pe o inscripție hieroglifică. De multe ori, întreaga construcție critică se bazează pe câteva "indicii" incerte și contestabile, ceea ce o face să semene cu un castel de nisip, gata să se năruie la prima atingere. Și totuși, arhitectura de idei are fast și îl încântă pe cititor.

Revista constănțeană a găz-

Alexandru Protopopescu

duit și o suită de dialoguri între Cornel Regman și Alexandru Protopopescu (incluse ulterior în volumul lui Cornel Regman, *Colocvial*, din 1976). Aceste dialoguri tratează diverse "probleme" literare - *Moment Eugen Jebeleanu*, *Semne noi de lirism*, *Nu numai crini pentru Ileana Mălăncioiu*... etc. -, însă nu pentru a le "rezolva", ci pentru a oferi publicului un fel de scenete critice cu două personaje: unul neîncercător și ursuz, iar celalalt - Alexandru Protopopescu - ceremonios, aristocratic, cu neașteptate întorsături de frază ștregărești.

O parte dintre foiletoanele și eseurile din *Tomis* au fost reluate în *Volumul și esența*, 1973, care mai conține, printre altele, un studiu, scris cu o surprinzătoare competență, închinat primului "roman" românesc: *Istoria hieroglifică - în douăsprezece părți împărțită așijderea cu 760 de sentenții frumos împodobite, la începutura cu scară, a numerelor dezvăluitoare, iară la sfârșit cu a numerelor streine tâlcuitoare* de Dimitrie Cantemir.

Monografia-eseu *Romanul psihologic românesc*, 1978, oferă imaginea efortului eroic făcut de un copil teribil al criticii literare românești de a elabora o

teză de doctorat. În cuprinsul ei sunt cercetate, mult mai sistematic decât în alte scrieri ale autorului, dar cu aceeași fantezie în materie de interpretare, toate realizările importante ale genului, de la începutul secolului douăzeci și până la cel de-al doilea război mondial. Luând în discuție romane despre care am fi fost înclinați să credem că nu mai pot oferi nimic nou criticii, Alexandru Protopopescu emite ipoteze îndrăznețe și seducătoare, fără a se abate însă nici un moment de la îndeplinirea obligației de a judeca totul din perspectiva tehnicii de analiză psihologică folosite de scriitor. Se fac și numeroase digresiuni, dar ele contribuie la detalierea aceleiași teme critice. Autori importanți ai literaturii române interbelice, ca Liviu Rebreanu, Hortensia Papadat-Bengescu, Camil Petrescu, Anton Holban, Gib Mihaescu, Mircea Eliade, M. Blecher, devin subiectele unor scurte, dar serioase exegeze. Totodată, sunt valorificate ideile multora dintre criticii și istoricii literari ai epocii - de la G. Ibrăileanu la G. Calinescu - cu care Alexandru Protopopescu întreține nu raporturi de prețuire obsecvioasă, ci relații firești, degajate, aparând ca un reductibil interlocutor al lor. ■

literatură

Mircea Scarlat

bursă "Herder", acordată la recomandarea academicianului Al. Rosetti. Un impuls spre studiu i l-a dat, probabil, și o diatribă a lui Constantin Noica la adresa sa și a generației sale, pe tema inculturii și superficialității. Ca și cum ar fi vrut să dezmințea severa acuzație a filosofului, Mircea Scarlat s-a angajat în scrierea *Istoriei poeziei românești*, în principiu operă nu numai de gust, ci și de erudiție.

Prin volumul de muncă investit, lucrarea este demnă, într-adevăr, de stimă. Nu oricine poate să facă efortul de a citi poezia română "de la origini și până în prezent" și să mai și emită, într-un limbaj specializat, judecăți de existență și de valoare în legătură cu cele mai importante creații lirice. De asemenea, merită întreaga noastră considerație strădania lui Mircea Scarlat de a găsi un *principiu* al evoluției poeziei, pentru a ajunge la o imagine de ansamblu coerentă.

Principiul în sine este însă simplist și simplificator: "Două strategii fundamentale vom întâlni în dezvoltarea poeziei noastre: omarea fastuoasă și refuzul omării." Mecanismele "dezvoltării" sunt în realitate mai complicate. Dar chiar dacă așa ar sta lucrurile, explicația nu are capacitate distinctivă; ea nu face deosebirea între literatura română și alte literaturi.

Sumară și contestabilă este și concepția lui Mircea Scarlat despre *posibilitatea* realizării unei istorii a poeziei. Autorul declară că în raza cercetării sale intră numai acele texte realizate *cu intenția* de a scrie poezie. Cu alte cuvinte, dacă un scriitor din secolul XVII și-a propus să compună nu un poem, ci o scrisoare către iubita lui, scrisoarea în cauză nu va fi luată în considerare de cercetător, *chiar dacă* ar avea o valoare literară excepțională.

Problema este că noi nu putem stabili ce intenții a avut autorul, în condițiile în care nu descoperim nici o confesiune a sa în acest sens. Metoda lui G.

Călinescu - de-a valorifica din trecutul literaturii noastre tot ce se poate valorifica, folosind drept criteriu unic valoarea estetică - era mai îndreptățită. Mircea Scarlat aplică aici mecanic o idee a lui Nicolae Manolescu, potrivit căreia o literatură există doar din momentul în care devine conștientă de sine, eventual prin apariția criticii literare. Nicolae Manolescu se referă însă la existența *instituționalizată* a literaturii. Formulările metaforice sau paradoxale emise de el pentru evidențierea unui aspect discret al literaturii sau pur și simplu din plăcerea de a jongla cu ideile nu pot fi considerate reguli de omologare a creației literare.

Un criteriu mult mai... realist ar fi să considerăm literatură toate acele texte care au, sau au avut, sau vor avea, capacitatea de a-l emoționa pe cititor. Dacă au - o putem constata probându-le efectul asupra propriei noastre sensibilități și considerând sensibilitatea noastră un eșantion reprezentativ pentru sensibilitatea epocii. Dacă au avut - ne putem da seama căutând în documente ecouri ale receptării lor sau studiindu-ne cu atenție tot propriile noastre reacții, fiindcă sub straturile unei educații estetice oricât de sofisticate există întotdeauna vestigii ale unei afectivități rudimentare. În sfârșit, dacă vor avea - putem să stabilim cu aproximație descifrând în prezentul literaturii sau în conștiința noastră primele semne ale unei aspirații spre *altceva*.

O altă problemă, extrem de dificilă, o constituie separarea, în spațiul literaturii, a poeziei de proză și de alte genuri. Nici această problemă nu o rezolvă Mircea Scarlat, deși crede că o rezolvă, folosind drept criteriu tot *intenția* autorului de a scrie poezie. Cu toate că admite că noțiunea de "poezie" s-a modificat sensibil de-a lungul secolelor - ajungându-se la o discontinuitate flagrantă între ce se înțelegea altădată prin această noțiune și ce se

înțelege azi -, cercetătorul o consideră o etichetă de necontestat, care, lipită de producător pe marfa sa, îi garantează acesteia autenticitatea.

Adevărata reușită ar fi fost găsirea unei definiții de maximă generalitate și, în același timp, cu capacitate selectivă maximă, astfel încât să cuprindă *cât mai mult* din textele pe care le resimțim ca poetice și să rețină *cât mai puțin* din textele pe care le resimțim ca nepoetice. Folosind verbul "a resimți" nu trebuie să ne fie teamă de subiectivitatea noastră pentru că această subiectivitate - dacă aparține cu adevărat unui specialist în literatură - este reprezentativă. În schimb, lăsându-ne ghidați de *intențiile* autorilor de versuri, intrăm într-un spațiu al arbitrarului.

Raportul semnificativ-semnificat, dezechilibrat periodic fie de "omarea fastuoasă", fie de "refuzul omării", constituie principalul instrument teoretic folosit în *Istoria poeziei românești*. El reprezintă un *remake* teoretic al raportului dintre formă și fond, al cărui echilibru Titu Maiorescu îl vedea amenințat, ciclic, de forma fără fond și de fondul fără formă. Mircea Scarlat este un maioreșcian care și-a tradus ideile în limbaj semiotic.

Folosirea cu consecvență a unui și aceluiași instrument teoretic pentru evaluarea întregii poezii românești, de la greoaiele "pripeale" ale lui Filotei și până la diafanele versuri ale lui Lucian Blaga, creează o impresie de lectură mecanică, de neparticipare afectivă. Exegetul refuză să aibă un contact direct cu poezia, vrând parca să se ferească de emoții estetice prea mari. În paginile de analiză, el seamănă cu un critic de artă care și-ar pune ochelari de soare pentru a studia tablourile lui Van Gogh. În același timp, însă, modul său inflexibil de a judeca, utilizând un singur criteriu, riguros definit de la început, dă cititorului satisfacția de a vedea cum se ordonează o materie haotică. ■

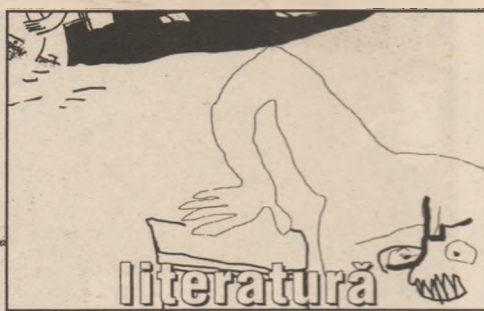
MIRCEA SCARLAT a trăit numai 36 de ani (10 apr. 1951, Cerveș, jud. Teleorman - 18 dec. 1987, București), dar a reușit să publice câteva cărți de critică și istorie literară scrise cu profesionalism (*Introducere în opera lui Miron Costin*, Buc., Min., 1976, *Ion Barbu. Poezie și deziderat*, Min., Buc., 1981, *Introducere în opera lui Cezar Bolliac*, Buc., Min., 1985) și, mai ales, să ducă la bun sfârșit o lucrare de mare anvergură, *Istoria poeziei românești*, publicată în patru volume, la Editura Cartea Românească, în perioada 1982-1990 (și reluată în trei volume, cu o prefață de Nicolae Manolescu, la Ed. "Teleormanul liber" din Alexandria, în 2003). Nicolae Manolescu, care i-a fost profesor la Facultatea de Filologie a Universității din București (urmată de Mircea Scarlat în perioada 1971-1975, după un an petrecut la Institutul Pedagogic), i-a remarcat de la început predilecția pentru istoria literaturii, predilecție oarecum surprinzătoare la un tânăr din deceniul opt. "Mircea Scarlat - își amintesc Nicolae Manolescu - avea exact însușirile trebuitoare ca să fie un istoric literar. Era meticu-

los, neobosit în a scocorii prin arhive și când scria ceva își epuiza subiectul. [...] Pe lângă capacitatea lui de efort, colegii de generație, dedați cronicii literare ori publicisticii, par niște greieri pe lângă furnica din fabulă. Mircea Scarlat își cunoștea subiectele investigate în cele mai mici amănunte. Mapele lui de fișe și dosare (nu existau computere) erau celebre. Îi plăcea, apoi, să frecventeze bibliotecile publice. Era un client statornic, de exemplu, al Bibliotecii Academiei. Colegii lui o ignorau până și pe aceea din Facultate. Să adaug la aceste însușiri un viu scrupul al exactității. Mircea Scarlat n-avea o mare imaginație critică, dar era neîntrecut în felul precis în care își decupa materia de studiu și în felul precis în care o comenta."

Fiul unor intelectuali (Marcel Scarlat și Melania Scarlat, născută Cazacincu, amândoi biologi), cu o bibliotecă în casă făcând parte din universul copilăriei lui, Mircea Scarlat a îndrăgit cărțile încă de când a învățat să citească și nu s-a mai despărțit de ele până la sfârșitul vieții. Profesor de limba franceză la Alexandria în perioada 1975-1980, și-a completat pregătirea intelectuală în anii 1980-1981 la Viena, beneficiind de o

Cu Al. Rosetti și Grigore Arbore

prepeleac

de Constantin Toiu

Verva la Creangă...

U NICĂ, băiatul nă-tâng al popii Oşlobanu, popa Duhu nu se are bine. El îl scoate la tabla să facă o socoteală... Dom' profesor, mă doare capu' trage de timp Nică, un fel de Bulă. Nu-ş cum se apleacă el, şi din sân îi pică pe jos un guguloi de mămăligă cu brânză. Clasa moare de râs.

Atunci, - scrie Creangă - parcă-l văd cum s-a plesnit părintele Duhu cu palma peste frunte, zicând c-un oftat adânc: - Pe semne păcatele mele cele mai grele m-au aruncat aici să învăţ nişte topărlani sălbatici... Iar tu, Oşlobene, care te robeşti pântecului şi nu-ţi dai câtuşi de puţin osteneală minţii, te-î face popă popă, ca taică-tău, când s-o pustnici toţi bivoli din Mănăstirea Neamfului!

Vituperare colosală. Prost cum e, Nică i se plânge lui taică-său, popii Oşlobanu. Acesta e un zbir, un apucat, un zurbagiu... Într-o zi, părintele Duhu şi cu un călugăr, Teofan, se duc la biserica Sf. Lazăr, să-l vadă pe Oşlobanu cum slujeşte. Ascultă ei ce ascultă, pe urmă încep cu criticile în auzul drept-credincioşilor, că nu respectă tipicul. (Acum, şi popa Duhu...) Popa Oşlobanu răbdă ce răbdă, până ce izbucneşte:

- Tipic, boaită făţarnice? zbiară la ei din amvon. Lasă că le dă el tipic!... Şi, lăsând la o parte cele sfinte, începe acest rechizitoriu:

- Ne-ai luat cu şmicherie pe marele mucenic Dimitrie, izvorătorul de mir, în locul acestui sfânt vestit, pe Lazăr, un jidan trenţuros, care tot moare şi învie şi iar moare, de nu mai ştie nimeni de numele lui. Acesta-i hram?... Şi după ce ne-ai caliclit, luându-ne moşia şi închizându-ne biserica cu un zid... ba până şi clopotniţele... tot din pricina voastră de ni s-au împărşiat poporenii; nici chioară de babă nu mai dă pe la biserica! Şi încă una: de şaizeci de ani de când slujesc preuţia, voi aveţi să mă învăţaţi tipicul, pui de năpârca ce sunteţi! Ia staţi oleacă să

vă scot eu gărgăunii din cap...

Şi, apucând pravila cea mare, dă cu ea de-a azvârlita în adversari. Apoi, inhătând un sfeşnic greu, - după ei!... Părintele Duhu şi călugăraşul o iau la sănătoasa din sfânta biserică fugind mai mult pe brânci decât în picioare; chiar după tipic... Ironie evidentă a lui Creangă care ia partea popii Oşlobanu, oricât l-ar urî. Şi pe bună dreptate. Sunt metode care, susţinând adevărul, îl compromit. Se cuvine, prin urmare, să alegem metodele cele bune, ca să nu fim păcăliţi. Dar care o fi acest adevăr, slujit cu atâta vehemenţă de popa Oşlobanu?... Şi ce psihic! Ce şmicherie!...

Şi de aici supărarea părintelui Oşlobanu ajunsese la culme: să nu mai vadă sământă de călugăr pe la biserica lui, că-i potopeşte! Gata-gata să-l facă mucenic, adică să-i ia viaţa părintelui Duhu, să-l facă mucenic în locul Sf. Dumitru, izvorătorul de mir. Ba, pe popa Duhu ar fi fost în stare şi să-l bată în pi-roane pe cruce, şi să-l pună în podul bisericii spre păstrare...

De când fusese gonit cu atâta tărăboi din biserică, popa Duhu devenise nervos. Altfel, nu se explică de ce, într-o zi, din senin, îl luase la bătaie pe autor... adică pe Creangă. Deşi s-ar fi putut explica prin faptul că atunci, după incident, luase partea popii Oşlobanu... Căruta s-a stricat, oricum.

În toamnă, feciorul Smarandei pleacă în fine la Folticeni, la „fabrica de popi.” Trage la Pavel, ciubotarul, care îi va fi gazdă şi de la care va învăţa mai multe decât la Catihet.

Cizmarul, zi şi noapte, juca stos, lăsându-şi ucenicii să-şi facă de cap. Ba, într-o zi, îi dăduse pe la nas cu pap băietului primit în gazdă şi care, după părerea lui, avea să ajungă popă numai dacă plopul ar fi făcut mere şi răchita, micşunele.

O şcoală, şi asta... Ailaltă fiind numai de mântuială.

Verva, autorul şi-o câştigă încă din primii ani de existenţă... de la înfruntarea, pe viaţă... de la dialogul Duhu contra Oşlobanu. ■

ÎN ADAPTAREA unor terminologii moderne şi internaţionale, în relaţia lor cu vocabularul limbii române, mai ales cu termenii asemănători deja existenţi, oscilaţiile ilustrează tendinţe contradictorii şi evoluţiile sînt imprevizibile. În terminologia informativă actuală, cuvîntul englezesc *icon* ocupă un loc destul de important: programele pe care le foloseşte acum publicul cel mai larg cuprind numeroase simboluri grafice, care au în sistem „obiectualitate” şi rol de instrument: pot fi manevrate, mutate, eliminate etc. Termenul de specialitate desemnează deci ceva ce intră în sfera de experienţă permanentă a utilizatorilor: se produc astfel adaptări spontane, impuse prin uz, interferînd permanent cu sursele şi, cel puţin deocamdată, greu de standardizat. În adaptarea cuvîntului englez la română se observă o mare varietate de soluţii; de fapt, se pot atesta toate posibilităţile: de la păstrarea englezismului ca atare (inclusiv cu pronunţia originală) la adaptarea lui fonetică (prin pronunţarea conformă scrierii) şi morfologică, în forma *icon* sau *icoană*, pluralele lui *icon* sînt *iconi* (masculin), *iconuri* sau *icoane* (neutru); *icoane* e, desigur, în primul rînd pluralul formei feminine. De fapt, e o situaţie în care este greu de făcut o distincţie clară între „adaptare”, deci preluare a unui nou cuvînt (asemănătoare ezitărilor între *clon* - masculin şi neutru - şi *clonă* - feminin, în transpunerea engl. *clone*, devenit termen la modă şi internaţional) şi calc semantic, deci adăugare conştiinţă a unui sens nou cuvîntului deja existent. *Icoană* ocupă în lexicul românesc un rol important: ca termen frecvent, cu sens fundamental religios, dar aparţinînd vieţii cotidiene, cu folosiri metaforice şi derivate. Fiind vorba de cuvinte cu origine comună (grecescul *eikon*, imagine, stă - şi prin intermediar latin - la originea echivalentelor din limbi occidentale, inclusiv a engl. *icon*; în română el a devenit *icoană* prin intermediar slavon) şi cu sens înrudit (prin componenta vizuală), translaţiile semantice se produc cu uşurinţă. Deşi nu este atestat de DEX, şi *icon* exista deja, ca termen de specialitate, în română: în limbajul semiotic şi lingvistic („fotografia este *icon* imagistic”; „un *icon* al propriului gust, o diagramă subiectivă” - în volumul *Analiză şi interpretare*, 1972, p. 137); de obicei i se prefera totuşi sintagma *semn iconic*.

În jargonul informatic actual - pe care îl ilustrez culegînd cîteva exemple din manuale, dicţionare, explicaţii şi arti-

păcatele limbii

de Rodica Zafiu

Iconi, icoane, iconiţe...

cole disponibile în Internet - apare forma *icon* (a cărei pronunţie nu e deductibilă din scris, despărţirea prin cratimă a mărcilor de flexiune nefiind un indiciu neechivoc), în contexte uneori extrem de hibride prin amestecul limbilor: „daţi dublu clic pe My Computer, selectaţi *icon-ul* unităţii floppy şi trageţi-l pe desktop” (e-media/computerworld); cu pluralul neutru - „Băieţii de acolo au un *imagelist*, un grid şi dacă nu mă înşel au şi un exemplu de cum poţi încărca *icon-uri* într-un listview altfel decât cu un *imagelist*” (freelists.org/archives); „Crearea *icon-urilor*” (digimedia.ro); „datorită folosirii lor consecutive, unele *iconuri* au căpătat o recunoaştere universală” (afaceri.net) - şi cu pluralul masculin: „Dând click pe *iconul* unui director din arbore, conţinutul lui apare în dreapta, sub forma unei liste de *iconi* şi nume” (news.infonet.ro). Cea mai bine fixată şi mai răspîndită pare totuşi a fi forma *icoană*, mai ales la plural (care, în principiu, ar putea fi şi cel al neutrelui): „*icoanele* apar pe ecran ca mici simboluri care simplifică accesul la un anumit program sau la o anumită comandă”; „utilizarea *icoanelor* şi a mouse-ului” (M.T. Ban ş.a., *Dicţionar explicativ de calculatoare*, 1994).

Evident, marea problemă terminologică este creată tocmai de locul puternic pe care îl ocupa deja în limba română cuvîntul *icoană*: care evocă inevitabil alt registru stilistic şi alte conotaţii, contrastante cu cele tehnice. Ca şi în engleză, în alte limbi occidentale - franceză, spaniolă, italiană - existau înainte de impunerea terminologiei informatice cuvintele *icône*, *icono*, *icona* - cu sensul semiotic şi cu cel pictural: doar că în acest ultim sens uzul respectivelor cuvinte era limitat la spaţiul religios bizantin. Poziţia lor în limbă nu este deci deloc comparabilă cu cea din română, în care sinonimia sau polisemia creată (cuvînt nou adaptat sau sens nou adăugat prin calc cu-

vîntului vechi) e mai greu suportabilă („fa clic pe icoană!”).

Se adaugă la toate acestea încă o inovaţie: folosirea diminutivului *iconiţa*. Am găsit destul de multe exemple de folosire a formei, tot în jargonul informatic: „Proprietatea *Icon* este cea care gestionează *iconiţa* aplicaţiei atunci când aceasta este minimizată” (bluedog.ro); „executaţi un dublu clic pe *iconiţa* asociată programului (computerland.ro/gsm/manuale); „Desktop cu *iconiţe*” (centru.go.ro); „un set de *iconiţe* cu controale” (elektro-pc.as.ro); „abilitatea de a defini *iconiţe* multiple” (sunsite.bilkent.edu); „acea zonă din colţul din dreapta jos a ecranului Windows-ului, zona în care sunt afişate de regulă o serie de *iconiţe* de dimensiune redusă” (e-scoala.ro/referate/informatica). Alternarea, în acelaşi text, a mai multor forme pare să indice o intenţie de schimbare de registru, prin asocierea lui *iconiţa* cu un stil didactic, accesibil, colocvial: „în acest moment daţi dublu click pe *icon-ul* „My Computer” situat în colţul de stînga-sus al desktop-ului dvs (este o *iconiţa* care „aduce” a calculator)” (portal.softnet.ro).

Alegerea cuvîntului *iconiţa* se explică printr-o anume nevoie de expresivitate, probabil şi ca o încercare de diferenţiere faţă de *icoană*; şi chiar printr-o adaptare la realitate: în fond, simbolurile grafice în cauză sînt efectiv *mici*, deci diminutivarea se justifică. Numai că *iconiţa* e la fel de prezent ca *icoană* în conştiinţa vorbitorilor cu sensul său fundamental, iar componenta denotativă („*icoană mică*”) este dublată de una afectivă. Efectul produs e mai curînd glumeţ: de asociere contrastantă, de adaptare marcat expresivă. Care dintre formele pe care le-am adus în discuţie are mai multe şanse de impunere? Un răspuns l-ar putea da pentru momentul actual doar o anchetă lingvistică, iar pentru viitor - doar aşteptarea răbdătoare a evoluţiei limbii. ■

cronica edițiilor

de Cornelia Ștefănescu

Nuvelele lui Ioan Slavici

ce și literare. Peisaj greu de fixat în câteva accente și ambianțe, dar care cuprins pas cu pas descoperă poezia tenacității și a orgoliului, a tradițiilor cu seculare și solemne emanații ale istoriei locului transilvan, al țării române, al Europei și, peste toate, al trecerii propriei vieți a scriitorului. Bastion ardelenesc cu porți de cetate, justițiar și solemn în orizontul său de simțăminte tainice, până ce nu le face să fie îmbrățișate și amplu orchestrate în reverii împinse până la forma modernă a fantasticului care este aplicarea pe viu a sentimentului și a erudiției.

DISCIPLINA căutării și însușirii certitudinii datelor i-a dat lui Constantin Mohanu o identitate perfect adaptată spectacolului natural, deschis deopotrivă de documente și de paginile publicațiilor. Cele mai multe răsunătoare ca titlu, „Convorbiri literare”, „Timpul”, „Telegraful român” și „Albina Carpaților” ultimele două din Sibiu, „Vatra”, „Tribuna poporului” (Arad), „Minerva” (București), „Adevărul literar și artistic”, „Scena”, „Ziua”, „Gazeta Bucureștilor”. La unele fusese doar colaborator, dar susținut, la altele conducător, înscriindu-și numele alături de al altor scriitori, prietenii săi de nădejde, Eminescu, I. L. Caragiale, G. Coșbuc, preluând, ca în cazul ziarului „Timpul” conducerea, după retragerea lui Titu Maiorescu. La „Speranția” din Arad, a scris prima receptare afectivă a personalității lui Mihai Eminescu, la alta, cum este „Umanitatea” din Iași, este descoperit ca semnând cu pseudonimul *Pascal*. Unele distingându-i frumosul libertății de gândire, cele mai multe capabile să-l integreze ca scriitor în ordinea alcătuirii umane ale acestei identități. Altele atrăgându-i mecanice atribuiți de sensuri, cu implicări, echivalente cu pierderea libertății și tot ce a însemnat concentrarea aspră a acestora, lăsând să fie aspru judecat de „Epoca” și „Neamul românesc” în 1914, implicat în epopeea artificială de eroisme și iluzii în procesul în cinci părți al ziaristilor care au colaborat la „Gazeta Bucureștilor”, de orientare pro-germană în timpul războiului, printre ei numărându-se Dem. Teodorescu, Tudor Arghezi, D. Karnabatt, S. Grossmann, implicat fiind și A. de Herz. După stagiul din tinerețe în închisoarea din Ungaria, de la Vaș, această judecată cu viziunea sa apocaliptică peste matricea de elementar adevăr, îl întovărășește pe scriitorul care nu cunoaște decât echivalența și organicitatea luptei sale născute din dragoste de țară, într-un non-sens existențialist.

Atât *Cronologia*, cât și numeroasele note care însoțesc textele nuvelor, îmbogățesc faptele cunoscute cu un fond de virtuoză concentrare de date.

Importanță, în constituirea științifică a expunerii de ansamblu a ediției actuale, este referirea constantă la ediția din 1923-1926, nuvelele pregătite pentru tipar chiar de autor, și apărută la Cartea Românească, la ultimele două volume apărute cu întârziere, în 1926-1927 și apoi volumul de *Postume*, din 1928. Și, cu atât mai mult, la proiectul lui Slavici, în 22 de volume. Motivațiile, bine argumentate, însoțesc fiecare luare de hotărâre, în ansamblu și pe părți. Capitalul informativ crește iar transparența folosirii sale servește oricărei discuții. Ediția de față adaugă volumelor, propriu zise de *Nuvele*, textele postume *Prințesa*, *Căile morților*, *Un democrat*, textele din periodice, asupra cărora autorul nu s-a oprit, și pune în valoare texte mai puțin știute. Pe lângă intratele de mult în conștiința cititorului, ca să nu mai vorbim de specialiștii dramaturgilor ai valorilor, cum sunt *Popa Tanda*, *Scormon*, *La crucea din sat*, *Gura satului*, *Budulea Taichii*, *Moara cu noroc*, *Pădureanca*. La o proaspătă lectură, m-au asigurat că perspectiva ajunge a fi alta, mult nuanțată, cu surprinzătoare rotiri în jurul a ceea ce s-ar putea califica drept schemă, și pătrunzătoare adânciri ale atmosferei launtric umane, mult peste aprigul peisajului și al nostalgiilor ideatice, proprii autorului. M-aș opri, deși pomit pe povârnișul demonstrațiilor, o fac nu fără greutate, la aproape necomentatul text, intitulat *Țața Melania*. După aprecierea mea, excelent portret prin negație, la care referindu-se, G. Călinescu, mereu vibrant la noutățile descoperite ulterior cercetării din *Istoria literaturii*, își pune întrebarea cât adevăr biografic ascunde. Echivalentul metaforic al fluidelor neîmpliniri materiale ale femeii, ale cărei câștiguri, de la distanță

se văd ciorchine în pregnanța materialității lor, mi-a deschis ochii asupra acestei linii interpretative, specifice lui Ioan Slavici, pe care le-am depistat ușor în succesiunea nostalgiilor ori a insinuărilor, adesea aplicate prin ricoșeu.

Tocmai de aceea, consider valoroasă expunerea atâtor memorabile „reper critic” luări de atitudine, cu semnături pregnante în istoria criticii românești. Unele sunt patriarhal robuste, altele insinuatoare în succesive motive de înaltare sau expiație ale scrisului lui Ioan Slavici. Cel mai dur în rostogolirea argumentelor rămâne Pompiliu Constantinescu. Cel mai constant căutător de culmi ale creației se vedește G. Călinescu. Aproape că nu este număr al revistei „Studii și cercetări de istorie literară și folclor”, în care el își trece rezultatele cercetării ulterioare *Istoriei literaturii*, să fie lipsit de lunecările sale în pământul reavăn al descoperirilor, imprimând multe adevăruri pregnanței date de el destinului lecturii cu alți ochi a scrisului cu semnătura lui Ioan Slavici. Fără a eluda înfașurarea dreaptă a operei de lovitură finalului care, fără a elimina semnaleză complex alcătuirea unei demonstrații.

Sub emblema libertății de apreciere a operei lui Ioan Slavici își pune Eugen Simion determinarea personalității omului, în perspectiva istoriei, a fragilității construcțiilor critice, a revendicărilor și a semnificațiilor estetice. El caută justificare a entuziasmului junimiștilor, reține ca valabile, patru praguri în receptarea operei lui Slavici, de-a lungul timpului, însoțite cu exemple enumerarea citatelor, culese din referințele critice, pentru a exprima direct în logica alcătuirii personalității scriitorului intervenind cu implicații teoretice pentru a-și susține observațiile proprii cu replici la paradoxul portret al omului, străvezii în toate neconcordanțele descoperite de alții. ■

PRIMELE două volume, *Nuvele*, din vasta operă a lui Ioan Slavici, cunosc în 2001 o nouă întâlnire cu cititorul, la apariția lor în colecția *Opere fundamentale*, inițiată și realizată de Academia Română și Fundația Națională pentru Știință și Artă. Coordonator Eugen Simion. La prima vedere, impune aspectul sobru, elegant al volumelor. Esențialul, dincolo de regimul convenției estetice, este descoperit în timpul studierii conținutului. Al studierii și nu doar al lecturii. Și aceasta, datorită complexei bogății a multiplelor planuri de informare, interpretare, alianțe de idei, ilustrări. În plus, și de o mare importanță, franchețea severă a oricărei delimitări, o păstrare a distanței, asupra căreia doar logica faptelor în transpunerea lor rămâne suverană.

Această desfășurare de apreciative enumerări, departe de a fi jenant omagiale, le consider semnându-le, ca fiind făcute sub semnul unui exercițiu de

impusă imparțialitate. Credibilă este prestanța lui Constantin Mohanu, în calitate de vechi și experimentat editor. Aici nu am în vedere decât contribuția la împlinirea, în 1967-1987, a ediției de *Opere*, în 14 volume, de la Editura Minerva, din colecția „Scriitori români”, aparținând lui Ioan Slavici. Constantin Mohanu a participat la această lucrare, în calitate de stâlp de bază dintr-un colectiv riguros întrunit, dacă nu ar fi decât să-l citez pe D. Vatamaniuc, semnat al studiului introductiv pentru întreaga ediție. Pentru volumele I-IV a îndeplinit îndatorirea de redactor. De la volumele VII și VIII (romanele) până la volumul al XIV-lea și ultimul, (Scrieri istorice, etnografice, sociale, economice), Constantin Mohanu semnează îngrijirea volumelor IX (Memorialistică), X (Studii și articole literare, cronici, recenzii), XI (Scrieri pedagogice din volume), XII (Scrieri pedagogice din periodice), XIII (Scrieri social politice - economice istorice, etnografice). La toate a stabilit, cu exemplară precizie pe care numai greul frecventării asidue a bibliotecilor îl poate asigura, textul și variantele.

ALMUL benefic al măsurării lui Constantin Mohanu cu timpul cercetării este notoriu în această lume de cifre, de lucidă străbătare a istoriei vremii lui Ioan Slavici, gospodărită de el cu măsura înțelepciunii și străbătută cu tensiunea conținută în însăși poziția scriitorului, cântărită de o parte și de alta a grănilor materiale și a provocărilor celor morale. Ambele inerente și cu nimic decorative. Stau mărturie datele despre istoria locului de baștină a lui Ioan Slavici, Șiria de lângă Arad, comună de podgorii, meționată din 1169, dar cu izvoare care îi atestă existența din vremea romanilor și a trecerii cavalerilor, ca dimensiunea să fie stabilită, în masivitatea ei, într-un șuvoi de fapte și raporturi, marcate de mișcări populare, revoluții, conferințe, adunări naționale, răzvrătiri motivate de interdicerea limbii române și impozite ilegal impuse țăranilor, asocieri politi-

IOAN SLAVICI OPERE

I. H. Nuvele

ACADEMIA ROMÂNĂ
univers enciclopedic

Ioan Slavici. *Opere*, I-II, *Nuvele*. Ediție de Constantin Mohanu. Prefață de Eugen Simion. Univers Enciclopedic, București, 2001. Colecția „Opere fundamentale”. Academia Română. Fundația Națională pentru Știință și Artă. Coordonatorul ediției: acad. Eugen Simion.

O carte în imagini critice reale...

le de tot felul), pentru ca ulterior, asemenea lui Flaubert („Madame Bovary c'est moi”) să se substituie diverselor personaje interbelice pentru a înțelege reacțiile și deciziile adoptate de acestea în diverse situații. Rînd pe rînd Ioana Pârvulescu se pune în pielea lui Camil Petrescu, Mihail Sebastian, Eugen Lovinescu, Tudor Arghezi, George Călinescu (de departe chipurile interbelice preferate), descifrează misterul popularității (pe scenă și în viața privată) unei actrițe precum Leny Caler, re-traiește emoția unui tînar din Arad, Ștefan Augustin Doinaș care a trimis un poem la „Jurnalul literar” și așteaptă, cu suflul la gură revista pentru a afla verdictul lui G. Călinescu de la Poșta redacției, dă o raită prin galeriile Lafayette, dar nu ezită să se amestece cu voluptate în lumea pestriță a piețelor, a vînzătorilor ambulanți și a lustruitorilor de pantofi, așteaptă cu suflul la gură știrile din marile cotidiane, bate sălile de cinema, marile teatre, merge la Ateneu pentru a-l vedea pe Enescu, frecventează cînaclul „Sburătorul” al lui Eugen Lovinescu, asistă cu uimire la ridicarea „zgîrie-norilor” din centrul Bucureștiului, ascultă fascinat primele emisiuni de radio și glasul neutru, profesional al operatorului de la prima centrală telefonică, asistă îngrozită la prăbușirea blocului Carlton în urma devastatorului cutremur de la 10 noiembrie 1940. Ea trăiește efectiv în perioada 1920-1940, citește zilnic presa și se raportează la ea, simte pulsul evenimentelor și reconstituie cu maximă veridicitate climatul intelectual al epocii.

Zugrăvit de Ioana Pârvulescu, Bucureștiul interbelic nu este nici roz, nici negru. Este un oraș normal, cu oameni de toate felurile (săraci și bogați, savanți, artiști, suți, curve, intelectuali rafinați și mitocani fără leac) care își asumă cu seninătate condiția socială, fără a se simți în vreun fel deranjați de fortuna celor de lângă ei. Scrie Ioana Pârvulescu: „Fiecare om avea un bun al său: o căsuță, fie și fără canalizare, sau un cal, sau o bucată de pămînt, sau cîteva găini, un lucru al său și numai al său, pentru care nu trebuia să dea socoteală. Valoarea se impunea de oriunde ar fi venit. (...) Fără îndoială că un chelner sau un pantofar bun era cu adevărat egal cu cel pe care-l servea, să zicem un medic sau

un avocat: acesta, clientul «burghez» apela la chelner sau la cizmar ca la un specialist, îi prețuia priceperea și sfatul, îi recunoștea chiar superioritatea în domeniu și nu de puține ori îi devenea prieten. Dacă chelnerul se îmbolnăvea și venea el la cabinetul doctorului sau dacă avea nevoie de un avocat, raportul se schimba, medicul și avocatul își serveau chelnerul și o făceau cu același profesionalism” (pp. 344-345).

În foarte multe privințe bucureștenii interbelici erau confrunțați cu problemele celor de azi. Chiar dacă în perioada interbelică nu existau computere și televiziune prin cablu, situația editării și vînzării cărților semăna, ca două picături de apă, cu cea din zilele noastre. Regele Carol al II-lea a instituit începînd cu anul 1934 *Săptămîna cărții* (echivalentul Tîrgului de carte de azi) în care editurile ofereau reduceri de 20%, iar cititorii aveau posibilitatea să obțină autografe de la scriitorii preferați. În restul anului activitatea editorială și difuzarea cărților (mai cu seamă cele aparținînd autorilor români) sunt activități prea puțin profitabile, dacă nu de-a dreptul falimentare. Pentru a-și susține afirmația autoarea îl ia ca aliat pe Liviu Rebreanu, a cărui analiză ar putea fi împărtășită fără probleme de orice editor sau librar de astăzi: „În orice afacere comercială, circulația mărfii hotărâște rezultatele. În editură încetineala circulației pricinuieste pagubele. Un capital de o sută de lei produce, teoretic, în editură, 25 de procente. Dacă s-ar vinde cartea în șase luni, beneficiul s-ar dubla. Desfășindu-se în doi ani se înjumătățește. În realitate 80% din cărțile românești de-abia în trei ani ajung să epuizeze o ediție de 5000 de exemplare scăzînd cîștigul la 8%” (p. 228). Cum epuizarea tirajului nu coincide cu recuperarea promptă a banilor de la difuzori, editorii interbelici au ajuns la o soluție care ne sună foarte familiar: coborîrea ștachetei intelectuale, editarea unor titluri și unor autori cu priză sigură la public. Și atunci ca și acum cele mai multe dintre cărțile de poezie erau tipărite pe cheltuiala autorului, iar pentru a putea supraviețui un editor serios trebuia să tipărească...” registre și bilete de plăcintă”.

Chiar dacă, la nivelul mecanismului, problemele sînt cam aceleași, în ceea ce privește rea-

litatea culturală propriu-zisă, Bucureștiul interbelic stătea mai bine decît cel de astăzi. În Bucureștiul interbelic existau 50 de cinematografe (deși cinematografia se afla la începuturile sale, de abia se introdusese sonorul) numărul revistelor culturale era mai mare, iar difuzarea lor se făcea mult mai eficient decît astăzi. În plus, existau librării străine (Hachette, de exemplu) care difuzau cărți tipărite în principalele țări europene. Constată amar, Ioana Pârvulescu: „Suprapunînd harta culturală a Bucureștiului de odinioară peste cea de acum, începînd cu chioșcurile unde se vindeau reviste culturale și încheind, să spunem, cu sălile de teatru și de cinema, golurile sînt, contrar așteptărilor, în cea de astăzi” (p. 244).

Dincolo de informațiile și comparațiile foarte interesante pe care le conține, *Întoarcere în Bucureștiul interbelic* este o carte de suflet. Fără cusur, stilistic vorbind, scrisul Ioanei Pârvulescu are certe valențe simpatetice. Așa se face că la sfîrșitul lecturii cititorul are nu doar o foarte clară idee despre realitatea politică, socială, culturală, economică a Bucureștiului interbelic, dar și suflul plin de emoția descoperirii rădăcinilor, a legăturilor secrete care leagă viața locuitorilor de ieri ai orașului cu cea a celor de azi. Aceasta este marea revelație a autoarei care se transmite intactă și cititorilor cărții. Impresia celui care citește cartea Ioanei Pârvulescu este aceea că trăiește efectiv bucuriile, speranțele și dezamăgirile „anilor nebuni” ai Bucureștiului interbelic. El devine preț de cîteva ore supusul controversatului rege Carol al II-lea (playboy cu veleități dictatoriale, dar și promotorul unor remarcabile inițiative de mecenat cultural), martor la boom-ul tehnologic și cultural dintre cele două războaie mondiale, contemporan al bătrînului Slavici, al maturilor Nicolae Iorga, Nae Ionescu, Liviu Rebreanu, Eugen Lovinescu, Tudor Arghezi (deși nu debutase în volum era unul dintre cei mai redevabili ziaristi ai vremii) G. Călinescu și al foarte tinerilor Eugen Ionescu și Emil Cioran.

Întoarcere în Bucureștiul interbelic este o apariție editorială de excepție. Autoarea ei, Ioana Pârvulescu, merită toate felicitările.

Tudorel Urian

ÎN FIECARE locuitor de astăzi al Bucureștiului salășluiește, — știută sau neștiută, mărturisită sau nemărturisită — nostalgia perioadei interbelice. Împovărat de grijile traiului cotidian, cu mintea aiurea, poți trece zilnic pe lângă locurile în care s-a scris istoria fără să simți nici cea mai mică tresărire, pentru ca, pe neașteptate, niște acorduri din trecut, auzite la un post de radio, sau vreo fotografie de epocă, cu un imobil familiar, dar pus parcă într-un context straniu, să-ți umple sufletul cu o emoție greu de exprimat în cuvinte. Diabolizat, din rațiuni politice, în perioada comunistă, devenit principalul reper de civilizație al partidelor istorice, resuscitate după decembrie 1989, Bucureștiul interbelic este pentru mulți din cei de azi o realitate difuză, ca o adiere discretă de parfum purtată de ritmurile melodiilor (și ele redescoperite) lui Jean Moscopol.

În decursul timpului autori români și străini (Anton Bacalbașa, Paul Morand, Emanoil Hagi-Mosco, George Potra sînt cei mai importanți dintre ei) au scris pagini memorabile despre specificul și farmecul capitalei României. S-au spus lucruri capitale despre istoria orașului, evoluția sa arhitectonică, modul

de viață al locuitorilor, civilizația străzii. Impecabile din punct de vedere documentar, cărțile acestor exegeți ai Bucureștiului rămîn, sînt lucrări cvasi-științifice (chiar dacă un anumit sentimentalism nu este cu totul absent) care transmit informații mai mult decît emoții. Ele sînt excelente descrieri ale Capitalei în diferite momente ale istoriei sale, dar nu explică, decît în mică măsură, misterul seducător al orașului, motoarele secrete ale evoluției sale în timp. Pentru a face să se înțeleagă specificitatea unei epoci din trecutul mai mult sau mai puțin îndepărtat al unui oraș este necesar ca exegetul, pe lângă informația exhaustivă, să posede și o sensibilitate artistică, cu ajutorul căreia să detecteze și să facă vizibil pentru neinițiați „aerul timpului”. Calități pe care le-a demonstrat cu prisosință cea mai nouă exegetă a Bucureștiului interbelic, Ioana Pârvulescu.

Întoarcere în Bucureștiul interbelic este cea mai frumoasă și cea mai precisă carte scrisă pînă acum despre București. Critic literar cu veleități de prozatoare, Ioana Pârvulescu a citit tot ce se putea citi despre perioada interbelică (în primul rînd presa cotidiană, revistele de cultură, jurnalele și memoriile rămase din epocă, însemnări-

... și virtuale

Parodii critice

HIAR dacă, în general, amorul Internetului ne consumă nopțile mai la-
com decât amorul pe bune, adică acela
carpatino-mioritic, apariția cărții Ioanei
Pârvulescu, întoarcere în Bucureștiul interbelic,
m-a smuls din brațele divelor virtuale și m-a
aruncat direct în budoarul amantelor lui Ștrempel
de la Biblioteca Academiei, adică în foetajul
senzual și mătăsoș al periodicelor dintre cele
două războaie. Căutând pe acolo să văd ce se mai
scrie despre Bucureștiul de altădată, am constatat
un lucru, de altminteri, foarte firesc: cele mai

importante publicații, a se vedea Sburătorul,
Convorbiri critice, chiar dacă pe atunci nu mai
apăreau, Neamul românesc și România literară
au consacrat pagini dense cărții cu totul ieșite din
comun pe care abia a publicat-o Ioana
Pârvulescu. Ceea ce urmează mai jos sunt doar
câteva dintre nenumăratele întâmpinări de care
s-a bucurat, pe drept cuvânt, această remarcabilă
carte. Orice inadvertență sau abuz de lectură, se
datorează, întru totul, copistului. Pace fie, ceti-
toarele!

Pavel Șușară

E. Lovinescu

PE DOAMNA Ioana Pârvulescu am remarcat-o
destul de târziu, și asta nu
din pricină că a sosit mai
târziu în cenaclul nostru, ci pen-
tru că a avut lipsa de inspirație
de a se așeza în colțul ocupat
invariabil de doamnele Horten-
sia Papadat-Bengescu, Cella
Serghi, Ioana Postelnicu și de
celelalte distinse prezențe femi-
nine. Marturisesc acum un lucru
care nu m-a preocupat niciodată
în mod conștient, dar faptul că
el se manifestă ascuns și are
consecințe neplăcute arată că
importanța sa nu este neglijabi-
lă, și anume acela că puterea
mea de receptare se oprește în
fața unui număr mai mare de
două pălării. Când alături de pă-
lăria doamnei Bengescu, a
doamnei Serghi și a doamnei
Postelnicu s-a așezat și aceea a
doamnei Pârvulescu, nu mi s-a
părut nimic schimbat, pentru că
întreaga mea capacitate de disco-
ciere era evident anulată. A tre-
buit să treacă destul timp pînă
cînd să-mi dau seama că, totuși,
în colțul acela ceva se împro-
spătase. Momentul a venit o dată
cu cele dintîi lecturi publice pe
care doamna Pârvulescu le-a
făcut din viitoare sa carte, *În-
toarcere în Bucureștiul interbe-
lic*. Abia atunci mi-am dat
seama că ne-am îmbogățit nu
doar cu o pălărie nouă, ci și cu
vocea inconfundabilă a unei
scriitoare care ignoră în mod
natural abisul nostru orizont
rural, cu tot ceea ce înseamnă el
în planul existenței și în acela
stilistic. Însă abia după ce cartea
a apărut, la încă de pe acum mi-
tologica Editură Humanitas, am
realizat pe deplin că literatura
scriitoare e femeie; adică atra-
ge, făgăduiește fericiri, ridică
piedici peste care puțini trec cu
plăcerea greutății învinse,
mîngîie zgîrînd și te lasă cu o

nelămurită senzație de plăcere
și de nemulțumire. Nu fără so-
văire pășește, deci, criticul
pentru a se lămuri pe sine și pe
alții, încercînd să definească na-
tura talentului plin de surprize
al scriitoarei.

N. Iorga

DUPĂ ordurile care au
ieșit mai nou, sub nu-
mele de literatură, pe
cîmpul de luptă, încura-
jate de o critică timidă sau
numai confuză și de o presă fără
nici o răspundere morală și fără
nici o licărire sufletească, privi-
rea doamnei Ioana Pârvulescu
aruncată asupra Bucureștilor,
asupra acestui oraș în care ma-
rile avînturi au îngenunchiat, iar
aerul nesănătos ne înăbușă plă-
mîinii și ne aburește vederea,
pare a mai înviora puțin zările
întunecate în plină zi ale spiritu-
lui românesc care a abdicat atît
de ușor în fața tuturor rătăcirilor
de împrumut. Brașoveanca prin
naștere și prin educație, dînsa își
păstrează cu cinste ordinea în
gîndire și măsura în simțire, ciș-
tiguri așa de prețioase pe care
civilizația aulică le-a răspîndit
pînă la marginea împărăției, și
care n-au putut răzbate pînă din-
coace de Brașov, unde manifes-
tațiunea anarhică a Ploieștiului
și spiritul muntenesc, predispus
la subiecte curioase și la pomiri
de un senzualism mistic, s-au
împotrivit cu o înverșunare pen-
tru care nici o minte limpede nu
are vreo explicațiune. Îmbrăți-
șînd această lume vie și
colcăitoare a Bucureștilor, lume
care seamănă bine cu un mușu-
roi de furnici, fascinant de la
distanță, dar care îți umple ochii
de oțet dacă ai lipsa de prevedere
de a te apropia peste măsură,
doamna Pârvulescu știe să
deosebească binele de rău, fru-
mosul de urît, traiul activ și să-

nătos de cel decăzut și apăsător
de trîndăvie, dar fără de voie se
lasă atinsă la rîndu-i de amăgiri-
le modernității și pare să-i placă
acel spirit vînturat de fostul
monah Iosif Theodorescu, care
iscălește T. Arghezi și ale cărui
elucubrații îmbracă vedenii
sombre și curioase, imagini me-
nite să nu stea niciodată alături,
rostogolindu-se în forțate îm-
brățișări. De fapt, cuvintele
cheamă cuvinte și răspunde
cine vrea.

M. Dragomirescu

IOANA PÂRVULESCU – tî-
nără de talie mijlocie, bru-
netă cu ochi caprui care, în
întimitate, visează în mod si-
gur să fie albaștri – s-a înfățișat,
într-o zi de toamnă, oarecum pe
la sfîrșitul lui noiembrie, în
salonul meu bibliotecă din stra-
da Gramont. Născută în ținutul
Brașovului, își făcuse școalele
cu note absolut eminente și
ajunsese lector universitar la
Literele bucureștene. Dar scri-
sul era marea ei menire pe pămînt
și astfel căutase de timpuriu
să colaboreze la diferite pu-
blicațiuni, ba chiar să scoată un
volum de poezii pe care acum îl
ține în taină. A scris și romane
pe care continuă să le păstreze
în sertar. Am ajutat-o cît am
putut și din capul locului mi-a
dobîndit încrederea prin talentul
și sîrguința sa. Un scriitor devine
mare, în genere, prin două
calități: prin geniu și prin cul-
tură. Geniul îți dă rezistență,
cultura, lărgirea orizontului. Și
într-un oarecare răstimp, am
putut constata la Dna. Pârvulescu
amîndouă aceste însușiri. Cartea
domniei sale despre București
întreunește toate cali-
tățile unei opere majore și
obiective. Scrisă olimpic și cu
mult spirit analitic, ea este de-
parte de caracteristica aceea a

literaturii ruse care a introdus și
la noi misticismul bolnăvicios.
Episoadele se succed logic, per-
sonajele, reale sau doar cu o
aparență de realitate, se înscriu
într-o ordine rațională și nimic
nu cade în zona aceea obscură
din care se nasc și în care se în-
torc nenumărate maladii sufletești.
Negreșit, nu cu aceste cîte-
va trăsături, de altminteri esen-
țiale, se poate defini în amănun-
tele ei ceea ce a fost și este școa-
la nouă.

Dar triumful scriitorilor ce
s-au dezvoltat în sînul ei dă mă-
sura propriului său triumf.

Alex. Ștefănescu

DE PESTE zece ani, la
ședințele *României lite-
rare* stau lîngă Ioana
Pîrvulescu, ne șoptim la
ureche vorbe pe care Șușară, cel
care vine la redacție în fiecare
joi doar ca să-mi boicoteze mie
succesul la femei, nu le poate
auzi și, culmea intimității cultu-
rale, mîncăm chiar din aceeași
farfurie. În timp ce domnul Ma-
nolescu ajustează articole și
croiește pagini, în timp ce
Masto prezidează imperial co-
loane, imagini și fonturi, eu pri-
vesc cu coada ochiului profilul
Ioanei, decupat parcă direct din
afișele cu Greta Garbo, și mi se
pare că surprind în privirile ei
mai mult decît scilipiri ale inte-

ligenței și subtile voluptăți li-
vresti. Aparent absentă atunci
cînd discuțiile trenează, dar
agilă ca o panteră cînd trebuie
găsită o soluție salvatoare, Ioana
acaparează întregul spațiu al
spontaneității și identifică scîin-
teietor exact acele idei care par
să ne frămînte pe toți, de cele
mai multe ori degeaba. Ea este,
printre altele, nașa rubricii *Tele-
comando* și tot ei i se datorează
cele mai seducătoare dintre ti-
tlurile scoase pe prima pagină.
Cu un asemenea bagaj de sensi-
bilitate și de inteligență, cărțile
Ioanei Pârvulescu sînt adevăra-
te performanțe de cultură și de
expresivitate. *Întoarcerea în
Bucureștiul interbelic* este, fără
îndoială, un roman cu totul spe-
cial, o proză de evocare și de
idei în care un oraș întreg se re-
fectă pe sine ca într-o oglindă
parabolică, apoi se așterne la
picioarele Ioanei și toarce mol-
com, ca un motan uriaș. Păcat,
însă, că Ioana Pârvulescu, ale
cărei daruri i-ar putea umple de
invidie și pe cei mai generoși
dintre noi, s-a născut tocmai în
anul ei de naștere și nu s-a
născut mai devreme sau mai
târziu. Astfel ar fi evitat să facă
parte din acea ficțiune numită
Generația '80 și teoretizată mai
plictisitor decît enumerarea sta-
țiilor din *Mersul trenurilor* de
către Gheorghe Crăciun, un gra-
foman notoriu și un campion al
umorului involuntar. ■

Lansarea cărții *Întoarcere în Bucureștiul interbelic* la Bookarest
2003. Autoarea cărții și autorul parodiilor, în costume de epocă.
Editorul, în costum contemporan.

Inedit

Manuscrisele
lui
Cristian
Popescu

NCEPEM, cu materialul de față, să îndreptăm către cititori fragmente din „jungla” arhivei Cristian Popescu, care ne-a fost dată în grijă, la Editura Vinea, de către familia poetului. A face lumină în acest teritoriu presupune un exercițiu îndelungat, cu opriri și reveniri succesive asupra filelor numeroaselor caiete care au rămas de la el. După cum bine se știe, autorul *Familiei Popescu* era pur și simplu posedat de demonia „sunetului perfect”, și aproape că nu există un singur text de-al său pe care să nu-l fi rescris, practic, la infinit. Asistăm, nu o dată, la o veritabilă grindină de variante, la zeci de permutări de secvențe, de fraze, de propoziții ori de sintagme, pe care le (re)întîlnim în cele mai diferite configurații. Dacă poetul ar fi avut șansa să trăiască mai mult, poate că ar fi limpezit de lîntița adiacentă acestor iazuri umblătoare care sînt manuscrisele sale. A încerca să le „fixezi”, ca editor salubru, coerent, este, din capul locului, o operațiune extrem de anevoiasă, și, cu siguranță, oricît de asiduă și de competentă ar fi silința, nu ai cum să te plasezi în afara arbitrarului.

Prin urmare, dacă o primă și majoră dificultate de rescriere pluzibilă - a se citi: fără a-l trăda compromițător pe dificilul poet - este însăși „geografia”

teribilă a arhivei sale, un al doilea obstacol, iarăși foarte dificil de învins, este dispersia acestora. Cum am afirmat deja, în clipa de față în posesia noastră se află cea mai mare parte a caietelor sale, dar știm, de asemenea, că numeroase documente, oferite cu generozitate de către autorul însuși, se află în posesia a nu puțini dintre prietenii săi, unii chiar dintre cei mai apropiați. Fără a se putea urmări în paralel filele „întregii” arhive, stabilirea unui „text definitiv” Cristian Popescu (dincolo de ceea ce el însuși a considerat a se înscrie în această categorie!), desigur, în accepția pe care o presupune știința istoriei literare, devine nu numai o operațiune hazardată, dar și (aproape) inutilă.

Avem, de aceea, rugămintea la toți cei care au primit de la Cristian caiete, file, „dosare” de-ale sale, de a ne permite consultarea lor. Este adevărat că în nu puține dintre aceste manuscrise pot fi pagini cu însemnări intime, care vorbesc despre o etapă sau alta din biografia poetului, dar la fel de adevărat este că, încrucișate cu acestea, sînt pagini care țin nemijlocit de opera sa literară. Și dacă insistăm în această rugăminte publică către prietenii și apropiații săi este doar pentru că numai așa vom putea să pumen în circulație un ansamblu de texte care să reflecte valoarea de excepție a operei sale.

Caietul asupra căruia ne oprim în continuare este un *calendar/agendă* imprimat în limba franceză (pe ultima sa filă are imprimat: „Agendas Bayard”), de dimensiunile de 21/27 centimetri, legat cu scoarță îmbrăcată în celoplast, de culoare albastru închis, cu forțat alb. El are în totalitate un număr de 71 de file, dintre care 3 au fost decupate cu foarfeca, rămînînd vizibili doar cîțiva milimetri din marginea lor interioară, fiind folosite (scrise) numai zece dintre ele. Pe

filele de început sînt tipărite calendarele pe anii 1990 și 1991.

Pe forțaful din spatele caietului se află următoarea mențiune manuscrisă, adresată Irinei, soția sa: „A sunat Ion Mircea (Transilvania - redactor șef) / m-a luat la Sibiu cu mașina / la un festival cu poezi / mă întorc luni”.

Pe prima dintre cele zece file care cuprind textul lui Cristian Po-

pescu se găsesc lipite cîteva tăieturi cu texte de Emil Cioran. Le reproducem, în întregime, pentru că ele îl „provoacă” la „răspuns” pe poet (ceea ce am subliniat cu litere cursive reprezintă completarea manuscrisă, cu cerneală neagră, a textului lui Cioran; sublinierile cu bold cursiv sînt din chiar textul transcris):

«Ei vor, ei vor neîncetat. Și cum nimic nu e de *vrut*, pașii mei călcău în urmele lor ca-n spini, cărarea mea șerpua prin noroiul dorințelor lor, înălbindu-le, printr-un nimb de nefolosinți, căutarea lor fără folos.

Ei nu știu că raiul și iadul sînt înfloriri ale clipei, ale clipei înseși, că nimic nu este peste țaria extazului inutil. N-am întîlnit în mersul lor muritor oprirea eternă pe arcurile clipitelor.

Văd un arbore, un zîmbet, un răsărit, o amintire. Nu sînt fără margini în fiecă din ele? Ce mai aștept peste acel definitiv vîz, peste incurabilul vîz al fulgerului temporal?

Oamenii sufăr de viitor, se reped în viață, fug în timp, caută. Și nimic nu mă doare mai mult decît ochii lor căutători, zadarnici, dar lipsiți de zădărnice.

Eu știu că totul e *final*, că există doar o clipă, fiecare clipă, că pomul vieții e răbufnirea de veșnicie, reversibilă în actele ființei.»

«Și astfel nu mai vreau nimic. Adesea, cînd stau în nopți, în nopți mari ce ridică în fața minții fundurile lumii, cum aș ști dacă sînt sau nu mai sînt? Și mai poți fi atunci sau poți să pierzi? Sau, prins în nedeșlășirile respirației, cum te-ai asemui semenilor? A nu avea decît o țintă: să fii mai inutil ca muzica. În ea nu află nici pe este și nici pe nu este. Unde

te găsești ca victimă învolburată a farmecului ei? Dar nu-i ea un *nicăieri* sonor?»

«Oamenii nu știu să fie fără de folos. Ei au drumuri de urmat, puncte de atins, nevoi de împlinit. Ei nu gustă nedeșăvîșirea, cînd „rostul” vieții e extazul acestei nedeșăvîșiri! (n.n. - completare manuscrisă)

Nădejtile le datoresc nopților. Pe aripi de întunec, întinderi nu mai existau și, singur între materie și vis, ridicam aromele decepției la miresme de fericire. Nimic nu mi se pare imposibil în noapte - acest posibil fără timp. Totul se prea poate - dar viitorul nu este. Ideile devin paseri de gînd - și unde zboară ele? Într-o veșnicie vag tremurătoare, ca un eter ros de reflexii.»

Asupra acestui ultim paragraf poetul atrage atenția printr-o acoladă, alături de care face următoarea adnotare autografă: «descrierea unui oraș de întreținută, oraș-rezervație, ce trăiește NUMAI noaptea».

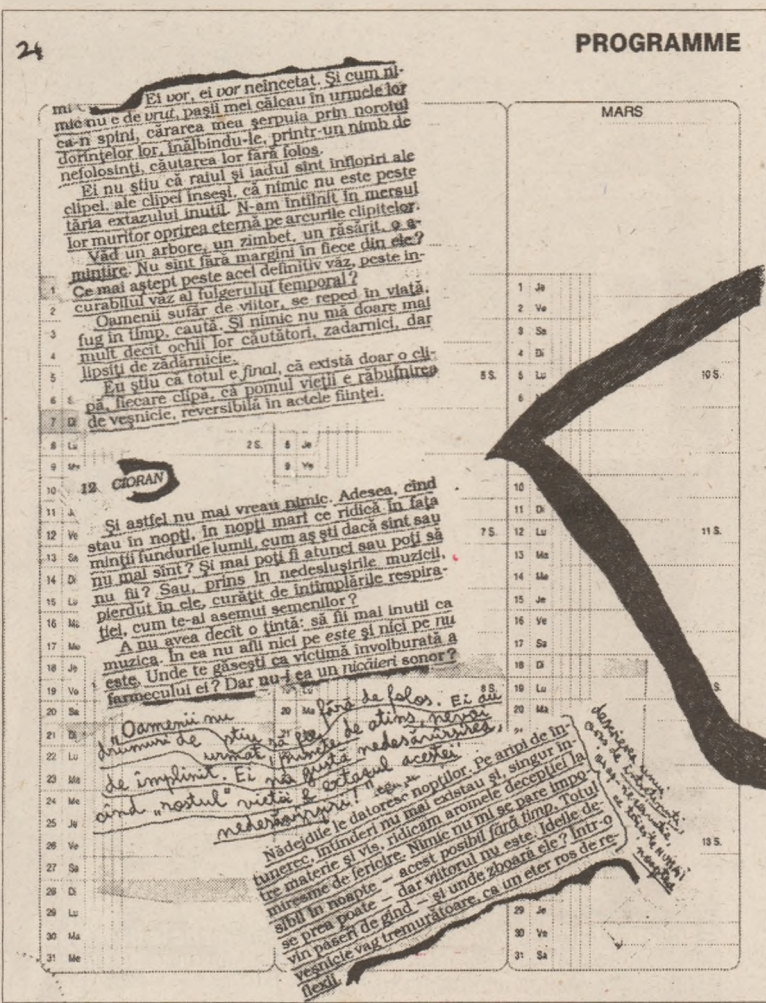
După cum se vede și se va vedea, imediat, prin transcrierea însemnărilor manuscrise ale poetului, implicațiile provocărilor cioraniene în poietica lui Cristian Popescu sînt destul de apăsate. Evidențierea acestora nu va diminua în vreun fel importanța textelor sale, dimpotrivă, îl va integra într-un orizont mai larg și va reliefa și mai clar efortul său creator. Căci, oricît de incitante vor fi fiind propozițiile lui Cioran, „răspunsurile” pe care ele le primesc reușesc să fie deosebit de personale, păstrînd marca personală a stilului autorului *Familiei Popescu*. De altminteri, Cristian Popescu nu o

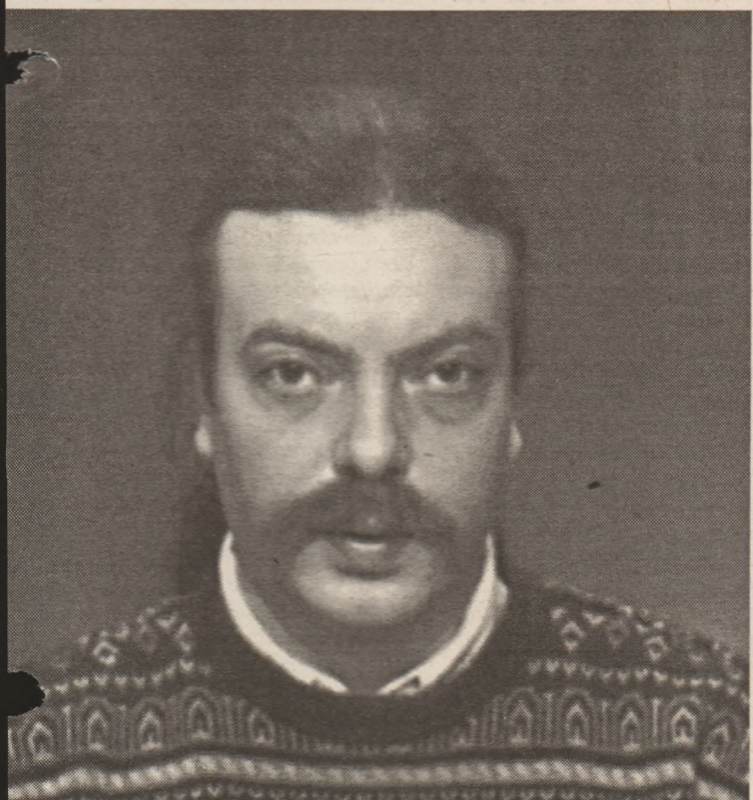
singură dată se dovedește, în pemele sale, un bulversant predigitor pe bizar-imposibila a Caragiale - Cioran a preferințe sale în materie de viziune poetică și estetică literară.

Să începem, așadar, transcrierea manuscrisului propriu-zis.

Ar fi foarte bine de inventat oraș în oglindă, un oraș invers. Ca dreapta inimii să fie stînga minții. Ca stînga morții să dreapta vieții. Și VICEVERA mijlocul unei țări normale, oraș în care oamenii să trăiască numai noaptea și să doarmă ziua. (Așa cum minăstirile statelor de veghe prin post-rugăciune și-ritm-liturgic - așa și acest oraș de noctambuli ar veghea la ceece nefolositor într-o țară, la ceece pur dezinteres, ar veghea libertatea într-o ureche și la trăsătură fără scop). Un oraș de întreținută un oraș de clovni și de stafii măști vii-mortuare.

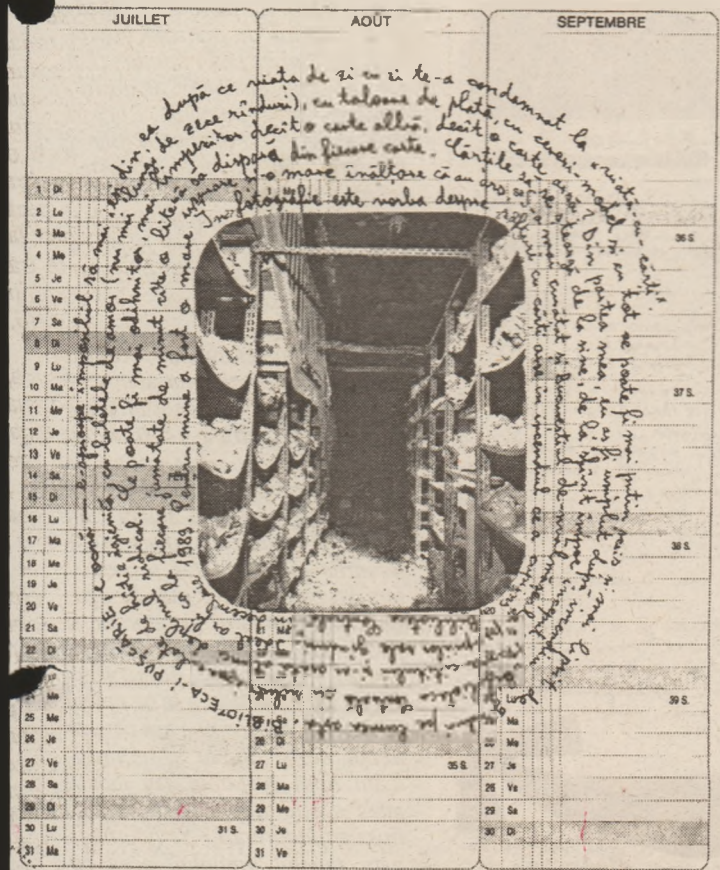
În acest oraș, noapte de noapte insomniacii să mimeze carnallesc toate muncile făcute ziua: restul țării, cu un scop prin Tramvaiele să circule doar călători; metroul să aibă doar singură ieșire, o singură stație rest să circule mereu, pe pămînt, fără oprire; ziarele apară cu un singur cuvînt public pe toate paginile, la infinit (guvernamentale să-l publice DA, iar cele de opoziție să-l publice pe DAR); bețivii să simuleze sinucigașii să se arunce cînzeșcinci de ori pe noapte (etaj în gramezi uriașe de fin năjate special pentru ei; așa-poeti să-și aleagă fiecare cîncuvînt și să-l rostească la nes

acest oraș. Visez mereu la o republică de mînăstiri. La un oraș care să nu mai trăiască de pe-o zi pe alta, de pe-un an pe altul ci direct la gurile raiului. Un oraș în care să se nască primul om care nu va mai muri. (Poate primul om căruia partea dreaptă a creierului va comanda partea dreaptă a trupului, iar partea stîngă a creierului partea stîngă. Și nu invers). Un oraș în care să existe 86.400 de ceasuri oprite fiecare la altă secundă, ară-

PROGRAMME

Vineri, 253.000 marturie,
anul 2 [nainte] și / sau d[upă]
C[hristos]. Nimic. Exact nimic.
Apă înghețată pînă la fund. Cu
mine înecat în ea, prins ca musca
în sticlă, ca gîndăcelu'! (Să con-
cretizăm următoarea imagine:
sînge înghețat în vene. La orice –
cît de mică – mișcare: trosnești, îți
trosnește, rupîndu-se, fărîmițîn-
du-se, gheața aia roșu-aprins de pe
dînauntru. Coloană vertebrală de
gheață, măduvă de gheață cenușie-
n oase, înăuntru lor). Exact nimic.
Puțin, citit-răsfoit. Ceva mîncare.
Dureri de cap. Mai am doar 4-5
țigări. Flasc. Cafea cu silă și cu
scîrbă. DISPĂRUT. (32 de ani.

9

VENDREDI 22
FRIDAY FREITAG

SAMEDI 23
SATURDAY SAMSTAG

QUATRIÈME TRIMESTRE

Sie Fr-Kavern 356 - 9

S. Armand 357 8

stordă. (Răsună între noi un hârâ-
lău pe care de obicei îl simt ca pe un posibil rival!)

8 Vădian... în-mi spun de mult asta (mă gândesc la o noapte
 9 a unui poet² care, baton, spune că nu mai ține minte decât
 10 noile douăzeci metode din viața a inventat între o minte)
 11 vorbiam 1-2 de tipuri, pentru că am mai spus-o pe marea unde.
 12 posibilele tale și a experimentale; unul din cele mai fidele
 13 este i mai puțin de moduri... în înălțimea posibilă este
 14 a-ti aduce i... înălțimea posibilă este
 15 a-ti aduce i... înălțimea posibilă este
 16 a-ti aduce i... înălțimea posibilă este

IRINA
(și iubita-de-oniata
și trecătoare)

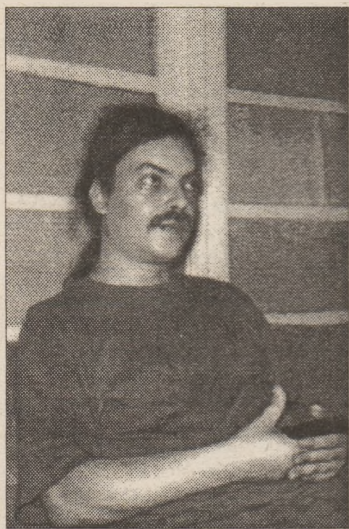
*În metrou, în tramvai mă simt
împreună cu aceste frumuseți. (clipă, o stație de familie fericit.
iarna, în jurul mesei întinse, cu
lumînările aprinse-n brad – și-aș
mereu. Cu femeile care mi se pă
frumoase, cu copiii și cu bătrîni și
bătrînele de-acolo, din tramvai
din metrou, de pe stradă. (Rar c
cîte vreun bărbat pe care de obicei
îl simt ca pe-un posibil rival!)*

(continuare în pag. 18)

Caietele lui Cristian Popescu

(urmăre din pag. 17)

Vroiam să-mi spun de mult asta (mă gândesc la o vorbă a unui poet care, bătrîn, spune că nu mai ține minte decât vreo două-trei metafore din câte a inventat într-o viață), vroiam s-o răspun, pentru că am mai spus-o pe nu-știu-unde: poemele trebuie experimentate; unul din cele mai fermecătoare și mai fecunde moduri de a-ți întrebuința poemele este a-ți aduce imediat aminte versuri care se potrivesc în anumite situații. (Frumuseți... Frumuseți trecătoare!...) Mergi cu metroul și asta are un sens dacă ți-aduci aminte: "noi mergem prin metrou, prin tuneluri, ca o defecație de pîine și vin prin mașele Mîntuitorului, pentru că întreg orașul e o hartă mărîtă la scara 100000/1 a palmei Lui sfîngi. Sau vezi o turlă de biserică și-ți aduci aminte: "turlele bisericilor sînt maști mortuare ale Fecioarei, strălucind în soare". Sau vezi o bătrînă mergînd șontînc-șontînc și te luminează gîndul: "bătrînele sînt printre femeile tinere ca bisericile printre blocuri". Pot face astfel un pas înspre ceea ce de mult timp visez: o viață canonizată experimental.

IRINA (și iubită-de-o-viață și trecătoare)⁸

VECEUL PENTRU FLUTURI⁹

Resturi de metafore (rămase nefolosite, printre foi vechi, prin alte caiete rupte, pe margini de cărți), frînturi de "idei": defecații de fluturi la mine pe tîmplă.

VECEUL DE FLUTURI: eu, mort, întins pe masă în pielea goală, cu ridurile întarite, pergamentoase, și zeci de fluturi (zeci și zeci de fluturi făcîndu-și nevoile pe mine).

1. Să mergem cîțiva băieți de încredere, serioși, într-o noapte în cimitirul Belu și să trecem pe toate crucile – dar pe toate! – exact aceleași cifre, exact aceleași date. Bine-nțeles că a doua zi ar veni Apocalipsa. Cum vine primăvara. Și-am putea și noi, în

sfîrșit, să cumpărăm un buchetel frumos de ghiociei fetelor sau:

Mi-am scris cu ruj pe frunte: 1959 (data nașterii) – 1992. La anul o să scriu 1959 – 1993. Și-așa mai departe.

sau:

Există autori din vechime cărora nu li se cunoaște decât anul morții, iar cînd trebuie pomenită perioada în care au trăit, în locul anului nașterii li se trece un semn de întrebare între paranteze. Pentru mine trebuie puse de la început doar două semne de întrebare, fără nici un fel de cifră. Mie mi se cunoaște doar moartea.

sau:

Cerșetorul care-a cerșit și a trăit toată viața în Gara de Nord vrea să fie înmormîntat¹⁰ la capăt de linie. Iar la tabela electronică de "Plecări" și de "Sosiri" să fie trecute și datele nașterii și decesului său. Cu cifre speciale, ca la "Orient Express". Asta-i ultima lui dorință.

2. Iubito, păsărelele pe care le-auzi cîrîpînd prin copaci cînd ne plimbăm prin parc mîna-n mîna – nu sînt decât înger-îngerăși care urlă a mort cînd mă simt pe mine pe-aproape.

3. Picioarele mesei și rafturile bibliotecii au început de-alaltăieri să se-nvelească cu coajă albă de mesteacăn, reavănă, și pe ușa se-nțepe ca o coajă de bubă, coajă scorțoasă, de stejar.

4. (Imagine pentru cititorul ahtiat de poezie, sorbind pagină după pagină:) Cînele de restaurant care lînge pe sub mese hîrtia cu urme de sos și zeamă de ficat, de mîutei; hîrtia unsuroasă.

5. Pe la 4-5 ani m-a violat propriul meu înger-îngerăș. Și-a făcut plăcerile cu mine.

6. Ar trebui instaurată o oră de tăcere pe zi în absolut toată țara. De la doispe la unu, de exemplu – ca s-audă și lumea ce a auzit prietenul meu care îmi povestea că-l priveghea pe taică-su, și că trosnea și taică-su, mort, laolaltă cu mobilele din cameră. Le răspundea și el cum putea, vorbea și el cu cine mai putea să-l înțeleagă, săracu.

7. Oamenii produc pămînt de cea mai bună calitate. Copacii din cimitire sînt copaci aristocrați. Le curge carnea noastră topită prin seve, cum le curge la contese sînge albastru prin vene. Copacii din cimitire se trag din alt regn decât cel al lor. Așa cum ne-am trage noi din pietre sau din îngeri, nu din maimuțe.

Pietrele produc extrem de puțin timp. Copacii și apele curgătoare produc timp grosier, rudimentar. Găinile și cîinii produc timp de calitate inferioară. Omul e cel mai bun mijloc de producție al timpului. Un timp super-rafinat, purtînd tichia de mărgăritar a eternității.¹¹

9. (Schiză de autoportret) Mecanism de produs privire în

gol. O diaree blîndă, duioasă, de privire în gol. Aceasta putea ca picioarele de soldat după marș. Iese golul privirii prin ochi ca și carnea prin găurile mașinii de tocat carne. Privire în gol: defecație de îngerii căzuți, stătuți. Cap împaiat cu vise. Cîlți! Oricît aș fi de lenes, oricît aș trîndăvi, zile întregi întins în pat – tot produc jeg și mirosuri. Sentimentul și dovada că – iată! – exist. O viață produce amintiri, de exemplu. Eu produc doar poeme, doar imagini – dorințe și amintiri ale nici unei vieți.

Imaginea persoanei mele se combină – instantaneu! – cu imaginea pușcărișului paralizic despre care am citit că îi înșepenisese un zîmbet în colțul gurii, că mîncă din aceeași gamelă în care se pișa, gamelă pe care și-o tuma din cînd în cînd în cap. Eu – o celulă în care stau stivuiți vreo treizeci de pușcăriși paralizici care visează toți, simultan, doar plimbări prin păduri înflorite și alte asemenea scene de bal.

"Eu": simt că de multe ori sînt, pur și simplu, doar contoarul care măsoară transformarea mea în moarte și-atîta tot. Ca și cum ai măsura timpul nu cu ceasul, nu cu clepsidra ci cu un trup de om mort care putrezește. Cînd ajunge la osul alb – gata: a venit ora de înlînire! Trebuie să te grăbești!

(Culmea e că în cea mai mare parte a timpului sînt chiar fericit!)

luni 55, 35 martuarie, anul 2-3

TATAIU, bunicul dinspre mamă, s-a prăpădit. 88-89 de ani de viață, 89 de fleici de flori, da

kile. Anu' "asta" eu fac 33. Ultimele luni ale lui TATAIU au fost unele de întoarcere la pruncie. Și-a dat ultima răsufare în brațele maică-mii cînd îl spăla la fund. În ultima săptămînă a trebuit să semneze un act testamentar și se chinuise mult cu caligrafia. Aproape uitase să scrie. Dar adevărata lui ultimă semnătură a fost alta. A stat în sicriu, întins pe biroul său de jurist (cum îi stă scris pe cruce), birou masiv pe care și l-a comandat singur, birou pe care a lucrat și tata, birou pe care am scris și eu (deja) cîțiva ani buni. Cînd l-au luat cioclii (aceștia au intrat în apartament rîzînd) ca să-l coboare 5 etaje pe scări, eu am rămas ultimul ca să închid ușa, ca să mai iau ce trebuia de prin casa... Și am observat pe birou, unde stătuse TATAIU în sicriu, cam în dreptul pieptului, o dîră dreptunghiulară, de 30 cm lungime și 10 cm înălțime, o dîră ca de broboane de sudoare pe lemnul "mesei de lucru", sudoare parcă distilată și ușor strălucitoare. Rouă unsuroasă. Broboana de suflet. Fără greșeli de caligrafie. Adevărata ultimă semnătură a bunicului. A lui TATAIU.¹²

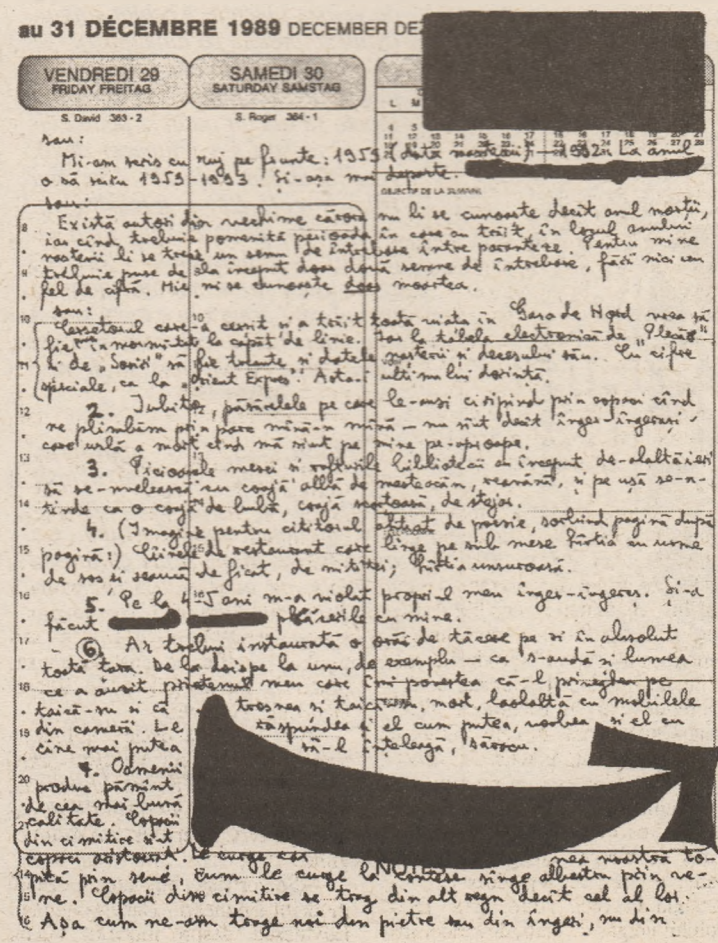
Junembrie, 194, 51269378247... (ora 3 și 14 minute) / noaptea de luni spre marți

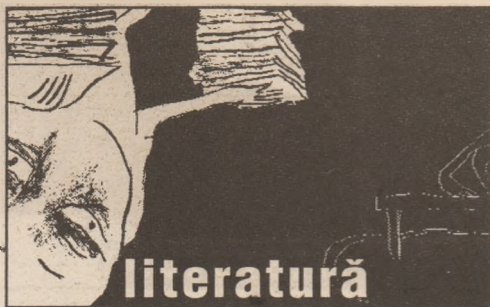
Locuiesc de mai bine de un an cu Irina în același apartament de bloc tipizat cu două camere-cămaruțe confort II. Amîndoi fără nici cea mai mică urmă de spirit practic. Chiuveta de la baie e

înfundată de luni de zile, chiuveta de la bucatărie are, din ce în ce mai des, robinetele stricate, frigiderul nu merge de nu mai știu cînd, n-avem destule becuri și din această cauză ori stăm amîndoi – înghesuși – în aceeași cameră, ori mutăm becurile dintr-o parte în alta; într-una din camere o lampă da, din tavan, o lumină mai palidă decât cea de luminare, de o artificialitate inutilă și strepezită, angoasantă; nu ne ajung banii nici pentru mîncare; de obicei, din două săptămîni, între chenzine, una-e fără cafea, fără țigări, fără nimic aproape... Și nu știu ce miracol al iubirii, al obișnuinței trupesti, al obișnuinței cotidian – eterm – spirituale ne face să fim – pur și simplu – FERICIȚI! E ca și cum viața în doi este cu atît mai frumoasă cu cît ne despuiază și ne desparte mai mult de contingent, cu atît mai frumoasă și mai fericită cu cît sîntem mai goi, mai dezbrăcați de lume unul în fața celuilalt. Sîntem cu atît mai adevărați unul față de altul cu cît sîntem mai slabi și mai neputincioși în fața lumii de zi cu zi. DRAGOSTE de cînd ne știm, de la 18 – 19 ani începută. Poate că tocmai de-aici vine bucuria interioară lipsită parcă de zile, de ore, de ani, de timp – din faptul că oricît am fi sau n-am fi încadrați în social, tot în boemă am trăi. (Acum avem amîndoi slujbe "onorabile", avem salarii). Bolnavi de boemă în familie, în doi. Boema ca infirmitate și ca fericire. Nu boema ca opțiune, ci boema ca destin, ca neputință.

Ni s-a întîmplat să mergem împreună să primim niște mîncare de la o prietenă (Marina). Niște brînză, niște ouă, pîine și o portocală. (Nu mai aveam nimic în casa și nici bani). Extraordinara senzație a primirii de pomană împreună, tu și iubita ta, în familie. (Un fel de semn distinctiv al nostru, interior, acea pomană. Lucruri care te unesc). Poate că acesta și este unul din sensurile dragostei, iubirii între bărbat și femeie: viață primită în dar, în doi, de pomană. Har la amîndoi de-odată. Bărbat și femeie în dragoste: cerșetori-milioniari, cerșetori-împărați.

Iată o metaforă (un scenariu metaforic) pentru unul din sensurile (adînci) ale dragostei și-ale iubirii mele cu Irina și-a Irinei cu mine; și anume acela că ne dă Dumnezeu dar și pomană de viață și de moarte chiar și atunci cînd nu ne dă și timp: Aproape toate lucrurile dintr-un oraș ți-arată – fără scăpare – cît e ora. Și zgomotele și numărul trecătorilor și tramvaiele, și munca salubrității. Orașul – doar auzit și/sau vazut este el singur ceas. Ca să ne putem da seama ce înseamnă așa ceva ar trebui, pur și simplu, să ne imaginăm lipsa spațiului, sau identitatea spațiu-timp care înseamnă lipsa amîndorura.¹³ Să ne imaginăm tunelul timpului, acea cădere-înălțare prin fîntina cerească a șirului genealogic. Orice oraș

este o parodie a Ierusalimului corborit. O parodie care încearcă, tînjește să arate exact, cît mai exact timpul cu spațiul și spațiul cu timpul. Ei! - și-n acest iureș, în aceeași mașinărie spațio-temporală, în apartamentul Irinei, mă scol din somn - afară o liniște incertă și întunecată; amîndouă ceasurile din casa: oprite. Încerc să dau drumul radioului ca să reintru cît de cît în timp, în lume. Pipăi butonul radioului cum aș pipăi butonul de lume, dar nu prind nici un post sau le prind pe toate deodată (repet scena din Jurnalul de bătrînețe a lui Tolstoi în care rusu' se scoală

noaptea din somn speriat că moare și pipăie disperat după cutia cu chibrite ca să-și aprindă lumina - să zicem - la cap pînă n-apucă să moară cu adevărat). Eu mă resemnez și respir lent cu-o expirație - inspirație pe "săptămîna" aerul tare și aromitor-eterm al dragostei mele cu Irina și-a Irinei cu mine. (Un rai arhiplin de viață, ca o burtă de mamă în care e-nghesuială ca-n metrou, la orele de vîrf. "Mama" fiind Irina și eu, Cristinel, fiind înghesuiala).

Transcriere și prezentare de Nicolae Țone

Note:

1. Reproducem, în acest sens, aproape în întregime, *Nota* din finalul volumului din 1994, *Arta Popescu*. «Aceste "poeme" și "eseuri" au cunoscut de-a lungul a 6 ani mai multe versiuni (unele au fost publicate ca variante în reviste și înainte, și după '89). Poate că acest fapt reprezintă și o dovadă că scriitorii de vîrstă mea au scris - stilistic sau în ceea ce privește implicațiile sociale ale literaturii lor - indiferenți față de tulburările istorice. Generația noastră n-a simțit nevoia nici unui fel de esopism, nici unui fel de încifrare a mesajului social; și asta mai ales pentru că a scris - înainte de Revoluție - fără intenția expresă de a publica. Actul ei literar a fost mai ales unul cenaclic, aproape gratuit. / Nu știu dacă în aceste condiții "Arta Popescu" poate fi considerată o carte de sertar sau una de rezistență spirituală. Dar aș dori ca ea să fie considerată drept prima mea carte. (Chiar dacă nu și debutul meu.) Și asta pentru că "Cuvînt înainte" (Cartea Românească, 1988) nu avea nici titlul și nici cuprinsul hotărîte exclusiv de mine. Deh, meandrele compromisului literar și al cenzurii. "Familia Popescu", cartea cu care ar fi trebuit să debutez, este o carte care n-a apărut încă (mai ales pentru faptul că nu este scrisă pînă la capăt). Rog cititorii (în special pe cei avizați) să ierte deocamdată unele reluări de imagini din trecute apariții. Doar prezentul volum are o variantă finală; și atunci cînd - cu ajutorul lui Dumnezeu - o vor căpăta și altele, aceste repetiții vor dispărea.»

2. Însemnarea aceasta datează din 1991. După înfiltrarea de la Sibiu, sub genericul „*Poeme scrise împreună*”, cei doi poeți au publicat două poezii în revista *Lucerafarul* (nr. 31/79, 31 iulie 1991, p. 9). „Prima se intitulă *Și dacă nu...* „și dacă ramuri bat în geam vai, și realitatea e un drog / iar scara Domnului e verticală - un T pe limba mea de demagog // e ca în fiecare seară privirea mea în gol să verse îngeri / iar alambicul ei uscat să macine uscate plîngeri // și dacă în salvării stelei genunchi albaștri-am învelit / iar în sotală dangăt sferic de moarte însăși s-a sfîșit // e ca în fiecare seară să-agonisesc c-un singur leu / inecția de raze coapte, socuri electrice cu curcubeu // și dacă ramuri bat în geam și iese-n lăcuț toanta / e ca aminte să-mi aduc de tine-n Panciatantra”. Îl reproducem și pe cel de-al doilea, intitulat *Olanda de sub mare*. „viu cotodacul Africii pe oul negru / o tătăiaș // și eu pierzîndu-mă în zări,

sărind într-un picior pe ape / o, tătăiaș // și îndoindu-mă de El în mine mă cufund ca-n mare / o, tătăiaș // și moartea mea la trupu-mi putrezind / o, tătăiaș // cum Michelangelo doar dezvelea din piatră-un Michelangelo / o, tătăiaș”.

3. Contra-replica la Cioran constituie, în fapt, un potrivit prilej pentru Cristian Popescu de exhibare a viziunii proprii asupra existenței. Acesta, ca și, de nenumărate ori, Caragiale, față de care poetul are un adevărat cult, este adus în context mai degrabă pentru a-i fi martor de primă mînă la tumurul său liric, decît ca „adversar” de idei. Diferența netă față de Cioran, ale cărui fragmente sînt folosite ca punct de pornire a textului propriu, constă în aceea că Popescu „localizează” ceea ce filosoful numea „aromele decepției” și le inculca un areal universal. Le dă un areal stric circumscris: țărișoara de pe Dîmbovița, cu tramwaele „ciudate” binecunoscute, puse de data aceasta să circule fără călători, cu un ziar care să publice numai „un singur cuvînt”, cu sinucigași care să se arunce de „cînzeșcinci de ori pe noapte de la etaj în grămezi uriașe de fin amenajate special pentru ei” și cu poeți „așa-ziși” care să trudească la lustruirea steapă a cuvintelor cu scopul, hilar, „ca limba noastră națională să redevină prima - o limbă adamică”. Amarăciunea din subtext este altceva, parcă, decît sănătoasă și viguroasă ironie a lui Caragiale. Să nu mai spunem că niciodată, probabil, părintele literar al „distinsei” coana Joița, între multe altele și „berarul-sef” al literaturii române, n-ar fi putut să scrie, precum „elevul” său de peste veac, Popescu: «*Visez mereu la o republică de mînăstiri*». Vai, cît de departe este o astfel de viziune față de ceea ce în istoria reală va fi fost hilara Republică de la Ploiești a lui Candiano Popescu ori suculenta revoluțiune din *Conul Leonida față cu reacțiunea*.

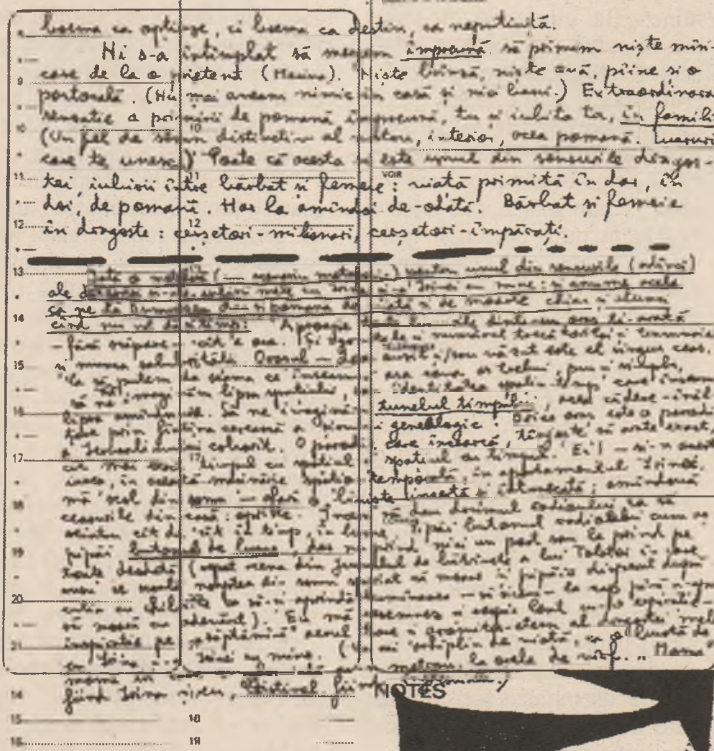
4. Între „grozăvia” fotografiei lipite de această filă și conținutul textului „tesut” în jurul său (este vorba, grafic, de un fel de caligramă în genul lui Apollinaire), echilibrul este perfect. Imaginea, rară, reprezintă, la propriu, un „cuptor” (produs al salvelor de muniție descărcate, în decembrie 1989, în Biblioteca Centrală Universitară) în care spiritul a fost transformat, practic, în neant. Cenușa cărților este, la propriu, cenușa umanității. Mîntea, sensibilitatea, trăirea omenească au ajuns un foras de mîzgă fumegioasă. Crima pare a fi fără leac și, pe deasupra, repetabilă în veci. Altfel spus, Diavolului ucigaș de cărți, devorator in-

nu 28 JANVIER JANUARY JANUAR

VENDREDI 26
FRIDAY FRUITING
Ste Paul: 26 - 330

SAMEDI 27
SATURDAY SAMSTAG
Ste Anglie: 27 - 338

PREMIER TRIMESTRE													
JANVIER							FEVRIER						
L	M	M	J	V	S	D	L	M	M	J	V	S	D
1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14	8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21	15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28	22	23	24	25	26	27	28
29	30	31					29	30					

continent de memorie umană, există și este atroce. Poetul se deghizează în clovn locvace și face, desigur, cu ochii în lacrimi, haz de necaz: «Ce poate fi mai odihnitor (...) decît o carte arsă? Din partea mea, eu aș fi umplut după incendii Biblioteca Centrală cu suluri imaculate de hîrtie igienică, cu bilețele de amor (nu mai lungi de zece rînduri), cu taloane de plată, cu cereri model și cu tot ce poate fi mai puțin scris și mai lipsit de gînduri pe lumea asta.»

Această filă din caiet a fost produsă prin facsimilare, ca ilustrație (nu a fost transcrisă), în *Manuscriptum*, 1-4 (114-117) / 1999, număr dedicat în întregime lui Cristian Popescu.

5. Cele două zile, una de marți, alta de vineri, cu date transcrise cu numere și nume de luni posibile doar în ficțiune, sînd grafic despărțite în pagină de acolade groase, desenate cu tuș negru. O informație de istorie literară este că poetul intenționa să publice partea a doua a viitoarei cărți, *Arta Popescu*, cu titlul *Apocalipsa, dragostea mea*. A renunțat, în cele din urmă, la acest titlu, care va fi păstrat în volum numai deasupra a trei texte, la paginile 137, 140 și 142, și a ales un altul: *Moartea mea din flori*. Contrastul între starea de posibilă, totuși, fericire: «Mult împreună pe dinauntru», combinată cu imaginea terifiantă, de ființă cu «*sînge înghețat în vene*», ca și cu logodna cotidiană cu neantul («Nimic. Exact nimic» - spune poetul), ne situează în miezul tipului specific de postmodernism practicat cu asiduitate de liderul Generației Nouăzeci.

6-7. Urmează, decupat și lipit pe aceeași filă, articolul *Ascețismul meu kitsch*, apărut în revista *Lucerafarul*, nr. 28, 8 august 1990) și lipit pe pagină, pe care îl reproducem în întregime:

«Se vorbește, bineînțeles, despre modelul Eminescu. Despre modelul Lovinescu, despre modelul Vianu.

Printre foarte tinerii scriitori se poate vorbi despre modelul Cărtărescu.

Nu vreau să supăr pe nimeni cu această (bruscă) mărturisire, dar modelul meu este *Cuviosul Ioachim de la Bistrița*. A trăit între 1747 și 1810. A fost un bun caligraf și „scriitor” de cărți bisericești. Adică nu le scria el. Doar copia dintr-un manuscris în altul sau din cărțile din biblioteca mînăstirii în manuscrisele sale. Făcea antologii „personale” de înțelepciune ascetică. În *Pateric românesc* (1980, pag. 284) ni se spune că „a copiat numeroase cărți de slujbă, paterice, cuvinte de folos sufletesc” pe care le-a strîns „cu multă osteneală din scrierile Sfinților Părinți”. Într-o prefață a unui manuscris de-al său se poate citi: „M-am îndemnat prin cît mi-au fost cu putință de am adunat prin multe cărți precum albina de prin multe flori adună și face faguri cu miere. Așa și eu nevrindnicul am cercetat cărțile sf. mînăstiri, m-am nevoit de le-am scris și le-am adunat la un loc într-această carte după cum se vede”. Și-n altă parte *Cuviosul Ioachim* scrie: „... ca eu n-am învățat scrisoarea de la vreun dascăl, ci din firea mea m-am obicinuit cu acestea și fiind aici la sfînta mînăstire și nefîind altă rucodelie călugărească mă îndelțeaceam cu scrisoarea”.

În ceea ce mă privește, după vreo 15-20 de ani de „facut” imagini și scenarii de poem, numai după atîta timp de „stors” literatură din propriul creier și din propria inimă, după ce am umplut cîteva zeci și zeci de caiete - caietele - caiețoale cu idei metaforice - mare liniște simt de la un timp încoace, cînd pun mîna pe stilou ca să caligrafiez în liniște, adunat în mine, gîndurile (doar ale) altora. În ultimii ani am reușit să-mi „raționalizez” biblioteca: m-am limitat la vreo 30-50 de cărți de care (chiar că) nu mă pot despărți decît în următorul fel: dețin 7 caiete mari, fiecare pe cîte o temă (șapte teme care s-au ales singure într-o tinerete de om); și aceste

cărți fundamentale se scurg (prin intermediul copiatului) în caiete. Cum reușesc să copiez o carte (tot ceea ce subliniez din ea), o fac imediat cadou. Idealul bibliotecii mele ar fi: Biblia, Patericul, volumele Filocaliei și caietele în care am copiat. Atî! Mare plăcere, imensă ușurare am simțit vînzînd restul bibliotecii la colțul străzii.

Nici măcar nu cred că pare ciudat ca un scriitor (oricît ar fi el de tînăr, și oricît ar avea el *legitimăție* de scriitor în buzunar) să prefere copiatul din cărți decît scrisul lor. Eu, nevrindnicul, mai am, însă, de scăpat de multe păcate pentru a mă putea ODHNI doar cu voluptatea gîndurilor altora. Deocamdată sînt MUNCIT rău de propriile gînduri. Chinuit pe cînte. Însă, spun cu mîna pe inimă, scriu numai și numai ca să mă las de scris. Sper adică din tot sufletul să dau de capăt amarului pe care îl am de vărsat din mine. Scriu cu un gînd dulce în minte: că pînă la urmă nu voi face altceva decît să copiez din cărțile altora. La sfîrșit, indiferent de poemele mele, aș vrea să las cuiva drag cele 7 caiete (7x7?) cu cele 7 teme, copiate de prin cărți. E de la sine înțeles că în aceste caiete va fi mai multă înțelepciune și mult mai multă liniște decît în producțiunile mele literare.

Am un vis secret pentru acele cărți care, de va vrea Dumnezeu, mi se vor tipări: să se transforme la moartea mea în manechine-de-cărți, în cărți de lemn din rafturile bibliotecilor ce stau nevădute încă, în magazinele „Mobila”. Cotoare de lemn, fără foi, pe care scrie: OPERE, TEATRU, POEME. Asta-i singura posteritate ce-o visez. Acesta este modelul meu: *Cuviosul Ioachim* mutat de la Bistrița într-o garsonieră de bloc-tipizat din centrul Bucureștiului, bînd un rom cubanez, pe la vreo unu noaptea, în micul cafe-bar NOTTARA, aproape de Magheru, și sperînd să se întoarcă în ultima (dar lungă) perioadă a vieții sale tot pe lîngă vreo mînăstire. Luînd cu el și-o femeie: blîndă, cultă și cîndva, în tineretea ei, muncită bine de gînduri.»

Tot pe această pagină, Cristian Popescu a adăugat următoarea adnotare manuscrisă, vizînd antepenultimul paragraf din articolul reproduș mai sus:

«*Cele 7 caiete - teme nu mai sînt 7, iar temele nu mai sînt atît de precise. Important e că respectivele cărți se scurg în caiete. Caietele sînt pur și simplu un sir. Cărțile sînt în marea lor majoritate românești. (Vezi concepția despre raportul între bibliotecă-universală și biblioteca-națională: reiese biblioteca-mîntică).*»

8. Text adăugat în partea inferioară a paginii, sub fotografia Irinei, lipită și cuprinsă într-un arabesc de linii și flori desenate în tuș negru.

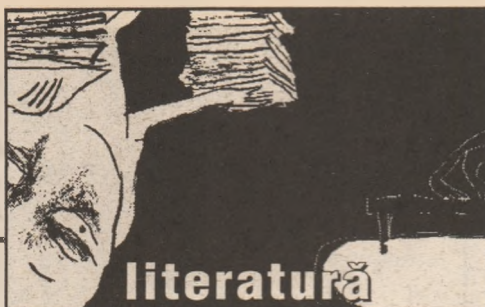
9. Și această filă din caiet a fost produsă prin facsimilare, ca ilustrație (nu a fost transcrisă), în *Manuscriptum*, 1-4 (114-117) / 1999.

10. Inițial: „pus”, sters.

11. Este cifră, în manuscris, numerotarea cu sîntă „8”.

12. Acest text există între manuscrisele lui Cristian Popescu și dactilografiat distinct, ca poem de sine stătător.

Urmează, în caietul pe care-l prezentăm, două pagini pe care sunt lipite, decupate din revista *Lucerafarul*, fragmente dintr-un articol al lui Dan Stancu și un articol propriu: *Circuitul vorbelor în tăcere*.

TUDOR CĂLĂRAȘU, fiul lui Neacșu Ion din Siliștea-Gumești, ajunsese să poarte acest nume de la o poreclă, urmare a faptului că făcuse armata la călărași cu schimbul. Se mergea la armată cu propriul cal și asta însemna o reducere a stagiului militar. Nu orice fiu de țăran își putea permite. Copiii săi, din cele două căsătorii, n-au știut vârstă la care fusese trimis de tatăl său la școală în clasa I: la 11 ani! Cu atât mai puțin au știut că, după două trimestre în care nu obține nici o notă mai mare de trei, este retras de părinți și reînscris în anul următor, în 1896. De data aceasta, încheie anul școlar pe primul loc, cu media 6,25! Iar clasa a II-a o încheie tot pe primul loc, cu o medie substanțial mai mare: 7,55. Când urma să treacă în clasa a III-a, a fost oprit de tatăl său și, astfel, s-a încheiat cu studiile.

În tinerețe, lui Tudor i se spunea Pațac, din cauza mersului caraghios și grăbit cu care se îndepărta de oricine s-ar fi apropiat de el cu intenția de a intra în vorbă. Avea ciudățeniile lui. „Prin 1946, povestește lângă vecinul său, plec eu cu căruța cu tata la Roșiori, și-l găsim acolo, la o răscruce, pe Călărașu care fusese cu tutun și nu mai știa să se întoarcă. Cu noi mai era și Matei al Barbului, și când l-am văzut cum stă de buimăc am crezut că i s-a împotmolit căruța în vreun șleau ascuns în mocirlă. Ne-am dus la el și când ne-a văzut că ne oprim lângă el ne-a întrebat că de unde suntem «Din dracu» i-a răspuns Matei, dar până la urmă și-a revenit și ne-a recunoscut; l-am trimis spre sat, fiindcă el răstăcise drumul, nu mai știa încotro s-o ia”.

Parc-ar fi rezumatul unei povești de tipul celor din „Întâlnirea din Pământuri”!

Starea de buimăceală, percepția adormită a lumii sunt de regăsit și la penultimul fiu al lui Tudor Călărașu, viitorul scriitor. Contemplând o fotografie de la 12 ani, el observă: „Fotografia arată un băiat oarecare, așa cum probabil erau mulți la vârsta mea – și totuși sunt în ea niste semne ciudate de impresie: copilul acela parcă avea mintea undeva pierdută în somn. Băiat de doisprezece ani, nu părea încă să se fi trezit la o gândire mai vie, mai sprintenă. Spre deosebire de ceilalți, care au o privire isteasă și fețele atente, pare adormit, deși fotografia a fost făcută ziua în amiaza-mare. Asta îmi stărnește mie tot felul de amintiri. Aveam într-adevăr această stare de incetare. Trebuia să mi se spună un lucru de mai multe ori, ca să-l înțeleg. Surorile, frații mei, ca să mă facă să pricep ceva, sau să aduc ceva de undeva, trebuiau să se răstească la

mine: „Bă, uite acolo, în partea aia, în colțul ăla, du-te și ia-l de acolo!”. Mă duceam să iau lucrul acela și nu-l găseam. Și era un spectacol pentru ei, se uitau mirați ca la o ciudățenie: stăteam chiar lângă obiectul pe care trebuia să pun mâna, să-l aduc și nu-l luam, nu-l vedeam. În general era o mare problemă pentru mine această revelație a relațiilor dintre oameni și lucruri”.

Asemenea comportament este frecvent la poezi. Poetii suplinesc percepția obiectivă a realității cu imaginarul și subiectivitatea dezlănțuită. Pentru un prozator realist, poate fi un handicap serios dificultatea percepției relațiilor dintre oameni și lucruri. Marin Preda a reușit să transforme acest minus în construcția intimă într-o calitate care-i particularizează arta. Starea de uimire, de uluială domină o parte însemnată a scrisului său, care devine o descoperire și o explicație continuă a lumii.

Ce se întâmplă în povestirile din volumul „Întâlnirea din Pământuri”? Un țăran se revoltă împotriva tuturor pe aria de treierat grâul, pentru că i se pare că satul completează în spatele și împotriva lui; într-un tânăru se naște o stare de agresivitate pentru că, dimineața pe câmp fiind, i se întâmplă lucruri pe care nu le înțelege, iar atunci când apare o ființă omenească, un moșneag, totul devine mai straniu în loc să se limpezească; doi flăcăi cu oile la păscut coc porumb, mănâncă pepeni, violează o fată aflată și ea pe câmp cu oile; unui flăcău îi place o fată și, cum fata era vizitată de altul, îl provoacă pe acela la o bătaie cu măciucile, fata urmând să rămână învingătorului; un tânăru își dă seama că vecinul său este supărat pentru că – iată! – tocmai vecinul i-a făcut un rău; un țăran își ucide calul pentru a-i lua măcar pielea, calul fiind bătrân și inutil acum; alt țăran, bolnav de plămâni, își pune ultima speranță în verdictul unui medic și, cum acesta este negativ, își iese din minți.

La temelia acestor povestiri stă uluiala. Cel care povestește este vorbit de întâmplări comune în lumea din care provine. Ceea ce dă întâmplărilor prospețime este aceea că ele iau prin surprindere un narator inocent. Tânărul rătăcit în ceață pe câmp întâlnește un bătrân care poate fi un duh precum cel din basmele auzite seara; duhul vorbește ca un țăran din satul său: amestecul de real și fantastic îl derutează pe flăcău, iar naratorul înțelege și participă la starea lui de năuceală. Flăcăii care violează fata

aceea pe câmp n-au sentimentul vinovăției; planul violului se întocmește fără cuvinte în timp ce ei își mănâncă porumbii; cei doi par niște copii ai naturii, pentru că legea morală nu i-a atins.

Povestirile lui Preda înfățișează o lume dură, în care oamenii acționează sub impulsul instinctului, pasiunii și nu al rațiunii. Conflctele se rezolvă prin violență verbală sau fizică. Oamenii lui Preda injură foarte mult. Ulterior, autorul a mai redus volumul imprecățiilor, sfătuit de apropiații săi. Sorana Țopa i-a făcut observații (în legătură cu „Moromeții”): „Marine dragă, ți-am citit lucrarea așa cum ți-am făgăduit, cât mai impersonal cu putință. Dar ca să fiu sinceră, nu pot să-ți ascund adâncă mea nemulțumire, mai întâi cu privire la limbajul prea greoi și deocheat, care compromite grav restul lucrării. Nu-i pagină să rămână neatinsă. Înjură toți și iar injură de mama focului: bărbații, femeile și chiar copiii!” După ani, Preda i-a comunicat Soranei Țopa: „Nu știi, poate, dar la a doua ediție a «Moromeților» am ținut seamă și-am scos de acolo o bună parte din acele injurii care...”

Povestirile din „Întâlnirea din Pământuri” reprezintă o selecție. Comparându-le cu celea adunate în alt volum, nu de autor, ci de către Ion Cristoiu („Scrieri de tinerețe ale lui Marin Preda”), se poate observa că selecția autorului a avut în vedere sensuri ascunse, adânci, cu putere de generalizare. Întâmplările strict spectaculoase, apropiate de faptul senzational, de ziar, au rămas în afara volumului de debut.

Technica folosită de Preda, „comportistă” cum o numește Nicolae Manolescu („Arca lui Noe”. „Cel din urmă țăran”) este perfect adecvată: „Straniul provine exclusiv din lipsă explicațiilor... nu comportamentul personajelor ne va oferi cheia situației, ci comportamentul naratorului”. Naratorul pare că nu știe nici el mai mult decât personajele sale, iar cititorul obișnuit să găsească în acesta un sprijin, un intermediar, dacă nu un posesor al adevărului, rămâne surprins în așteptările sale, contrariat. Acumularea sensurilor ascunse, înlanțuirea lor dovedește că, totuși, în cele din urmă vocea care vorbește nu poate fi neutră și indiferentă. Lumea este crâncenă, spune acea voce. Oamenii, chiar și cei mai apropiați, îți pot face mult rău. Nimeni nu te poate scăpa de nebulă sau de moarte. Nimeni, niciodată, nu pronunță

asemenea cuvinte în povestiri, preocuparea de câpătai a tânărului scriitor fiind aceea de a nu se implica în text.

Tocmai atunci când scriitorul își propune să demonstreze ceva, valoarea literară scade dramatic. Într-una din povestirile neselectate pentru „Întâlnirea din Pământuri”, Nilă se suie în salcâm și, de acolo, dă drumul unei rotili de plug să omoare pe câinele Dușulache, care nu-i fusese de ajutor într-o bătaie cu un oarecare; după o săptămână de la întoarcerea lui Gheorghe de la București, tatăl, în culmea revoltei că băiatul n-a adus bani, dis-truge bunurile familiei etc.

Povestirile scrise ulterior de

Preda par capitole de roman. Secvența inițială din „Delirul” a zăcut mult timp în sertar până când autorul i-a găsit utilitatea. Unele asemenea fragmente sunt evocări de război (numai din războiul cu nemții!) în stilul epocii, cu țărani care se luminează politic pe front. Un țăran, ajuns președinte de G.A.C., nu înțelege rostul situațiilor pe care trebuie să le trimită la raion. Poporul vietnamez se eliberează de colonialismul francez și drumul spre comunism este deschis. Lumea povestirilor este ostilă, trăiește la nivelul senzorialului și se manifestă instinctual. Este percepția unui narator care preia uimirea copilului cu mintea aflată într-o stare de semitrezie.

George Geacăr

(fragment din *Marin Preda și mitul omului nou*, o carte în căutarea unui editor)

FUNDATIA ANONIMVL

care în 2002 a instituit MARILE PREMII PROMETHEVS pentru artiștii români

asteaptă începând cu ediția din acest an
proponeri de nominalizare
și de la cititorii acestei reviste.

Premiile au două secțiuni

- Opera Prima (care se acordă pentru debut artistic) și
- Opera Omnia (care se acordă pentru întreaga carieră).

Nominalizările se pot face pe patru mari domenii artistice - muzică, literatură, artele spectacolului și arte vizuale - pentru fiecare secțiune în parte.

Premiile sunt în valoare de

- 100.000.000 lei pentru Opera Prima și
- 1.000.000.000 lei pentru Opera Omnia.

Propunerile de nominalizare se pot trimite, până la data de 30 iunie 2003, fie pe adresa Fundației Anonimvl (Frumoasă 19, București) fie pot fi introduse pe pagina de web a fundației (www.anonimvl.ro), și trebuie să cuprindă o prezentare a persoanei propuse, a operei acesteia și o motivație privind propunerea făcută.

Lista finaliștilor de anul acesta va fi stabilită de membrii juriului, al cărui președinte este domnul Andrei Pleșu, și se va anunța în cadrul unei conferințe de presă pe data de 24 septembrie 2003.

Festivitatea de premiere va fi pe data de 8 octombrie 2003, la Clubul Prometheus.

Detalii suplimentare la telefon 211 69 97.

FUNDATIA ANONIMVL

cronica pesimistei

de Ioana Pârvulescu

Contra cronometru

ACUM câteva săptămîni ne-a vizitat la redacție poetul Alexandru Mușina, din Brașov. A nimerit într-o zi în care la *România literară* "se trăia bine" și a fost invitat la un pahar cu vin. Nu-l mai văzusem de mult și, cum ne leagă amintiri de copilărie (sau aproape) am ajuns, inevitabil, să vorbim despre timp.

- Nu ai senzația că s-a comprimat? l-am întrebat.

- Nu, a spus poetul, nicidecum.

- Vreau să spun că și intervalele plicticoase, care ar trebui să treacă greu în timpul subiectiv, trec incredibil de repede. Uite, cînd făceai o călătorie cu trenul de la Brașov la București, nu ți se părea că cele trei ore durau o veșnicie, în schimb acum trec într-o clipă?

- Nu, și acum mi se par tot o veșnicie, a spus imperturbabil Sandu.

- Sau dacă ai o noapte de insomnie, sau numai o oră de insomnie care ar trebui să fie un calvar, să nu se mai termine...

- Dorm bine, a zis poetul, nu-mi dau seama.

Linieștea lui m-a neliniștit. Am intrat chiar în panică, zicîndu-mi că mi s-o fi dereglat mie ceasul interior, care o ia acum înainte. Îmi și imaginam limbile nevăzute de pe un cadran invizibil situat, să zicem, în creierul

meu, rotindu-se nebunește. Asemenea preotului din *Accelerația* lui Buzzati, personaj care mă obsedează de vreo 10 ani, mîine-poimîine pînă să zic o rugăciune scurtă (vorba vine), se va face seară, ca și cum între răsăritul și apusul soarelui timpul s-a evaporat. Ca să mă liniștesc am căutat acasă cartea în care se afla tableta lui Umberto Eco, încurajator intitulată *Cum să-ți chivernisești timpul*. Aici semi-oticianul calculează riguros cum i se consumă, rînd pe rînd, cele 8760 de ore dintr-un an obișnuit, adică nebisect. "Îi invit pe colegii care au meserii asemănătoare să verifice și ei și să-mi spună dacă e corect". Să răspundem invitației, cu atît mai mult cu cît socotelile corespund, în linii mari și operațiile nu mai trebuie toate refăcute. Opt ore pentru somn (care abia ajung unui om obosit), o oră dimineata pentru cafea, spălat și intrare în stare de funcționare, o jumătate de oră pentru operația inversă, seara și două ore cu totul pentru cele trei mese (cu tot cu procurarea și prepararea lor) consumă aproape jumătate din total, adică 4 170 de ore. Două ore pe zi pentru drumurile prin oraș care, la Roma ca și la București, nu se fac chiar rapid, 730 de ore. Cursurile, "neinclu-zînd și cercetarea", examenele, sedințele de catedră și consiliile, o medie de cinci teze de diplomă anual, discuțiile pe temă cu studenții, la care consumul nos-

tru de timp e, pe ansamblu, aproximativ același cu al unui profesor de la orice facultate umanistă, înghit o cantitate de 1465 de ore pe care n-o mai detaliez. De remarcat că pretutindenii Eco e mai degrabă parcimonios, nu poate fi suspectat că "trage de timp". Munca de redacție la o revistă (nu și rubrica), îi ia lui Eco 50 de ore anual, iar cea legată de două colecții de cărți cam 500. Cum eu am în grijă doar o colecție pun doar 250 de ore, deși nu-mi ajung, și păstrez un avantaj de 250. Scrierile originale, cu cel puțin o oră pe pagină (în care intră totul, de la compunere la corectură), încă 300 de ore anual, adică o apreciere foarte optimistă. Rubrica săptămînală, cu tot cu "găsirea subiectului" și toate celelalte operațiuni, 3 ore pe săptămîna, așadar 156 pe an, iar corespondența 624 de ore (în ce mă privește includ aici și telefoanele). Tot felul de prezențe de tip lansări, conferințe, emisiuni de tot felul, la Eco și nenumărate congrese științifice, îi iau 372 de ore, plus deplasările 323. Aici am un câștig de timp evident, cam de 400 de ore anual. Adunînd cu cele 250 rămase de la editură, totalizez un plus de 650 de ore înainte de finalul socotelii. Totalul consumat de Eco este de 8094. Scăzîndu-le din capitalul inițial, de 8760, îi rămîn 666 de ore pe an, "adică o oră și patruzeci și nouă de minute pe zi pe care am consacrat-o: sexului, conversației cu prietenii și rudele, funeralii, vizite la doctori, tîruguile, sport, spectacole". După același calcul, mie mi-ar rămîne un timp dublu, cu generozitate 4 ore pe zi. Cum nu le am, trebuie să vedem ce lipsește de pe lista lui Eco.

Cu siguranță că la Roma toate plățile se fac prin bancă și nimeni nu-și mai pierde timp ca să fie la zi cu achitarea taxelor. Cum la noi Palatul Telefoanelor e în renovare de nu mai țin minte cînd (construcția lui a durat numai 2 ani, refacerea se prelungește *sine die*) drumul pînă la "cel mai apropiat oficiu" ia două ore lunar. Împreună cu celelalte taxe - lumina, gazele (care vin acasă întotdeauna la ore imposibile), impozitul, întreținerea, cablul - sîcîlii administrative de tot felul, se înghite un total de cel puțin 100 de ore pe an.

Reparațiile în casă, căci la Roma țevile se sparg mai rar, încă 25 de ore, socotind doar o oră la 2 luni, iar curățenia și spălatul rufelor (pentru care distinsul profesor are desigur o persoană specializată) o reduc la numai o oră pe săptămîna, așadar încă 52 de ore. Un film pe lună la cinematograful, sau un spectacol, fără a mai socoti transportul, încă 24 de ore și deja s-au adunat la capitolul pierderi 200. Apoi urmează consumul de minute și de energie inutile, operațiunile făcute de cîte două ori, cozile pe la diverse ghișee, pentru că nimic nu funcționează cum trebuie în societatea noastră. Mă duc să-mi iau aparatul de fotografiat de la unicul atelier unde se repară, omul mi-l arată, funcționează, cum ajung acasă e iarăși stricat, așa că a doua zi o iau de la capăt. Trimit ceva prin poștă și, ca să nu stau la o coadă de un sfert de oră, nu pun plicul recomandat. Scrisoarea nu ajunge, așa că a doua oară, ca să fiu sigură, stau la o coadă acum dublă, de jumătate de oră. Am de trimis un fax (Eco o poate face de acasă), mă duc la un *Telefax* din oraș, dar înaintea mea sînt cinci inși și la cel puțin doi dintre ei apar probleme. Cumpăr baterii alcaline, cele mai bune, mă asigură vânzătorul, pentru aparatul de tensiune al mamei. Nu trec două săptămîni în care aparatul abia dacă e folosit și trebuie schimbate din nou. Orez de bibliote-

că, cititul acasă, știrile la televizor (să zicem că nu mă uit la nimic altceva), drumurile la Brașov, cu întîrzierile sistematice pe CFR, conduc la încă cel puțin 400 de ore pe an și iată că din surplus nu mai rămîne nimic, nimic. Rezolvarea lui Eco, singurul câștig de minute pe care l-a putut descoperi în propria viață era să se lase de fumat. Nu-i pot prelua soluția, pentru că nu fumez.

Îmi amintesc că un prieten din Franța, văzînd că prețurile din magazinele românești sînt strict comparabile cu cele occidentale, ceea ce, cum bine știa, nu se întîmplă și cu salariile, nu înceta să se mire că trăim. Era o imposibilitate matematică. În ce privește timpul meu (și mulți dintre cunoscuții mei au și mai multe obligații), se întîmplă la fel. Chiar la cea mai economică socoteală, în care motorul funcționează încontinuu fără "timpuri morți", am ieșit de mult din timp: jumătate din lucruri le fac contra cronometru, iar cealaltă jumătate, care nu e pe listă, dar există totuși în viața mea, o fac *în afara timpului*. Acest articol, de pildă, e scris într-o clipă suspendată, dincolo de cele 8760 de ore înmulțite cu 3600 de secunde dintr-un an. Pentru că, pînă cînd am găsit subiectul și am rezolvat, pe hîrtie, migăloase socoteli matematice, au trecut vreo 4 ore dintre cele care de mult nu mai există în mica mea existență. ■

POLIROM

NOUȚĂȚI
iunie 2003

Sorin Antohi (coord.)

Ioan Petru Culianu
Omul și opera

Boethius

Tratate teologice

Villiers de l'Isle-Adam

Povestiri crude și insolite

Anna Ferrari

Dicționar de mitologie
greacă și romană

În pregătire:

Valentin Nabokov

Agneta Plesoi

Glorie

Lord Nevermore

Reduceri de 30%

Pentru oferta săptămîinii în site-ul www.polirom.ro Agenda

Comenzi la CP 266, 5660 Iași, Tel. & Fax (0232)214100 (0232)214111 (0232)217440
București Bd. 1 C. Brătianu nr. 6, et. 7 Tel. (021)3138978 Timișoara Tel. 0722548785
E-mail sales@polirom.ro

www.polirom.ro

ochiul magic

Ha, Ha & Ha

CARICATURISTUL

Ion Barbu nu este numai caricaturist. Înființează reviste și edituri, organizează festivaluri, descoperă tineri talenți, îi însușește pe alți artiști, care suferă de blazare, inițiază afaceri (cu profit mai mult cultural decât financiar). A susținut-o, de pe vre-

mea când era o necunoscută, pe originala cântăreață Ada Milea. A predat studenților cursuri despre utilizarea caricaturii în presă. A înființat nu demult Editura Ha, Ha & Ha la Petrila, oraș din care el și fratele său, Mihai Barbu, au făcut una din reședințele culturii române.

Când mă întâlnesc cu Ion Barbu și îl văd plin de idei și angajat în tot felul de acțiuni cul-

turale, trăznite și simpatice, toate generate de un discret sentiment al responsabilității față de ce se întâmplă în România, mă simt contaminat de tinerețea lui ineptizabilă, de elanul său, de generozitatea cu care își antrenează în asemenea acțiuni prietenii și cunoștii (inclusiv pe supertalentata Mihaela Șchiopu, care este însă ea însăși un centru de energie și nu are nevoie de prea multe pleoarii ca să se entuziasmeze).

Ultima oară l-am întâlnit pe Ion Barbu la Târgul de Carte de la București. Mi-a dat cele mai recente cărți realizate de el, în număr de trei. Mai avea pentru vizitatorii târgului cărți poștale cu imagini și inscripții de un umor nebun (pe una este reprezentată, de exemplu, "România foarte mare" - o reproduc chiar în această pagină, fiindcă mi-ar fi greu s-o descriu), ca și maieuri cu caricaturi și texte, și ele foarte hazoase.

Cele trei cărți sunt:

Dictionarul cinicului aproape perfect, Petrila, Ed. Ha, Ha &

Ha, 2003. Cuprinde fraze extrase din mari cinici ai literaturii universale (sau din mari scriitori accidental cinici), însoțite de caricaturi inteligente și caustice realizate de Ion Barbu. Pe copertă este desenată - tot de Ion Barbu - moartea cu o coasă în mână, iar pe pieptul ei scrie: "C'est la vie".

Antologia poeziei românești de la S la XXL, ediție alcătuită și îngrijită de Ion Barbu, Petrila, Ed. Ha, Ha & Ha, 2003. Poemele sunt "comentate" ingenios de caricaturi aparținând unora dintre cei mai valoroși graficieni contemporani (printre care se numără, bineînțeles, și Ion Barbu).

Tratat de rienologie - 2, literatură & caricatură de sertar. Petroșani, Ed. Genesis, 2002. Este vorba de texte ale lui Ion D. Sîrbu ilustrate, comprehensiv și cu mare vervă... grafică, de Ion Barbu.

Pe un tricou (roșu) pus în circulație de Ion Barbu stă scris: "Ultimul tricou al lui Nicolae Ceaușescu, întâiul tricou al lui Ion Iliescu". Mi-am luat și eu unul, dar nu-mi vine, e prea mic. Domnule Ion Barbu, folosesc acest prilej, ca să vă rog: faceți și numere mai mari! Sau vreți să-l poarte numai Ion Iliescu?

Alex. Ștefănescu

26.05.1911 - s-a născut *G.C. Nicolescu* (m. 1967)
26.05.1916 - s-a născut *Vințilă Corbu*
26.05.1917 - s-a născut *Mariana Șora*
26.05.1929 - s-a născut *Nicolae Holban*
26.05.1943 - s-a născut *Liviu Grăsioiu*
26.05.1994 - a murit *Tiberiu Utan* (n. 1930)
26.05.1996 - a murit *Ovidiu Papadima* (n. 1909)
26.05.1997 - a murit *Cezar Baltag* (n. 1939)
27.05.1899 - s-a născut *Petre Strihan* (m. 1990)
27.05.1905 - s-a născut *Ioan I. Ciorănescu* (m. 1926)
27.05.1928 - s-a născut *Tudor Țopa*
27.05.1933 - s-a născut *Constantin Georgescu* (m. 2000)
27.05.2000 - a murit *Viorel Alecu* (n. 1917)
28.05.1907 - s-a născut *Marin Iancu Nicolae* (m. 1991)
28.05.1912 - s-a născut *Anișoara Odeanu* (m. 1972)
28.05.1913 - s-a născut *George Macovescu*
28.05.1918 - s-a născut *Werner Bossert*
28.05.1921 - s-a născut *Mirco Jivcovic*
28.05.1922 - s-a născut *Zămfir Vasiliu*
28.05.1963 - a murit *Ion Agârbiceanu* (n. 1882)
29.05.1930 - s-a născut *Gh. D. Vasile*

29.05.1933 - s-a născut *Stan Velea*
29.05.1945 - a murit *Mihail Sebastian* (n. 1907)
29.05.1954 - a murit *D.V. Barnoschi* (n. 1884)
29.05.1956 - s-a născut *Teo Chiriac*
30.05.1882 - s-a născut *Marcu Beza* (m. 1949)
30.05.1921 - s-a născut *Traian Uba* (m. 1990)
30.05.1931 - s-a născut *Ioana Baci-Mărgineanu* (m. 2000)
30.05.1935 - s-a născut *Ovidiu Zotta* (m. 1996)
30.05.1949 - a murit *Marcu Beza* (n. 1882)
30.05.1966 - a murit *Oscar Walter Cisek* (n. 1897)
30.05.1984 - a murit *G.T. Niculescu-Varone* (n. 1884)
30.05.1993 - a murit *Ion Sofia Manolescu* (n. 1909)
31.05.1883 - s-a născut *Onisifor Ghibu* (m. 1972)
31.05.1938 - a murit *Max Blecher* (n. 1909)
31.05.1938 - s-a născut *Adriana Iliescu*
31.05.1990 - a murit *Vasile Nicolescu* (n. 1929)
1.06.1895 - s-a născut *Gheorghe Eminescu* (m. 1888)
1.06.1909 - s-a născut *Ionel Marinescu* (m. 1983)
1.06.1929 - s-a născut *Veress Dániel*
1.06.1956 - s-a născut *Mircea Cărtărescu*

2.06.1909 - s-a născut *Grigore Bugarin* (m. 1960)
2.06.1937 - a murit *Iosif Blaga* (n. 1864)
2.06.1939 - s-a născut *Romulus Guga* (m. 1983)
2.06.1944 - s-a născut *Ana Selena*
2.06.1964 - a murit *D. Caracostea* (n. 1879)
2.06.1975 - a murit *Scarlăt Callimachi* (n. 1896)
3.06.1904 - s-a născut *Athanase Joja* (m. 1972)
3.06.1922 - a murit *Duiliu Zamfirescu* (n. 1858)
3.06.1934 - s-a născut *Andi Andrieș*
3.06.1940 - s-a născut *Anatol Ciocanu*
4.06.1904 - s-a născut *Ioan Massoff* (m. 1985)
4.06.1921 - s-a născut *Nicolae Țirioi* (m. 1994)
4.06.1937 - s-a născut *Gh. Peagu*
4.06.1941 - s-a născut *Vasile Vlad*
4.06.1950 - s-a născut *Constantin Munteanu*
4.06.1961 - a murit *Alice Voinescu* (n. 1885)
5.06.1779 - s-a născut *Gheorghe Lazăr* (m. 1823)
5.06.1871 - s-a născut *Nicolae Iorga* (m. 1940)
5.06.1903 - s-a născut *Gh. Dinu* (m. 1974)

5.06.1933 - s-a născut *Dan Grigore Mihaescu*
5.06.1941 - s-a născut *Ion Popa-Argeșanu*
5.06.1948 - s-a născut *Aureliu Goci*
5.06.1951 - s-a născut *Ion Cațaveică*
5.06.1971 - a murit *Victor Buescu* (n. 1911)
5.06.1988 - a murit *Gheorghe Eminescu* (n. 1895)
6.06.1886 - s-a născut *Cezar Papacostea* (m. 1936)
6.06.1899 - s-a născut *Franz Liebhart* (m. 1989)
6.06.1914 - s-a născut *Ion Șugariu* (m. 1945)
6.06.1931 - s-a născut *Miron Georgescu*
6.06.1933 - s-a născut *Ion Bolduma* (m. 1993)
6.06.1934 - s-a născut *Gheorghe Malarciuc*
6.06.1937 - s-a născut *Marta Barbulescu*
6.06.1939 - s-a născut *Dumitru Coval*
6.06.1949 - s-a născut *Felix Sima*
6.06.1991 - a murit *Gheorghe Pituț* (n. 1940)
7.06.1716 - a murit stolnicul-
Constantin Cantacuzino (n.c. 1640)
7.06.1921 - a murit *Luca I. Caragiale* (n. 1893)
7.06.1927 - s-a născut *Madeleine Fortunescu*
7.06.1940 - s-a născut *Ion*

Murgesanu
7.06.1992 - a murit *George Drumur* (n. 1911)
8.06.1904 - s-a născut *Gabriel Drăgan* (m. 1981)
8.06.1924 - s-a născut *Anda Boldur* (m. 1996)
8.06.1933 - s-a născut *Cristina Tăcoi*
8.06.1937 - s-a născut *Geni Ionescu*
8.06.1938 - a murit *Ovid Densusianu* (n. 1873)
8.06.1967 - a murit *Otilia Cazimir* (n. 1894)
9.06.1909 - s-a născut *Marius Mircu*
9.06.1923 - a murit *Nicolae N. Beldiceanu* (n. 1881)
9.06.1939 - s-a născut *Mariana Filimon*
10.06.1839 - s-a născut *Ion Creangă* (m. 1889)
10.06.1853 - s-a născut *Ion Pop-Reteganul* (m. 1905)
10.06.1921 - s-a născut *Virginia Șerbănescu*
10.06.1930 - s-a născut *Ioan Chelsoi*
10.06.1932 - s-a născut *Vasile Zamfir* (m. 1991)
10.06.1933 - s-a născut *Iordan Datcu*
10.06.1935 - s-a născut *Adrian Beldeanu* (m. 1994)
10.06.1935 - s-a născut *Octavian Simu*
10.06.1979 - a murit *Vasile Băncilă* (n. 1897)
10.06.1979 - a murit *Aurel Baranga* (n. 1913)
10.06.2002 - a murit *Maria Luiza Cristescu* (n. 1943)

Profil de editor

IORDAN DATCU are în acest an prilejul unei duble aniversări. El împlinește 70 de ani de viață (10 iunie 1933) și patru decenii de activitate editorială, publicistică și de cercetare (1963). Și-a petrecut copilăria și prima tinerețe în Băcălești-Teleorman, iar după studii de filologie la Universitatea din București (1952-1957) a avut un stagiu de profesor secundar în județul Teleorman. În 1963 obține postul de redactor la Editura pentru Literatură din București, unde au fost puse în valoare excelențele lui calități de filolog. Nu mai puțin de 163 de volume de folcloristică, de critică, de istorie literară și de documente literare îi datorează apariția la prestigioasa editură, care, din 1969, a primit numele Minervei.

Simpla înșirare a câtorva autori pe care i-a publicat Datcu (P. Caraman, D. Caracostea, G. Călinescu, O. Papadima, O. Birlea, A. Fochi, Gh. Vrabie, Butură ș.a.) dovedește buna orientare dată de el publicațiilor de folclor ale Editurii Minerva.

Dar Datcu nu s-a mulțumit cu poziția de redactor de carte, cu toate că aceasta e o profesie

care poate aduce satisfacții. El a trecut curând la reeditarea unor opere de primă importanță pentru folcloristica românească, devenind un adevărat specialist în acest domeniu. A îngrijit 43 de volume de folclor – o performanță care nu știm să fi fost atinsă de alții. Numele lui rămâne pentru totdeauna în compania unor mari folcloriști, cum au fost: Ion Bârlea, autorul unei importante culegeri de literatură populară din Maramureș, D. Stăncescu, remarcabilul culegător de basme muntene, A. Gorovei, una dintre figurile dominante ale folcloristicii românești de la sfârșitul sec. al XIX-lea și începutul sec. al XX-lea, ca și S. Fl. Marian. Dintre edițiile critice realizate de I. Datcu, merită să fie relevată cea a colecției *Materiale folclorice*. Apărută inițial în 1900, sub numele lui Gr. Tocilescu și devenită o raritate bibliografică, ea a fost reeditată, în 1980, de către Iordan Datcu, editorul dovedind personalitate și curaj; el dă o nouă structură colecției și face dreptate lui Christea N. Țapu, al cărui nume a fost tănuțit vreme de opt decenii, cu toate că el duse greul elaborării întregii lucrări. Impunătoare colecție apare acum, așa cum trebuia să fie de la înce-

put, sub numele lui Tocilescu și Țapu. Originalitate și curaj a dovedit Datcu și atunci când a însoțit edițiile cu un bogat aparat științific (portrete ale autorilor, studii introductive, bibliografii, indici, glosare etc.) prin care el ridică valoarea unor opere ale înaintașilor, aducându-le la nivelul cerut în zilele noastre și făcând accesul la ele mai lesnicios și mai folositor.

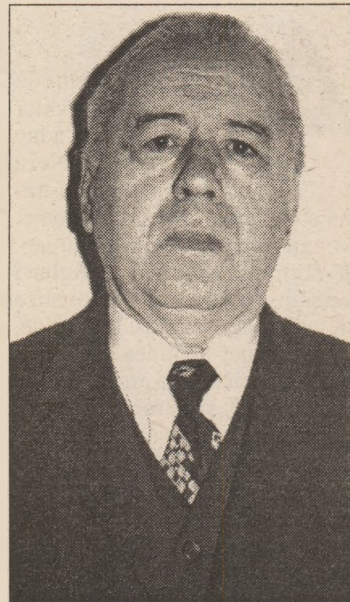
De o admirabilă tenacitate și curaj a dat dovadă Datcu în stăruința cu care s-a ocupat de punerea în valoare a operei lui P. Caraman, deschizând posibilitatea de a fi tipărită o bună parte din opera pe care acesta o creează în tăcere, departe de entuziasmele epocii și suferind rigurile unui regim ostil. Fără monumentul Caraman, ridicat de Datcu împreună cu O. Birlea și I.H. Ciubotaru, folcloristica românească ar fi fost azi mult mai săracă.

Datcu nu s-a manifestat numai ca redactor și editor al unor opere remarcabile. A creat el însuși opere originale. Studiul monografic și corpusul (138 de texte) *Toma Alimos* face cinstă folcloristicii noastre și reprezintă o contribuție fundamentală la studiul baladei în general.

Cele trei volume ale *Dicțio-*

narul etnologilor români (1998, 2001) constituie o realizare de prim ordin a lui Datcu. Multe țări nu au nici până astăzi o lucrare similară. Cum lucrarea lui Ovidiu Birlea, *Istoria folcloristicii românești* (1974), e mai puțin orientată spre domeniul bibliografic și nu tinde să cuprindă pe toți folcloristicii, *Dicționarul* lui Datcu o completează în mod fericit. Numărul articolelor din dicționar e impresionant: 795, despre tot atâtea folcloriști români și despre folcloriști străini care s-au dedicat folclorului nostru. Structura articolelor (biografia, activitatea științifică și bibliografia operei, dar și bibliografia literaturii despre un autor și opera lui) face ca lucrarea să fie deosebit de atrăgătoare. Prin ea Datcu a făcut o muncă preparatorie pentru nenumărate viitoare lucrări de folclor și folcloristică, scutind generații de cercetători să caute orbecăind prin hațișul nenumăratelor publicații, deseori de negăsit în marile biblioteci.

Numirea lui Iordan Datcu în redacția *Dicționarului general al literaturii române de la origini până în prezent*, care se elaborează în cadrul Academiei Române, dicționar pe care-l dorim cât mai curând în librării și pen-

tru care sărbătoritul a scris nu mai puțin de 200 de articole, a fost cu siguranță o bună alegere și una din condițiile reușitei. De utilitate incontestabilă e și *Bibliografia generală a etnografiei și folclorului românesc*, vol. al II-lea (2002), ediție îngrijită de I. Datcu.

Un specialist se bucură de apreciere după gradul în care contribuie la propășirea disciplinei lui. Iordan Datcu a adus servicii multiple și de lungă durată în domeniile editării și cercetării, pentru care, fără a dori să folosim cuvinte mari, îi suntem recunoscători și îi dorim în continuare sănătate și putere de muncă.

Ion Taloș

muzică

Primăvara artelor

M-AM deplasat la Bacău, pentru a asista la unul dintre cele mai pline de ambiții, dar și generoase în promisiuni concursuri de interpretare muzicală destinate elevilor de toate vârstele, cu gândul la un posibil și, de ce nu, necesar pentalog al unei atari competiții artistice. Vor fi fiind astfel conturate și stipulate drepturile și obligațiile celor atinși ori contaminați de rosturile concursurilor școlare (tot mai numeroase, mai acerbe și pătimașe), precum și prezervate seriozitatea organizatorilor, perspicacitatea juriilor, onestitatea profesorilor, decența părinților sau inocența competitorilor: 1) competitori care trebuie deprinși să știe că mai important este să participe decât să câștige cu orice preț; 2) părinți cărora să li se concedie dreptul la subiectivitate, nu însă și la iluzii deșarte, de care se pot absolvi pur și simplu punându-se în pielea celorlalți părinți de competitori; 3) profesori ce nu se cade să-și verse patimile și vanitățile în aceste instanțe fa-

vorabile emulației artistice, pe care riscă să le transforme în terenuri pentru oneroase confruntări; 4) juriu alcătuit invariabil din profesioniști impecabili și, în orice caz, neimplicați în procesul formativ al participanților; 5) organizatori care să aibă drept profesie de credință altruismul, iar ca hobby, discreția. Și, ca un făcut, socoteala de acasă s-a potrivit cu cea din târg, un târg ca Bacăul polarizând interesul a peste 180 de elevi-muzicieni, care de care mai dornici de afirmare. Unii, într-adevăr, motivați, reprezentând creditul de perspectivă al artei interpretative românești: Trio-ul de coarde al Liceului de artă "S. Toduță" din Cluj (câștigător al Marelui Premiu), foarte tânărul violonist Tudorel Iordache de la Liceul "Dinu Lipatti" din București sau pianista Ioana Ilie de la Liceul de artă din Sibiu; alții, marea majoritate, constituind debitul unei școli muzicale în care se încurajează as-

pectul cantitativ ca parte indispensabilă articulării unor notabile reliefuri calitative. Dincolo de acest extras de cont, în definitiv comparabil cu al oricărui alt concurs de interpretare muzicală, am stocat o serie de impresii ce se foiesc tot mai mult în in box-ul lor de unde se cer a fi printate. Așadar... 1) "Primăvara artelor", cum este denumit concursul de la Bacău, s-a dovedit (și grație inimosului director Gheorghe Gozar) un mărinos loc de oficiere (ca într-un ritual ori ceremonial) a teribilelor energii depuse de către tinerii noștri mai mult sau mai puțin înclinați întru domesticirea unor instrumente. 2) "Cine pește o fată frumoasă îi dă și dotă", pare a fi morala conduitei pe care majoritatea dascălilor din învățământul muzical o exersează în lucrul cu elevul. 3) Am rămas totuși cu impresia că procesul formativ-informativ se derulează preponderent într-un azil de bătrâni, ce-i drept ultra-

modern, dat tot azil și tot de bătrâni. Ce altceva poți să simți atunci când timp de trei zile ascuți numai muzica din secolele 18 și 19, creația muzicală recentă zbatându-se ca peștele pe uscat, din prea puțină capacitate de cuprindere și înțelegere ori, dimpotrivă, din prea multă aprehensiune și indiferență a celor mai mulți dintre pedagogi în relația cu fenomenul muzical contemporan? Cât despre creația românească, e relevantă, dar și îngrijorătoare, cred, constatarea că doar 5-6 copii au abordat-o, și atunci într-o manieră superficială, circumstanțială. 4) Primejdia că numărul copiilor ce se vor îndrepta în viitorul apropiat către muzica savantă să scadă devine, iată, manifestă în condițiile în care drumul absolvenților (și chiar a câștigătorilor unor astfel de competiții) nu este nicidecum unul asfaltat și nici măcar pietruit cu vagi nădejdi. 5) Mulțumirea tuturor participanților este un țel ce se amână *sine die*. Este încă o rațiune pentru care concursul trebuie să continue.

Liviu Dănceanu

arte

cronica dramatică

de Marina Constantinescu

Dumnezeu e trist

„Și există cu adevărat un circ în cer?”

Vestea sinuciderii acestei autoare, acestui personaj puternic și atât de fragil ne-a marcat ca și când am fi pierdut o rudă sau un foarte apropiat prieten, ca și când am fost cu toții artiști circari din copilăria ei, sau colegi întârziți de școală, sau călători prin lumi fără de lume cu numere periculoase de acrobacie, parteneri la teribila aventură a existenței asumată fierbinte, contra cronometru.

Un salt mortal și... Aglaia Veteranyi a dispărut de sub cupola vieții. O vreme n-am mai avut poftă de aventuri.

*„Visez că mama moare!
Îmi lasă o cutie cu
bătăile inimii ei.”*

Scriitura ei, ca și structura romanului *De ce fierbe copilul în mămăligă*, este pusă sub semnul vieții și al morții, al pericolului din noi și dinafara noastră, al grotescului și kitschului, al experimentelor pe care Aglaia le-a cunoscut și le-a parcurs în mod direct. Aceste imagini subsumate eului narator construiesc unele dintre cele mai extraordinare poeme în proză pe care le-am citit în ultimul timp. Desenul acestui roman pare o pictură naivă, cu proporții caraghioase, cu detalii și linii inocente, cu metamorfoze ciudate care se pot produce, la o adică, la vedere, cu

zvîcniri de bilci, cu chipuri contorsionate. Ca și trupurile, ca și sufletele.

Pictura naivă îi fascinează deopotrivă pe copii, ca și pe adulți. Așa și cartea Aglajei Veteranyi. Și de data asta mi se pare extraordinară. Limbajul cu care descrie ce vede este direct, dur, inocent. Este limbajul cu care copii povestesc ce se petrece cu ei și în jurul lor, ce văd, ce simt, ce nascocesc, limbajul întâmplărilor adevărate și al alunecărilor spre ficțiune, al modului palpabil sau suprarrealist în care lumea se naște, se face și se prefăce, cu linii drepte, strimbe, curbe, cu întrebări și mirări, cu răspunsuri și explicații fabuloase. Este răvășitoare candoarea felului în care observă lumea, sunt sfîșietoare dozele cruzimii, violenței, riscului, fricii din și dincolo de cupola cercului, cantități presărate în silabe, în cuvinte, în pagini. Peste tot.

*„Străinătatea nu ne transformă! În toate țările
mîncăm cu gura.”*

Născută în 1962 într-o familie de artiști de circ, Aglaja Veteranyi părăsește România în 1967 împreună cu părinții. Colindă prin Franța, Anglia, Spania, Africa, America de Sud și se stabilește în Elveția, unde a trăit douăzeci de ani.

Cartea ei cuprinde patru capitole în care se urmăresc etape din evoluția protagonistei, patru

etape ale transformărilor ei pînă la pubertate și chiar adolescență. Un singur lucru pare că nu se modifică: inocența limbii care adună și spune povești. Povești nenumărate și nesfîrșite, cu și despre oameni, obsesii, spaime, viață și moarte, exil, bucurii, suferințe, singurătăți. „Cercul era ca un ghetou”, îi mărturisește în interviu Aglaja, Rodică Binder. „Nu aveam nici un contact cu oamenii din afară, eu nu am mers la școală, eram analfabetă. Și cînd, la șaptesprezece ani, m-am dus la școala de teatru, mi-am dat dintr-o dată seama că nu înțelegeam unele lucruri despre care se vorbea în jur. Se vorbea despre continente... eu am călătorit în mai multe țări, pe mai multe continente, am fost și în Africa, dar nu știam de fapt ce înseamnă un continent.”

De curînd, Editura Polirom a reeditat romanul *De ce fierbe copilul în mămăligă*, în traducerea amintită a Norei Iuga, apărut în 2002, iar Radu Afrim semnează regia spectacolului cu același titlu, de la Teatrul Odeon, după o dramatizare proprie a cărții Aglajei Veteranyi. O premieră despre care s-a scris și în numărul trecut. Însemnările de aici nu se doresc o completare, ci doar poate o altă perspectivă. Mai implicată. O plasare altfel față de un destin, față de carte, de spectacol, de un demers al unui regizor tînăr, care lucrează pe un text dificil și complex, un text foarte special, care lucrează acum cu o trupă profesionistă. O probă importantă pentru orice creator.

Așa cum pentru actori este aproape fundamental cu ce director de scenă se întîlnesc, așa și pentru aceștia, anvergura unui actor, experiența, energiile, numele sînt la fel de importante pentru ceea ce își propun să comunice. Și mai ales cum. Trupa de la Odeon, fără să aibe poate numele de la Bulandra, de pildă, este una dintre cele mai legate, cu multe posibilități, o trupă deschisă, o trupă care simte ritmul acestui secol. Acest lucru schimbă și stilul de joc în modul cel mai direct. Topica frazelor este alta, vocabularul, și el, altfel reprezentat la nivelul lexicului, al sonorităților, cuvintele, de aceea, se așează altfel în gura actorului și sînt altfel rostite, relațiile pe scenă capătă alt ritm și altă tensiune.

*„Să fim fericiți.
Să fim fericiți.
Să fim fericiți.
Să fim fericiți.
Să fim fericiți.
Să fim fericiți.
Să fim fericiți.”*

Pe acest drum, trupa n-a ezitat și n-a întârziat să se înscrie, să accepte să-l parcurgă. Sînt convinsă că n-a fost simplu pentru nimeni. Sînt convinsă că au existat frici, opinteli, baricade, neîncredere, hicuri, îndoieli. Mai cred însă că nu degeaba Meșterul Vlad Mugur a iubit acest loc. Ceva din ludicul lui Vlad Mugur, din tinerețea uluitoare a spiritului său, din tentația neo-

bosită a aventurii s-a imprimat și există la Teatrul Odeon. Locul acesta rămîne unul dintre cele mai flexibile în gînd și faptă, rezistînd să meargă și să construiască ceva contracurentului.

Dramatizarea regizorului Radu Afrim își delimitează *story-ul* mai degrabă la ceea ce ține de perioada copilăriei și a cercului și de atmosfera de acolo. Nu e nimic discutabil în asta. Protagonista, Copila, este privită în această amplasare și nu mai este însoțită, ca în carte, în experiențele ei directe de vedetă, de starletă în programe de varietate, în evoluția ei psihică și fizică, în traume, în modificările de percepție. Această reducere a poveștii oferă, pe de o parte, o anumită tensiune spectacolului, pe de altă parte însă, îi diluează proporțiile retoricii, discursului fabulos despre viață și despre moarte. Diminuează, într-un fel, aura cărții. Spectatorul care nu a citit cartea, nu cred că poate intui - din felul în care este făcut spectacolul - dimensiunea scriiturii și a destinului copilei, adolescentei din *De ce fierbe copilul în mămăligă*. E dreptul regizorului să opteze și să stabilească anumite trasee în scenariul său, să conducă totul spre o idee, fie ea și una singură. Nu trebuie să *ilustreze* textul inițial neapărat. Nu trebuie însă, în același timp, să-i reducă din *emoție* și din *anvergura* lumii.

*„Dacă suntem făcuți după
asemănarea lui
Dumnezeu, atunci avem
voie să fim și noi
la fel de celebri ca el.”*

Or, mi se pare că tocmai asta s-a întîmplat, în mare parte. Dacă în cartea Aglajei, totul pare naiv la primul nivel al lecturii, de subțit, în profunzime, mustesc marile confruntări ale omului cu sinele, cu timpul, cu sublimul și oroarea vieții, cu vise și coșmaruri. În spectacol ceva este inversat. Ce se vede este prea prețios, prea elaborat, iar pe alocuri, nu profund, ci superficial și ușor demonstrativ. Sînt gag-uri reluate de prea multe ori, consumate și nu doar sugerate (de pildă, apelul la citatele folclorice. Odată, de două ori, ar fi dat o culoare specială; de atîtea ori prezente, conduc cumva spre derizoriu, spre ieftinătatea situațiilor). Spectatorul nu este lăsat să descopere singur sensuri, intenții, ca cititorul cărții, care este provocat să facă asta pe întregul parcurs al lecturii. Într-un fel, scufundările în spaimele existențiale, nuanțele, contrapunctul nu apar în spectacol. Construcția

cronica plastică

de Pavel Șușară

Exuberanță și melancolie

Irina avea mărgele

UNOASCUTA graficiană și arhitectă Mihaela Șchiopu i-a dedicat Irinei Nicolau, la aproape un an de la dispariție, o expoziție de pictură cu totul specială. Deschisă la Galeria Simeza, această formă de evocare, de resuscitare a memoriei și de mărturisire publică a unei prietenii suspendate prematur de către un destin abuziv, nu este o construcție epică în jurul unei prezențe umane și culturale atât de active în ultimul deceniu, așa cum a fost Irina Nicolau, o descriere mai mult sau mai puțin documentară, chiar dacă este vorba despre o expoziție de pictură, ci o încercare de a circumscrie în coduri vizuale complexitatea unui spirit și dinamica mentală ale unei existențe exemplare și cu o vocație naturală a construcției. Pentru a se înțelege, însă, întreaga plajă de semnificații a unei asemenea expoziții, chiar dacă ea nu ar avea nevoie, în mod normal, de explicații colaterale, ar trebui să ne-o reamintim pe Irina Nicolau, atât ca pre-

zență umană, cât și ca ființă culturală în permanentă mișcare. Mai întâi, în ciuda faptului că facea parte dintr-o generație născută, crescută și formată în plină agresiune comunistă - în sens larg, aparține generației optzeci -, ea a reușit să-și păstreze o puritate aproape primitivă și o încredere absolută, la limita utopiei, în valorile creației și în atitudinile afirmative. Spirit ludic și grav în aceeași măsură, responsabil și neconvențională în același timp, scriitor cu o inconfundabilă stilistică a colocvialității și etnograf mobil, cu o înțelegere largă a universului rural și a primenirilor din interiorul acestuia, Irina Nicolau era și un moralist rebel, lipsit de orice umbră de bigotism, și un pedagog imposibil, adică incapabil să plictisească oricare ar fi fost obiectul didactic. Până și fenomenele care, de obicei, stîrnesc revolte și excită fondul agresiv al celor mai blajine dintre făpturile culturale, cum ar fi, de pildă, kitschul, erau privite de către ea cu o înțelegere tandră și cu o compasiune zglobie. Datinile erau narate și analizate cu o erudiție jucăușă, disponi-

bilă permanent pentru asocieri neașteptate și pentru concluzii la fel de surprinzătoare, iar onomastica tradițională, uneori cu evidente note arhaice, era privită ca o sursă proaspătă a nevoii noastre de identificare și nicidecum ca un simplu sit arheologic, frumos așezat în diorame, ca la Muzeul Antipa. Chiar și grafia Irinei avea un duct ingenuu, de copil care abia deprinde forma literei, dar în spațiile acestei inocențe se întindea orizontul vast al privirii savante și al voluptăților de un extrem rafinament. Când prezența Irinei era simultan atât de pregnantă și de complexă, atât de limpede în aparență, dar cu atîtea straturi în construcția ei profundă, cum ar putea un artist plastic să o invoce, fără a cădea în anecdotice și retorice pleonastice? Mihaela Șchiopu răspunde la această întrebare într-un mod exemplar prin coerență și prin aparenta simplitate; nu povestește nimic explicit, nu clamează patetic și nu se tînguie în surdina. Deși prezența în expoziție a Irinei Nicolau a fost una identificabilă, mai multe desene au pornit nemijlocit de la chipul ei, miza

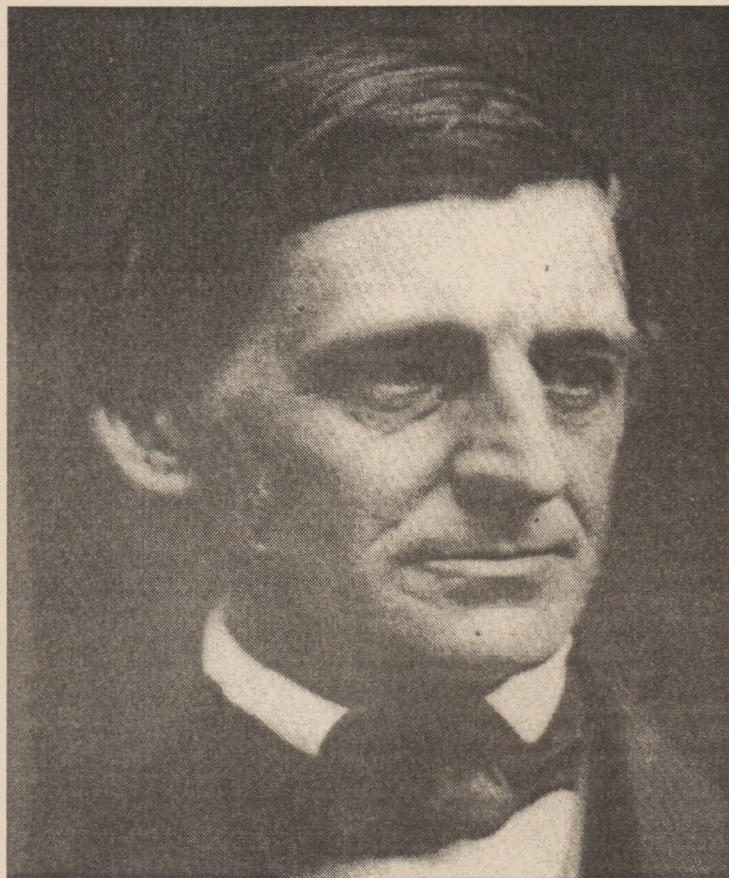
confesiunii Mihaelei Șchiopu a constituit-o personalitatea acesteia, mișcările subtile dinlauntru unei legături profunde și durabile, și nu latura aceea convențională și previzibilă atât de ușor asociată unei imagini. Ceea ce, la primul impuls, s-ar fi putut transforma într-un memento cu nenumărate accente sentimentalo-funerare, s-a manifestat în pictura Mihaelei Șchiopu printr-o explozie de culoare, prin revărsări fove de tonuri crude. Tehnici mixte în marea lor parte, lucrările au devenit instrumente ale vitalității, forme de celebrare în sine, dincolo de modele și de forme pre-existente sau posibile. Artista complexă și neliniștită, cumu-lînd în același spațiu interese și disponibilități multiple, cu aceeași vocație a construcției ca și Irina Nicolau, Mihaela Șchiopu și-a conceput în așa fel mesajul încît el să acopere deopotrivă o experiență personală devenită, prin obiectivare, fapt cultural - este vorba de prietenia cu Irina - cît și propria nevoie de a se distribui în limbaj, de a organiza în absolut realități simbolice suficiente sieși. Acuitatea graficianului, vocația lui fondatoare, aceea a creației prin separație, coexistă cu senzualitatea explicită a pictorului, cu tropismul acestuia pentru vibrația materiei și pentru volubilitatea tonului, iar amîndouă se supun unui instinct sigur al structurării exterioare și al coeziunii launtrice. Există, în complexul de imagini care a constituit expoziția Mihaelei Șchiopu, și sensul devenirii într-un univers al formelor, adică acel marcaj al traseului de la pata de culoare oarecum sălbatică și aproape amorfa și pînă la structura ușor recognoscibilă, și simptomele plenitudinii, acea materie explozivă gata să facă pasul de la exuberanță la celebrare. Prin această regie subtilă a imaginii și a itinerariilor lecturii, artista a reușit să mijlocească exemplar înțîlnirea publicului cu arta și cu fragilitatea ființei umane, a prezentului cu memoria, a limbajului pur cu semnificația subtextuală, a melancoliei surde și ușor crepusculare cu un optimism surizător și adolescentin. Într-un asemenea context vizual, seducător și plin de paradoxuri, în care spiritul analitic și puterea de sinteză s-au exacerbat reciproc și s-au echilibrat împreună, în care severitatea profesională și predispoziția ludică s-au îngemănat spre a sluji aceeași idee, Irina Nicolau a fost prezentă cu adevărat, iar Mihaela Șchiopu a făcut posibil un asemenea miracol prin încrederea fără precauții în valorile absolute ale prieteniei și în eficiența magică a creației artistice. ■

lui este, de aceea, cred, lineară. Ca și aparițiile actorilor. Mi s-a părut că unii dintre ei (Adriana Trandafir, Ionel Mihăilescu, de exemplu) se salvează uneori pe cont propriu. Există o atmosferă pe care regizorul știe să o nască, să o pună în valoare pe scenă, sprijinindu-se pe universul Aglajei. Nu știu dacă a reușit să-i pună în valoare și altfel în special pe cei doi actori importanți ai trupei, Adriana Trandafir și Ionel Mihăilescu, Mama și Tat'su. Antoaneta Zaharia, protagonista, Copila, iese în evidență printr-un soi de energie extraordinară, dar nici personajul ei nu are nuanțe, mirări, întrebări, frici, autoironie, este structurat de la început și pînă la sfîrșit la fel, deși parcurge mai multe vîrste și întîmplări. Aerul brechtian abundă mai tare pe scenă decît cel fellinian din cartea Aglajei. Sora (Ada Milea)

"Îngerii au totdeauna obraji roșii, spune tata, pentru că stau mult la aer curat."

este tarată în spectacol, de exemplu, pentru a ni se arăta cu orice preț că este rezultatul unui incest. Desprinzîndu-te de drumul cărții sau necunoscîndu-l pur și simplu, spectacolul poate părea coerent cu ceea ce și-a propus și și-a dorit regizorul. Regretul meu este că Adriana Trandafir, extrem de bine aleasă, nu este condusă cu grijă spre un rol ce ar fi putut fi impresionant și că Alina Herescu, o scenografă tînără, cu multe lucruri bine făcute în colaborările cu toți tinerii regizori importanți, a mers și ea cam la prima mînă în rezolvarea costumelor personajelor, rămase doar în zona kitsch-ului, îngroșîndu-l, anulînd ceva din derizoriul sumbru al unor vieți pe muchie de cuțit. Personajele par, pe scenă, niște păpuși de carton înzorzonate luxos. Această montare a lui Radu Afrim m-a interesat poate cel mai mult din tot ce-am văzut făcut de el. Fără discuție, miza textului, un suport fundamental, plasează spectacolul în altă zonă, aceea care pe mine mă provoacă să discut, să analizez, să privesc curios, fără să acord calificative arogante sau adjective baroce. ■

Teatrul Odeon: *De ce fierbe copilul în mămăligă* de Aglaja Veteranyi. Traducerea: Nora Iuga. Dramatizarea: Radu Afrim. Scenografia: Alina Herescu. Songuri: Ada Milea. Distribuția: Adriana Trandafir, Ionel Mihăilescu, Antoaneta Zaharia, Ada Milea, Oana Ștefănescu, Pavel Bartos, Gabriel Pintilei.

Bicentenar R. W. Emerson (25 mai 1803 - 27 aprilie 1882)

Reînnoirea Americii

“EȘTI o eră nouă, prietene, în țara ta nouă, imensă”, îi scrie Thomas Carlyle lui Ralph Waldo Emerson după lectura volumului *Eseuri* apărut în 1841. Aprecierea lui Carlyle, care nu era la prima întâlnire cu gânditorul american, n-ar fi surprins pe mulți. Cu patru ani în urmă și la un an după publicarea volumului subțire ce conținea *Natura*, prima sa scriere, o conferință ținută la Cambridge (Massachusetts) fusese receptată în America ca începutul unei ere noi. Despre “Cărturarul american”, cum avea să fie cunoscută, se spusese că marchează momentul ieșirii de sub tutela britanică în plan cultural, și, prin urmare, vine în continuarea textului prin care Statele Unite ale Americii și-au proclamat independența față de Anglia în 1776. O declarație de independență intelectuală a fost considerat și eseul “Încrederea în sine.” Apariția unui al doilea volum, *Eseuri, seria a doua* (1844), a întărit impresia că, prin Emerson, țara nouă se împlinea ca viață spirituală. De aici și importanța acestor scrieri în comparație cu ce a urmat, versuri și proză, cu toate că opera sa de poet este, în multe privințe, deschizătoare de drum, iar unele din eseuri trezesc interes prin accentele noi care-l arată mai curând stoic decât încrezător.

Rămâne de văzut în ce fel a izbutit Emerson să pledeze pentru autonomia culturală, intelectuală, spirituală a țării sale. Din capul locului trebuie precizat că el nu a elaborat un sistem pro-

priu de gândire. Convinși că afirmă mai greu ceea ce se spune în comparație cu cine spune, că “oamenii mari se disting nu atât prin originalitate, cât prin sfera de cuprindere”, nu a făcut nici un secret din atracția sa pentru ideile altora, fie ei și britanici. I-a frecventat asiduu pe Wordsworth, Coleridge, Shelley, Carlyle pentru ceea ce spun, și știind că sunt bine îndatorați filozofilor idealști germani, preluați într-o formă mai directă de unii dintre ei (Coleridge, Carlyle) a căutat să se apropie de viziunea acestora prin mijlocirea lor. I-au trezit interes scrierile lui Emanuel Swedenborg. Textele ce stau la temelie culturii europene l-au atras în mod special. În preferința pentru presocratici, Platon, neoplatoniști, se poate citi curiozitatea stăruitoare de modele primare ale raportării omului la lume, cât și impulsul unei culturi de a se răzvrăti, în căutarea drumului propriu, împotriva mentalității moștenite că patronul său spiritual este metropola de altădată și de a-și căuta rădăcini mai îndepărtate în virtutea cărora să se legitimeze. Dacă America se hrănea din aceeași sevă ca și Anglia, putea fi vorba mai puțin de o relație de subordonare. Să notăm că scriitorul american și-a lărgit sfera de cuprindere și atunci când s-a aplecat asupra unor texte orientale, precum *Bhagavad-Gita* și *Coranul*, din care citează frecvent.

De fapt, pentru Emerson, citarea se înscrie printre procedeele compoziționale preferate. Cum, pe de altă parte, nu mai este astăzi un secret că unele dintre cugetările ce compun *Eseurile* își au o sursă în autorii frec-

venți sau sunt preluate direct din aceștia, înțelegem mai bine de ce unele dintre ideile ce-l inspiră ne-ar putea suna cunoscute. De altminteri, atunci când s-a vorbit despre scrierile sale, n-au lipsit termeni sau expresii de felul “colaj”, “crestomație”, “mozaic de o complexitate bizantină”. Emerson și-a construit cu bună știință textele în această manieră după cum ne dovedește geneza lor, studiu devenit posibil numai după apariția voluminosului său *Jurnal* în urmă cu câteva decenii. S-a putut constata că o bună parte din eseurile sale au ajuns la forma actuală în cursul unui proces cu mai multe faze: mai întâi, însemnarea din jurnal menită să capteze o reflecție sau o stare sufletească, o impresie de lectură însoțită adesea de un citat, apoi conceperea și redactarea textului cînd re-scrie frînturi din ceea ce notase cu ani în urmă. Re-scrierea nu s-a oprit aici pentru că în *Eseuri* a reluat o serie din conferințele ținute în numeroase orașe din America. Rezultatul: un întreg, dar nu în sensul că eseul s-ar încheia cu o concluzie (nici nu suntem îndemnați să avem asemenea așteptări, fiindcă nu pe calea argumentării se merge). Unitatea rezidă în ritmul gândirii, al observației și al limbajului unde analogia și polaritatea sunt forțe modelatoare ce tind să se integreze în armonii la un plan superior. Aceeași energie însufletește fiecare cuvînt, fiecă propoziție sau frază.

Nu vedem o contradicție între această afirmație și cele spuse mai înainte despre datoriile avute de autor în toate părțile. Emerson se lăsa sedus de un text (pe care îl transcria mai târziu în jurnal) în cursul unei lecturi animate ea însăși de același suflu care a dat viață scrierilor sale. Singur ne lămurește: “Trebuie să fii inventiv ca să fii bun cititor. [...] Există lectură creatoare așa cum există scris creator.” Înțelegem de ce împrumuturile sale nu se percep ca un corp străin. Nu numai că sunt asimilate ideii diriguitoare, dar existența într-un context nou le luminează sensurile în alt chip, le dă o forță pe măsura puterii de persuasiune a întregului.

NIMENI nu poate nega impactul enorm pe care Emerson l-a avut în țara sa și în lume. (În cultura noastră se cunosc mai multe mo-

mente de receptare entuziastă legate de numele lui Nicolae Iorga, Vasile Pârvan, I. Ol. Ștefanovici Svensk, Wally Alexandrescu, Leon Levițchi.) De reținut că influența sa în America se explică și prin aceea că eseurile au avut o trimitere precisă: la *aici* și *acum*. Idei (re)pusse în circulație de Romanticismul european, precum unitatea și armonia cosmică, corespondența spirit/om/natură, comuniunea dintre om și natură ca o cale spre autocunoaștere, primatul intuiției asupra instituției, își dezvăluie, regîndite de el, implicații noi. Se va sluji abil de ele pentru a schimba optica americanilor cu privire la lume, la sine, la trecut și prezent și a-i convinge că au șansa de a-și asuma, acum, o nouă identitate spirituală. În fond, putem privi eseurile ca o reluare, dintr-un alt unghi, a aceluiași demers de a răspunde întrebărilor ridicate la începutul primei sale scrieri: “De ce să nu ne bucurăm și noi de o relație originală cu universul? De ce să nu avem o poezie și filozofie întemeiate pe intuiție și nu pe tradiție, și o religie întemeiată pe revelație și nu pe istoria religiei lor?”

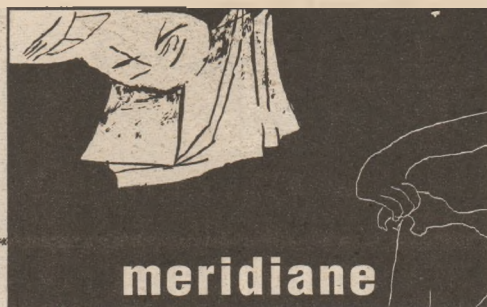
Că acest lucru este cu putință, Emerson nu are dubii. Dacă omul și natura sunt deopotrivă proiecții ale spiritului, iar prin contemplare, omului i se oferă o cale de a-și regăsi dimensiunea spirituală, cu ce ar fi natura în America mai prejos decît în alte spații ca să nu poată mijloci o asemenea cunoaștere? Pentru Emerson mai important este ochiul care privește, și nu oricum, insistă el, ci căutînd să găsească unghiul de unde lumea se vede ca și cum ar fi descoperită pentru prima oară. Altfel spus, el cere privitorului să renunțe la orice fel de lentile, impuse de istorie sau de moda timpului și să încerce, în schimb, să redobîndească inocența pierdută a ochiului și, odată cu ea, harul de a se uimi la vederea lumii. Un program romantic, dar care, aplicat în America, aduce cu sine o altă raportare la Europa și o altă evaluare a potențialului spiritual autohton, fiindcă limpezirea ochiului este condiționată acum de starea generală a omului și, în special, de sănătatea sa morală.

Promovarea unei noi imagini a omului era cerută și de religia întemeiată pe revelație, dorită de Emerson. Noua credință nu se putea adresa puritanului obsedat

de păcat și de forțele răului dintr-însul, mereu cu gîndul la viața de dincolo, căruia dogma îi interzicea să creadă în revelația divină. Este adevărat, puterea sa slăbise de mult sub presiunea raționalismului ce inspirase Revoluția americană și determinase chiar puritanismul să se reformeze doctrinar pînă într-atît, încît să evolueze, pe o latură a sa, în direcția unitarianismului, ceea ce a însemnat o schimbare semnificativă de optică în ce privește natura umană și legătura omului cu Dumnezeu. Un cuvînt greu de spus a avut Biserica Unitariană apărută în urma unor controverse ce vor continua în copilăria și tinerețea lui Emerson. (El însuși va oficia un timp ca pastor unitarian în Bostonul natal, dar scepticismul față de taina Cuminecăturii, accentuat la moartea primei sale soții, stînsă din viață foarte tînără, îl face să părăsească biserica pentru totdeauna.)

Emerson își depășește contemporanii atunci cînd își exprimă încrederea în posibilitățile omului (“Cine poate pune stavila posibilităților pe care le are omul?”, se întreabă el retoric) nu atât de a atinge, progresiv, perfecțiunea, cît de a-și redobîndi, în timp, facultățile poetice pierdute, redevenind cel ce a fost odinioară, adică făptura animată de suflul divin. Arhetipul i-l oferă Orfeu, figura mitică sau legendară a poetului capabil prin cîntecul său să înlănțuească fiarele și să facă întreaga natură să vibreze în consonanță cu ritmurile armoniei cosmice. Poetul lui Emerson se revendică direct din Orfeu, dar și omul, după el, poate aspira la o putere asemănătoare, căci dacă Poetul “reprezintă omul complet printre oameni incompleți”, nici omului nu-i este închisă calea spre plenitudine.

Tonul extatic folosit de Emerson ori de cîte ori proslăvește omul, apropiindu-l de Dumnezeu, a făcut, se știe, o impresie puternică asupra lui Nietzsche care, de altfel, îi va continua cu aplomb ideea, în defavoarea divinității. În ce-i privește pe americani, lor le-a mers la inimă îndemnul “Încrede-te în tine însuși” repetat ca un refren nu numai în eseul “Încrederea în sine”. Ei au văzut în aceste cuvinte o recunoaștere a unei stări de fapt: o nouă țară se construia prin propriile lor forțe; este adevărat, cu urmări nefaste pentru populația băștinașă, dacă ne gîn-

dim că marșul spre vest luase un nou avânt chiar în deceniile când Emerson își scria opera. În același timp, mitul încrederii în sine, legat de numele său, avea darul să primenească o mentalitate moștenită la un mod ce spulbera credința puritanilor că eului trebuie să i te împotrivesți din toate puterile, credința consemnată de lexiconul secolului al XVII-lea. Este un fapt cunoscut că puritanii au îmbogățit limba engleză cu o seamă de cuvinte compuse, al căror sens era perceput ca pozitiv numai dacă exprimau o atitudine de negare sau dispreț față de eu; dimpotrivă, a folosi cu referire la cineva cuvântul "încercător în sine", sau un altul din aceeași serie sinonimică, însemna să spui că este sortit damnării fără doar și poate.

La Emerson, schimbarea semantică în speță, semnificativă pentru mutațiile produse în cultura americană, se însoțește de accente care o așază într-o lumină mai îmbietoare, dar și mai temută. El nu se oprește la dezaprobară conformismului: "Îmi este rușine să mă gândesc la cât de ușor capitulăm în fața însemnelor și numelor, a societăților numeroase și instituțiilor moarte", ci îi cere eului să aibă fermitatea de a da curs convingerilor sale, indiferent de risc, fiindcă numai "prin exersarea încrederii în sine vor apărea forțe noi". Acest tip de individualism presupune adoptarea aceleiași perspective, a lui *acum* și *aici*, situarea în orice moment pe pozițiile prezentului și ale locului în care te afli. Inconsecvența, contradicțiile inerente unei asemenea raportări, pălesc ca importanță în fața cerinței: "de a supune trecutul judecății prezentului cu o mie de ochi și a trăi mereu într-o nouă zi."

La siguranță de sine, îi îndeamnă Emerson pe toți, culti și mai puțin culti, oameni de acțiune, nu contează cât de simpli, îi îndeamnă mai ales pe tineri, acei intelectuali în devenire, considerați ca fiind reprezentativi pentru "țara nouă, imensă". Acestora din urmă le va da el numele de "cărțurar american," "om care gîndește", dar deloc o excepție de la imperativul mai general de a-și îndrepta privirea în direcția naturii, fie numai pentru motivul că studiind-o, se poate cunoaște pe sine, potrivit corespondenței în plan spiritual dintre om și natură care face ca "[...] preceptul antic: «Cunoaște-te pe tine însuși» și preceptul modern: «Studiază natura» să devină în cele din urmă o singură maximă".

Mai mult, atunci când se ocupă de influențele spre care cărțurarul american este invitat să se deschidă, el așază natura pe locul întâi, înaintea bibliotecii. O asemenea ierarhizare poate sfîrși

nedumerire, dar ea trebuie înțeleasă în contextul pledoariei sale pentru încrederea în sine în numele căreia trebuie respinsă preluarea aidoa a dogmelor acceptate. Nu poate fi vorba de a ignora voit "memoria Trecutului", după cum nu este împlător că ultimul cuvînt din această expresie este scris cu majusculă. Ne poate surprinde, iarăși, importanța atribuită acțiunii, formulată ca o cerință esențială căreia intelectualul american trebuie să-i răspundă. Nevoia de implicare a acestuia în ceea ce se făptuiește, subliniată de Emerson, decurge din recunoașterea rolului pe care, în opinia sa, îl are viața activă, indiferent de statutul social al celui ce o trăiește. Numai o gîndire ce se hrănește din experiență are valoare pentru gînditorul american, pentru că numai ea devine pînă la urmă o forță al cărei impact se măsoară acum și aici. De aceea: "cărțurarului autentic îi este ciudă cînd pierde o ocazie de a acționa, știind că puterea lui se va micșora."

Tributul adus, în repetate rînduri, de William James lui Ralph Waldo Emerson nu se explică doar prin influența binefăcătoare a *Eseurilor* asupra sa din perioada depresiei nervoase ce i-a premers cariera de psiholog și filozof. Ca și John Dewey mai tîrziu, el a recunoscut în ele punctul de plecare al unei gîndiri preocupată mai puțin de adevăruri imuabile și mult mai dispusă să țină cont de cugetarea emersoniană potrivit căreia "viața este un șir de surprize", pe care o găsim în "Experiența", dar și în "Cercuri". De reținut că atunci cînd încearcă o definire a pragmatismului său, a modalităților de a ne înlesni adevărarea la această lume fluidă, James folosește termenii îndrăgiți de Emerson, adică "acțiune" și "putere", desemnînd prin ei, sau mai exact prin conjugarea lor, principala direcție de urmat.

EMERSON rămîne în istoria culturii americane nu numai ca precursor al pragmatismului. Este greu de știut cîți dintre scriitorii americani de după el au făcut abstracție de viziunea asupra lumii asociată cu numele său. După cum se vede din exemplul contemporanilor săi, nu toți poeții sau prozatorii americani s-au raportat la el în același mod. Walt Whitman, de pildă, și-a scris poezia la umbra lui Emerson, starea sa de extaz în timp ce citea *Eseurile* nefiind un secret pentru cei ce l-au cunoscut (la acea vreme munea ca tîmplar și purta cu el volumul într-o găleată). Cam tot atunci, Herman Melville își făcea micile însemnări pe marginea aceluiași text. Spre deosebire, însă, de autorul poemului "Cîntec despre mine însumi", care avea să confirme speranța lui Emerson că poetul așteptat de el, poetul Americii, nu va înfrîza să apară, Melville a privit cu un ochi sceptic multe din spusele sale despre marea omului și, mai ales, îndemnul de a duce siguranța de sine atît de departe. Sunt multe avertismente în cărțile sale că atunci cînd eul se lasă în voia acestui impuls, consecințele asupra celui-lalt, și în ultimă instanță asupra sa, pot fi dezastruoase.

Din tradiția deschisă de Emerson s-au revendicat, și mai tîrziu, mulți poeți ai Americii, fiecare în felul său, dar împărțînd cu toții aspirația de a recupera prospețimea și puritatea lumii din starea sa primordială, sau puțină de "a pași desculți în realitate", ca să-l cităm pe Wallace Stevens despre care nu s-ar putea spune că nu a voiajât în sfere înalte ale gîndirii. Atrăși de mitul săracului ajuns milionar prin propriile sale resurse, un mit cu o istorie mai veche, este drept, romancierii, la rîndul lor, au făcut adesea din pledoaria emersoniană pentru "încrede-te

în tine" o temă predilectă, explorînd-o din multiple unghiuri.

O observație se impune, totuși. Probabil că și fără Emerson, literatura americană ar fi cunoscut, în mare, o evoluție asemănătoare, fiindcă nu filiația este determinantă în creația unui scriitor. Inspirația vine din multe părți, afinitățile sunt numeroase, cultura în ansamblu are un cuvînt greu de spus, iar limbajul dispune de o forță modelatoare deloc neglijabilă. Ceea ce nu înseamnă că importanța lui Emerson ar fi mai mică decît am încercat să arătăm. Prin calitățile prozei sale — mulți l-au considerat un maestru al genului — ideile ce au inspirat-o, asupra cărora a stăruit și datorită impulsurilor primite din America timpului său, s-au constituit mai ușor în acel cadru larg de referință ce face posibilă construirea unui sistem de valori. Astfel încît și lui i se potrivește zicala: dacă n-ar fi existat, ar fi trebuit inventat. Pe de altă parte, nici eseurile și nici poezia sa nu s-au bucurat întotdeauna de prețuire. Urmînd, pe o latură a creației sale, traseul parcurs de romanticism, receptarea sa a cunoscut momente de respingere, în special cînd în discuție a fost viziunea asupra lumii. Moderniștilor le-a părut mult prea luminoasă pentru vremurile trăite și au dezaprobat-o, dar tot ei au preluat mesajul lui Emerson de a prețui înnoirea mai degrabă decît renovarea, și au citit cu interes reflecțiile sale despre limbaj. Anul acesta, cînd are loc bicentenarul nașterii sale, eveniment ce de regulă inaugurează o nouă fază în receptarea unui autor, i se reproșează înfrîzirea cu care s-a ma-

nifestat împotriva sclaviei, o acuză gravă, avînd în vedere criteriile de evaluare a scriitorilor ce primează astăzi în Statele Unite.

Dar, dincolo de criticile ce se pot formula la adresa unor idei sau atitudini față de chestiunile fierbinți ale zilei, rămîne faptul, mai greu de tăgăduit, că, prin gîndirea sa, Emerson se confundă cu ceea ce numim, dacă nu "tradiția americană", atunci cel puțin o importantă direcție a acesteia, unde impulsul nu îl reprezintă continuitatea, ci, tendința opusă, de ruptură și reînnoire perpetuă. Îndemnurile sale converg în acel "make it new", așezat de Ezra Pound la temelia programului său modernist și reluat, periodic, în manifeste pe aceeași temă. Un motiv de a vedea în Orfeu, sau mai degrabă în întruparea sa americană, nu numai pe Poetul capabil să transfigureze, prin cuvînt, geografia Americii și oamenii, de o mare diversitate, ai aceluia loc. După cum ne atrage atenția Harold Bloom, critic de sorginte emersoniană, Orfeul americanizat de Ralph Waldo Emerson este și "zeul-profet al discontinuității", al dezmembrării prin excelență, fiindcă odată cu momentul refacerii se manifestă din nou cu violență tendința contrară, de inovare și experiment.

Apelul la înnoire făcut de Emerson este, neîndoios, și o invitație la propria sa coborîre de pe soclu. O invitație ce nu anulează, însă, afirmația, pe care o întîlnim în contexte diferite, că America a continuat să fie emersoniană chiar și atunci cînd Emerson nu era laudat.

Geta Dumitriu

Editura AULA

<i>Gabriel Angelescu</i>	
Dicționar de sinonime, omonime, paronime, antonime, pleonasm	480 p. 110.000 lei
Dicționarul limbii române	244 p. 50.000 lei
<i>Dana Cărbășu</i>	
Dicționar englez-român / român-englez	256 p. 40.000 lei
Dicționar E-R / R-E (clasele I-IV)	112 p. 15.000 lei
<i>Alice Pop</i>	
Dicționar F-R / R-F (clasele I-IV)	112 p. 15.000 lei
<i>Gabriel Angelescu, Cristina Pop</i>	
Dicționar G-R / R-G (clasele I-IV)	64 p. 15.000 lei
Proza secolului XIX (antologie)	400 p. 75.000 lei
<i>Valentina Rotaru</i>	
Teoria literaturii (compendiu)	128 p. 40.000 lei
Basmul românesc cult (antologie)	112 p. 35.000 lei
<i>Anton Nicolae</i> Literatura română (bac)	336 p. 80.000 lei
<i>Evelina Cîrciu</i> Română. Pregătire rapidă (bac)	160 p. 60.000 lei
<i>Naomi Ionică</i>	
Concepte operaționale	224 p. 40.000 lei
<i>A. Bota, A. Bărbat, G. Angelescu</i>	
Limbă și comunicare	160 p. 35.000 lei
<i>N. Kozma, G. Scoruș</i>	
Literatura română. Repere critice (antologie)	416 p. 99.000 lei

Cărțile pot fi comandate la:

Tel./Fax: 0268/31.86.47; 32.66.47; www.aula.ro

Editura AULA O.P. 14 C.P. 13.67 Brașov 2200

meridiane

cartea străină

Un roman cu teză

L'IGNORANCE, noul roman al lui Milan Kundera, tradus în spaniolă și publicat întâi în Argentina, Columbia, Mexic și Spania, a fost lansat în original abia în această primăvară de Editura Gallimard, cartea fiind ignorată pînă nu demult de cititorii din patria adoptivă a autorului ceh. Fanii lui alcătuiesc de altfel o comunitate transnațională și translingvistică. Nu mă număr printre ei, ceea ce nu m-a împiedicat să citesc cu plăcere cele aproape 200 de pagini ale romanului.

L'Ignorance debutează dialogic, ex abrupto, în stil cinematografic (opțiune deloc întimplătoare: Kundera a studiat artele vizuale și cărțile lui se pretează ușor ecranizărilor). Irena, eroina principală, a emigrat din Cehia în Franța după înăbușirea în singe a „primăverii de la Praga”. Acum războiul rece a luat sfîrșit, zidurile despărțitoare au căzut, iar Sylvie, buna prietenă a imigrantei cehe, îi dă de înțeles acesteia că Franța nu ar fi adevărata ei patrie. Irena este îndemnată să revină în Cehia natală, destinul ei putînd semăna, în viața prietenei franceze, cu acela al lui Ulise. Eroarea de percepție este evidentă: eroul epopeii homerice a fost un aventurier și nu un emigrant sau un exilat, chiar dacă exilul înseamnă o aventură în necunoscut. În memoria afectivă și culturală a Irenei se nasc puzderii de asociații roind în jurul temei

„Marii Reîntoarceri”. Astfel, un mit străvechi devine parțial compatibil cu destinele eroilor contemporani ai romanului. Următoarea secvență este o digresiune lingvistico-mitologică pornind de la titlul cărții. Reîntoarcerea înseamnă în greaca veche „nostos”, ne instruiește doct autorul. „Algos” înseamnă suferință. Ecuația este simplă, deduce Kundera, nostalgia fiind suferința generată de dorința neîmplinită a reîntoarcerii. După ce enumeră cu osîrdie lexicografică termenii prin care diverse limbi europene o numesc, autorul ajunge la concluzia că nostalgia ar putea fi suferința provocată de necunoașterea a ceea ce se întîmplă în patria abandonată. În viața lui, *Odissea* ar fi epopeea fondatoare a nostalgiei. La capătul digresiunii, Milan Kundera strecoară subtil (invocînd cazul compozitorului Arnold Schönberg, și el un exilat, refugiat din calea nazismului) o întrebare care stă și la originea romanului său: să fie oare adevărat că emigrația îi face pe artiști să-și piardă forța creatoare și că inspirația sleiește deîndată ce rădăcinile ei nu mai sunt hrănite de solul patriei?

N A TREIA secvență de început a romanului, autorul aruncă dezinvolt încă o punte între eposul homeric și istoria veacului al 20-lea, – secole care, în ritmul unor „lovituri de secure” repetate tot la 20 de ani, a marcat destinul modern și contemporan al Cehiei: anii 1918-1938, 1948-1968 și 1989.

Kundera constată că fiecare țară își are datele ei fatidice în istorie și că în secolul 20 aritmologia evenimentelor petrecute și-a pus amprenta pe viața fiecăruia dintre noi. Pe acest fundal istoric este proiectat destinul Irenei. În 1969, căsătorită cu mult mai vîrstnicul Martin, ea părăsește definitiv Praga. Ulterior aflăm că Martin fusese înainte de căsătorie amantul hipervitalei și energice mame a eroinei. Mamă care, după prăbușirea Cortinei de Fier, îi face o vizită la Paris fiicei sale rămasă văduvă și avîndu-l acum ca partener pe placidul Gustaf, un om de afaceri suedez, stabilit și el definitiv în capitala Franței. Printr-un capriciu al soartei, după ce Irena se decide în cele din urmă să se întoarcă la Praga, dar nu definitiv, partenerul ei de viață devine amantul acelei mame posesive și vorace. Urmînd o logică specifică melodramei, intriga romanu-

lui mai oferă și alte surprize. La Praga, Irena își reîntîlnește prietenele din tinerețe, de care se simte însă complet străină. La rîndul lor, ele nu manifestă nici un fel de interes față de existența pariziană a Irenei. Tot la Praga, Irena îl reîntîlnește pe Josef de care în tinerețe fusese îndrăgostită. Acesta nu o mai recunoaște, dar se prefacă a ști cine este, lăsîndu-se antrenat într-o scurtă și incandescentă aventură amoroasă, încheiată umilitor și amar pentru femeie.

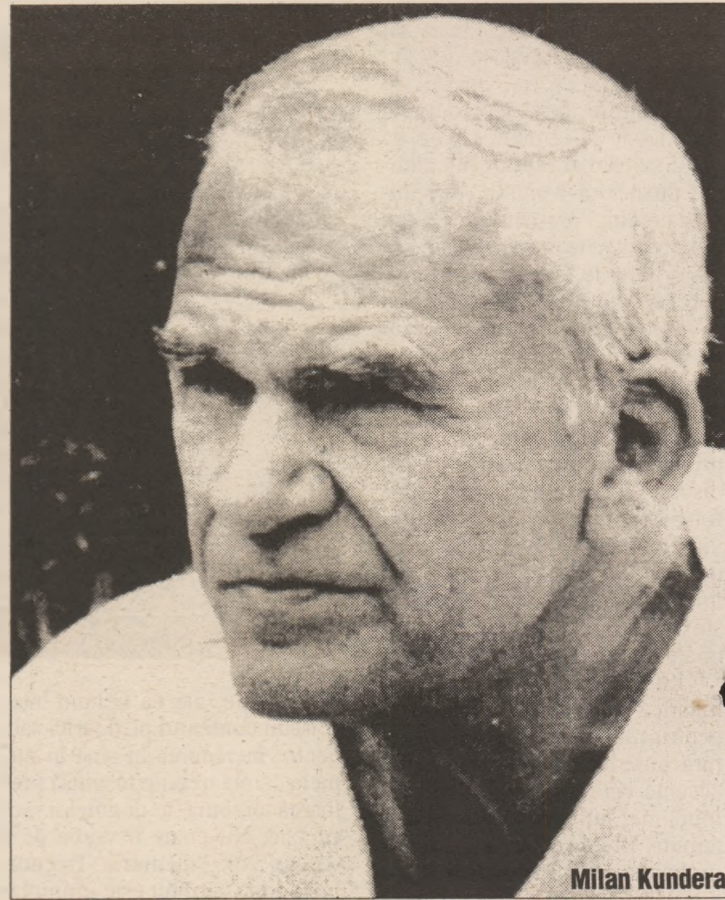
JOSEF este și el un emigrant stabilit în Danemarca, devenit om de afaceri, rămas văduv și reîntors pentru scurt timp la Praga pentru a-și recupera cîteva relicve materiale și sentimentale ale trecutului, între altele, și un jurnal. Josef își venerează mai intens soția după ce aceasta a murit și poartă mereu cu el, ca semn al fidelității matrimoniale și dincolo de moarte, traducerea în daneză a *Odisseei*.

Liantul care unește personajele, dispuse aproape simetric în structura intrigii romanești, este Erosul. Pe de altă parte, uînd de potrivirile deloc întimplătoare ale destinului personajelor sale, Kundera face o aluzie parodică indirectă la peripețiile erotice ale lui Ulise, la unele complexe de tip oedipian, trimițîndu-ne inevitabil cu gîndul la unele scrieri din secolul al 18-lea, libertin, enciclopedist și rațional, de care pare a se simți (așa cum unele studii asupra operei sale o demonstrează) irezistibil atras.

Ignorance este și un roman cu teză. *Odissea*, ne reamintește autorul, este epopeea fondatoare a nostalgiei, iar Ulise este cel mai mare aventurier al tuturor timpurilor și cel mai mare nostalgic. Pe această canava mitologică Kundera brodează, cu variațiuni, modelul modern al exilului și al rătăcirilor pentru a demonstra imposibilitatea „Marii Reîntoarceri” (definitive) și a confirma probabilitatea micilor reveniri succesive în fosta patrie. Autorul nu se pierde în detalii. Personajele lui sunt schematice, intriga mizează pe „loviturile de zar ce contrazic hazardul” conform principiului că nimic nu este întimplător (deloc întimplător, Milan Kundera i-a adus într-un text dramatic un elogiu lui Diderot și scrierii sale *Jaques le Fataliste*).

Omniscient, naratorul își

Milan Kundera

conduce eroii și cititorii în direcții de el dorite, dinainte trasate, fără a se lăsa prins (cum singur afirmă) în mrejele psihologiei.

Aluziile mitologice, observațiile asupra prezentului, reflecțiile pe marginea istoriei sunt numai cîteva din mijloacele de care uzează pentru a conferi savoare și vitalitate schemei narative, destul de artificioase, a romanului său. Cartea poate fi însă citită și ca un tratat al exilului. Și tocmai de aceea, această ultimă scriere a lui Milan Kundera nu-i poate lăsa indiferenți pe cei care au traversat experiența emigrației.

DINCOLO de componentele antropologice și culturale ale exilului (abordate deja strălucit între alții de Julia Kristeva sau mai recent de Sorin Alexandrescu, ale căror scrieri îmi sunt acum cel mai la îndemînă), romanul lui Milan Kundera este și o suprafață de proiecție pentru intelectualul est-european fugit în Apus din calea dictaturii comuniste. „Forțele implacabile ale Istoriei” – precizează autorul – „care au atentat la libertatea Irenei” sunt cele care au făcut-o să fie ea însăși liberă. Evident, dilema Irenei este a tuturor emigranților și implicit și cea a lui Kundera.

El acostează din nou pe țărmurile istoriei ambarcațiunea numeroaselor digresiuni pe care le face pe parcursul romanului. Comunismul s-a stins în Europa la exact două secole după izbucnirea Revoluției Franceze, ce a adus pe scena istoriei europene figura Emigrantului, a marelui Trădător sau Martir. Anul 1989 a

sos de pe scenă personajul și astfel – scrie Kundera – „marele cineașt al subconștientului colectiv a pus capăt uneia din cele mai originale producții ale sale, cea a viselor emigrației”.

Timpul devine „o imensă mătură invizibilă care de mii de ani transformă, desfigurează și șterge peisajele”. Mișcările acestor „mături” s-au accelerat în ultima perioadă așa încît autorul se întrebă dacă astăzi *Odissea* ar mai putea fi concepută și dacă epopeea reîntoarcerii mai face parte din prezentul nostru.

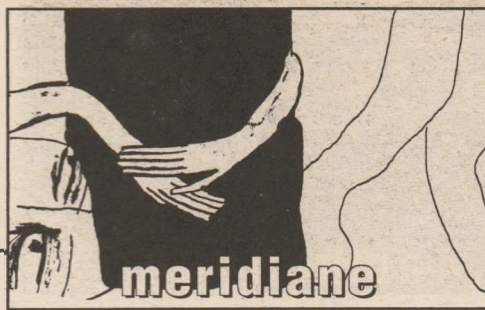
Noțiunea de patrie în sensul nobil și sentimental al cuvîntului, consideră Kundera, este legată de scurtimea relativă a vieții noastre, care ne oferă un prea zgîrcit răgaz pentru a ne putea atașa de o altă țară (sau țări) și de alte limbi. Devine astfel limpede că ultimul roman al lui Milan Kundera este, în pofida aparențelor, unul fundamental autobiografic.

În jurnalul său *Ușa interzisă*, Gabriel Liiceanu descrie întîlnirea avută la Paris cu Milan Kundera. Am recitat fragmentul descoperind o nouă poartă de acces la o mai bună înțelegere a esenței romanelor lui Kundera. Dar – mărturisind unor prieteni germani, autohtoni și literați – plăcerea cu care am citit *L'Ignorance*, am avut parte de zîmbete condescendente. „Cum îți poate plăcea acest autor de bestselleruri?” „Da, mi-a plăcut”, am răspuns, fără a recurge la alte argumente decît banala precizare că și o anumită experiență de viață te poate face să îndrăgești o carte.

Rodica Binder

Desen de MAV

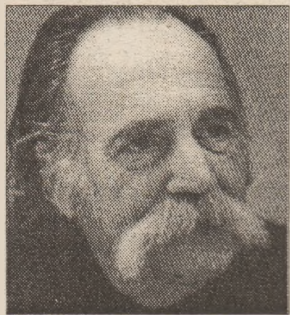

J.K. Rowling și concurența

● Într-un interviu recent din „The Guardian”, J. K. Rowling, autoarea lui *Harry Potter*, se plinge de traducerea chineză, făcută de mintuială, a cărților sale, de edițiile pirat apărute la Hong Kong, precum și de falsurile „grosolane și oribil scrise” editate sub numele ei în diferite colțuri ale lumii. De asemenea, o nemulțumesc profund versiunile feminine ale lui Harry Potter, Tania Grotter a rusului Dimitri Iemeț (care susține că a publicat o parodie și nu o versiune neautorizată, vândută în 500.000 de exemplare în Rusia) și Peggy Sue a italianului Serge Brussolo, eroina unor best-sellers pentru copii traduse în multe țări occidentale.

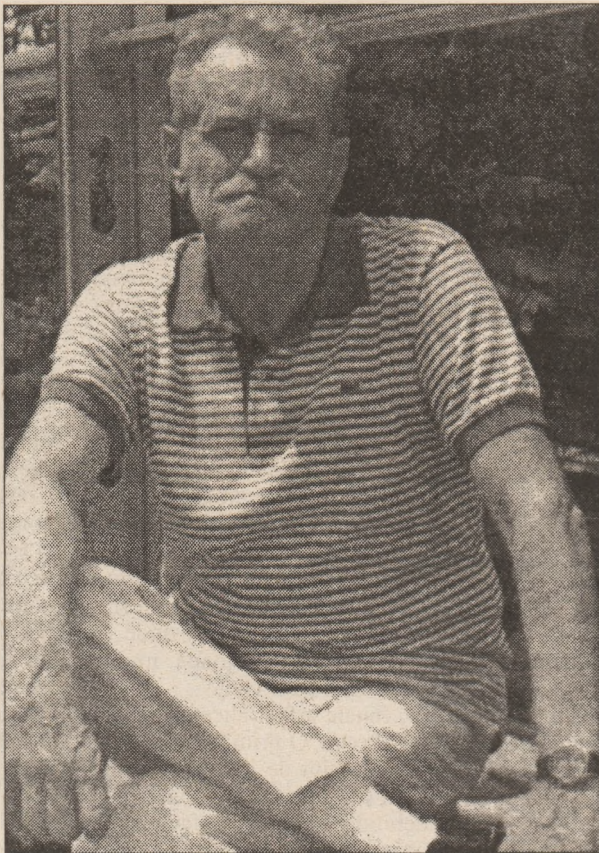
Un necunoscut: Saroyan

● Prozatorul și dramaturgul american William Saroyan (1908-1981) a avut mare succes internațional în anii '60-'70, după care a fost uitat. Nici la noi, din câte știu, nu i s-au mai reeditat cărțile traduse atunci (*Un-doi, trageți ușa după voi, Ma cheama Aram*) și nu i s-a mai jucat piesa *Clipe de viață* (un spectacol de neuitat la Bulandra). O mică editură franceză, Buchet-Chastel, îl aduce în atenția noilor

generații de cititori pe acest „necunoscut” plin de umor, cu nu mai puțin de trei volume de proză publicate recent. Saroyan spunea cu modestie despre sine: „Eu nu elaborez o intrigă originală. Nu am un stil frumos. Nu țin o atmosferă specială. Scriu o scrisoare oamenilor pentru a le spune într-un limbaj simplu ceea ce ei știu deja”. Delectarea și emoția provocate de povestirile „simple” ale lui Saroyan, azi ca și odinioară, ne fac să sugerăm editorilor să-l retipărească.

Troțkism – marketing – literatură

● Născut la Buenos Aires în 1941, Rodolfo Enrique Fogwill s-a lansat în literatură la 38 de ani cu o carte de nuvele, *Mis muertos punk* (reeditată în 1992 sub titlul *Muchacha punk*), debut remarcat de critică și răsplătit cu premiul Coca Cola. În 1983 a apărut din nou în librăriile argentinene cu *Los pichiciegos*, un roman despre războiul Malvinelor, scris în trei zile și jumătate și pe care Fogwill îl consideră cea mai bună carte a lui. Anul acesta, în paralel cu apariția în Spania a romanului *Urbana* (al cărui subiect este pătrunderea barbariei sociale în spațiul cel mai protejat), romancierul a lansat în Argentina o nouă carte, *Runa*, a cărei acțiune se petrece în

neolitic. Compus din 61 de capitole ce se pot citi în orice ordine, *Runa* este lungul monolog al unui om ce povestește mitul constitutiv al culturii argentinene. De formație sociolog, Rodolfo Enrique Fogwill a fost dat afară de la Universitatea unde predă în 1966, din cauză că era troțkist. Și-a deschis o agenție de publicitate ce a ajuns cea mai mare din America Latină, a câștigat o avere din marketing, dar a pierdut totul în timpul dictaturii militare din 1976-83. Atunci s-a apucat de scris, umorul și critica feroce ajutându-l să-și ia distanță față de realitatea politică a Argentinei, țară pe care scriitorul o vede ca „un laborator al lumii”.

Jurnalul lui Rudi Dutschke

● Rudi Dutschke a fost liderul mișcării studențești germane în 1968 și a murit prematur, înecat în baie în timpul unei crize de epilepsie în 1979, după ce supraviețuise unui atentat de care STASI se pare că nu era străin. Idealist care visa la revoluția mondială (dar nu după model sovietic sau chinez), părăsise definitiv RDG în 1961, în ajunul construirii Zidului, și se înscriesese la Sociologie la Universitatea din Berlinul de Vest, ajungând liderul carismatic al studenților, datorită calităților sale de orator. Jurnalul ținut de el între 1963 și 1979 a fost publicat acum la Ed. Kiepenheuer & Witsch din Köln sub titlul *Jeder hat sein Leben ganz zu leben* („Fiecare trebuie să își trăiască viața temeinic”). Jurnalul relevă faptul că eroul revoltelor studențești din RFG era un credincios protestant, ce îl socotea pe Isus „cel mai mare revoluționar al lumii”, că era favorabil reunificării Germaniei într-un stat socialist anti-autoritar, că se știa urmărit de poliția politică și de aceea, după atentatul asupra lui, a cerut azil politic în Danemarca, unde a aderat la mișcarea ecologistă.

Bătrânețe activă

● Datorită cererii, 60 de universități americane au înființat în campusurile lor reședințe speciale pentru pensionari care vor să urmeze cursurile și să participe alături de tinerii plini de energie la viața studențească. Contra unei taxe de 2500-3000 de dolari pe lună și obligația de a frecventa 450 de ore de curs și seminar pe an, ei câștigă – au constatat specialiștii în geriatrie – vitalitate, luciditate, un psihic echilibrat și optimist, sănătate fizică. Stimularea intelectului are efecte benefice asupra virstnicilor care, deși nu obțin diplome, se dovedesc mai conștiințioși și mai pasionați de studiu decât colegii lor tineri.

Ping-pong american

● Cunoscutul romanțier american Jerome Charyn își petrece acum opt luni pe an (septembrie-mai) la Paris, unde predă cursuri de cinema la Universitatea Americană din

capitala Franței, și patru luni acasă, în Manhattan. Cu ocazia traducerii ultimei sale cărți, *Ping-pong*, la Ed. Laffont, „Magazine littéraire” din mai i-a pus scriitorului câteva întrebări în legătură cu pasiunea sa pentru scris și pentru tenisul de masă. Charyn spune că a descoperit jocul cu mingea de celuloid pe când avea 10 ani și de atunci e un pasionat jucător, dar punctul focal al vieții sale e scrisul. Ping-pong-ul și scrisul au în comun o anumită rigoare, un ritm: „Pentru mine, scriitura e o muzică în minte. O muzică foarte apropiată de ping-pong, în care caut înainte de toate să sesizez sunetul mingii (...) Eu nu joc neapărat pentru a câștiga, pentru a-mi bate adversarul. Joc de dragul acestei muzici”.

Dispută

● Pentru bicentenarul nașterii lui George Sand, în iulie 2004, se preconizează, după cum am mai scris, mutarea rămășițelor sale pămîntești la Panthéon (ideea mai fusese vehiculată în timpul celui de al doilea mandat al lui François Mitterrand, care a optat în cele din urmă pentru „pantheonizarea” Mariei Curie, în 1995). O asemenea idee nu e deloc pe placul autorităților locale din Berry, fiindcă turismul cultural în regiune ar suferi o lovitură fatală. Un sondaj făcut de un ziar local arată că 97% din locuitorii regiunii sînt defavorabili mutării osemintelor lui George Sand din grădina proprietății familiale de la Nohant, argumentându-se că a fost dorința ei să fie îngropată acolo, alături de bunica și mama ei. Pe de altă parte, comitetul pentru pantheonizare conține, pe lângă moștenitorii legali ai scriitoarei, numeroase personalități, de la universitari și scriitori, la actori de teatru și film, care susțin cu toții că George Sand „aparține conștiinței universale”. Membrii „Asociației prietenilor lui George Sand” sînt și ei împărțiți între cele două poziții. Oricum, ultimul cuvînt îl va avea președintele Franței, Jacques Chirac.

Bellas mariposas

● Născut în 1952, Sergio Atzeni a fost unul din cei mai buni scriitori italieni din generația lui (din nefericire, a murit înecat în 1995). Foarte talentat și minat de dorința de a se ridica deasupra modelor literare, el a publicat mai multe romane marcate de o puternică iubire-ură față de locurile natale din Sardinia. Între acestea – *Fiul lui Bakunin*, *Al cincilea pas este despărțirea*, *Povestea judeului bandit*. Postum, i-a apărut romanul *Bellas mariposas*, a cărui prota-

gonistă și naratoare e o fetiță de 12 ani, Caterina. Ea reușește, grație forței sale vitale și ironiei să supraviețuiască într-un univers sordid și violent. Împreună cu prietena ei Luna, Caterina scapă din situațiile complicate și își bate joc de capcanele ce le sînt întinse, traversînd, pe parcursul unei lungi zile de vară, o realitate neliniștitoare și tristă. Ca doi fluturi frumoși, cele două fete se înalță deasupra amenințărilor permanente, refuzînd urîtenia și vi-sînd la o carieră de staruri.

Sfîrșitul lui Xenakis

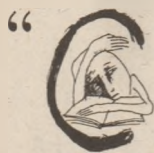
● La 72 de ani, Françoise Xenakis, scriitoare și critic literar, a publicat la Ed. Albin Michel o carte intitulată *Uite, drumurile noastre s-au închis*, în care povestește boala și moartea soțului ei, compozitorul Iannis Xenakis. Populară pentru umorul dovedit în scrierile și emisiunile ei de pe France 2, Françoise X. își invită acum cititorii să o urmeze pe un parcurs intim grav și dureros, să fie martorii unei mari iubiri, pe care scrisul o face să supraviețuiască. Deși compozitorul grec avea o personalitate puternică, ce îi copleșea pe cei din preajmă, pe Françoise el a fost cel ce a îndemnat-o să se exprime prin scris, să-și dezvolte propriile gusturi, să facă ceea ce dorea. „De exemplu, nu ascultam aceeași muzică, aveam preferințe diferite, și chiar dintre compozițiile lui aveam unele care nu-mi plăceau”.

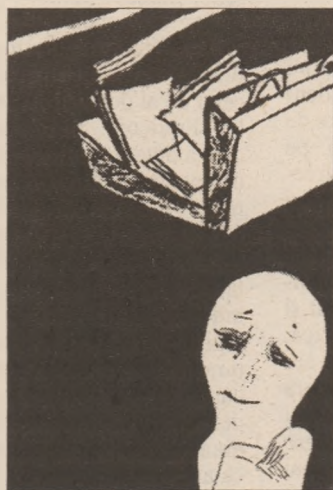

post-restant

de
Constanța Buzea

„**ÂTEVA** poezioare, poate slabe, dar scrise din suflet”, vă dați dvs. cu părerea, așteptând însă să fiți contrazis ori confirmat de cineva care se pricepe. Poate că nu e cine știe ce liniștitor să aflați că, deocamdată, scrieți din suflet, nici mai bine, dar nici mai rău decât majoritatea celor care ni se adresează, sfâșiați între îndoială și speranță: „Se întunecă și ploaia/ cade peste visuri vii/ ceața rece se așterne,/ noian de melancolii/ mă cuprinde./ Vreau să strig./ Răcit sunt; iară/ glasul nu este al meu/ primăvara să răsară/ din nou sufletului greu./ Aștept, albă lumină/ caldă să mă împresoare/ să redea speranța vie/ sufletului ce mă doare.” Mici defecte, loc comun pe tot cuprinsul, pașnicul cuvânt *noian*, conform cadencei ce se impune dar nu se respectă, il accentuați candid *noian*. În privința poezioarelor, lucrurile se mai pot schimba în bine odată cu trecerea timpului, cu exercițiul asiduu și cu lecturile exemplare în domeniu. Ținem să vă asigurăm că scrisoarea dvs. ne-a reținut atenția prin spiritul realist pe care-l acidulați cu ironie. Student la Politehnică, vă pregătiți să ieșiți inginer, „un bun specialist în mașinării, așadar, ca zecile de mii de specialiști care doar în România se coc și dau roade. Niște roade cam viemănoase, ce e drept, dar din care gustăm cu toții ceas de ceas. Nu e de mirare dacă o să ajungem o țară de bolnavi de ficat”. O fi, că prea o spuneți cu convingere. Dar pe tărâmul poeziei, în lumea cuvântului amărăciunea se mai destramă, chiar dacă nu de tot: „Fluturi albi, gândurile mele/ le aprind, le ascult/ le privesc, le ating/ Fluturi albi/ ingeri desculți/ printre zăbrele/ pășesc tăcuți/ umplând temnița rece/ sufletul greu/ de Dumnezeu./ Cuibărit în cuvânt/ printre umbrele reci/ reaprind în mormânt/ steaua stinsă pe veci/ vestind morților vii/ Reinvierea”. De obicei, cei care scriu bine își și dau seama că sunt buni, merg la sigur și nu așteaptă de la nimeni altceva decât să fie debutați. Lăsați să treacă puțină vreme până să ne mai trimiteți alte versuri. (Cătălin Păun, București) ☒ Dacă dumneavoastră înșivă recunoașteți că „e foarte greu să fii

poet/ când inima te doare/ când vezi că rămâi singur/ cu slova de veghe rămâi față-n față/ Și inima curge, inima-ngheață”, cu alte cuvinte, dacă e greu să fii poet când condițiile sunt propice și suferința își face excelent lucrul ei de la sentimental spre liric, poetic, expresiv fie și doar naiv, săracuț, sortit nimicului, atunci cum va fi când inima va zburda de fericire, când fiind în centrul lumii, în spectacolul ei cu împliniri pe toată linia? Vorba dvs., „când ești tumult de ape/ dar vorba nu te-ncape./ iar când toamna își scutură/ vânturi pustii/ albit te trezești scriind poezii...” Universul pe care ni-l propuneți în zeci de variante de română, cu duioșii și nostalgii care nu mai mișcă jucăreaua minții și nu mai au asupra auditoriului efectul pe care-l avea în interbelic, și poate că nici atunci în proporție de masă... Generațiile s-au asprit între timp, poezia sentimentală cere aproape geniu de la autorii care se încumetă s-o întrețină gard în gard cu cinismele și luarea în țârbacă a liricoizilor fără leac. Universul dvs. poetic (revin de unde am plecat), se risipește în derizoriu. Chiar vi se pare că nu aveți motive de a vă împurpura scriind astfel? „Tu... Eu.../ Eu... Tu.../ Între Tu-Eu a fost Ea-El./ Între Eu-Tu/ Va fi El-Ea./ Alături de Tu stă vid./ Alături de Eu stă vid./ Alături de Ei stau Ei./ Tu-Eu e și vesel./ Eu-Tu e și trist.../ Însă Ei sunt sublimi./ Iar lumina îi așteaptă:/ Tu-Eu-Eu-Tu.” Desenele degeaba sunt elaborate, corecte, sentimentale și ele, ilustrează inutil manuscrisele cu care, deocamdată, n-ați demonstrat decât dorința de a fi poetă. Mai încercați. (Lia Nistor, Cluj-Napoca). ■

FINALA este aceea, cine s-ar îndoi?, dintre Juventus și Milan din Liga Campionilor, din seara de miercuri 28 mai ora 21⁴⁵. Deși ora României nu este și ora Manchesterului unde s-a desfășurat cea mai importantă întâlnire din fotbalul european, la Craiova, Brașov și în alte orașe au avut loc, tot miercuri seara, meciurile din ultima etapă a diviziei naționale de fotbal, adică finalul stagiunii, cum s-ar spune. Coincidență de dată ne-a pus încă o dată în postura unor observatori norocoși care pot compara în direct și la o oră de maximă audiență a T.V. fotbalul național și cei internațional.

Despre primul, ca despre răposati, numai de bine. A câștigat Rapidul (campion deja la ora disputării meciului cu Farul, pierdut fără onoare), urmat de Steaua (care, cu onoare, dînd un gol Oțelului, l-a trimis la baraj, deși a jucat cu echipa a doua), ambele plecînd la toamnă în voiajuri, să sperăm, lungi prin Europa. Bacăul l-a bătut pe Lăcătuș la Brașov și s-a salvat. Ce am văzut din meci nu părea suspect, în afara faptului că brașovenii – locul 4, înaintea lui Dinamo, în urcare lentă și a Naționalului, în cădere iute – n-au ju-

sport

O finală și un final

cat nimic. Absolut nimic. Bacăul, care și-a cumpărat anul trecut locul în prima divizie, are o echipă bună, cu o înaintare pe care ar dori-o mulți. Doar că nu merge. Ilie Dumitrescu a părăsit echipa pe care o antrena după penultima etapă, cînd pierdea, acasă, cu Oțelul. Cît pe ce să-i fie naș Oțelul. Pînă la urmă a salvat-o Steaua de la nașie: o dată egalînd pe Oțelul la Galați, a doua oară gonindu-l pe Cioicoiu la Bacău cu ordin clar să dea gol cînd trebuie pentru băcăuani. UTA a marcat șase goluri celei mai lipsite de glorie echipe, Gloria Bistrița: de unde se vede că Gloria joacă numai cînd, ce și cum vrea.

Finala a fost altceva. Cu totul altceva. O primă repriză care ne-a amintit de întîlnirile dintre Real și Manchester, cu un Milan debordant ca viteză, fantezie și ocazii, cu o Juve mai „bătrînă Doamnă” ca niciodată. Dacă prelungirile ne-au întors la meciurile italienești din epoca post H.H., cu apărări beton și con-

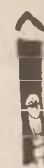
traatacuri sporadice, loviturile de la 11 metri au fost, psihologic, reconfortante pentru fotbalistii noștri. Iată, ratează și cei mari, au și ei emoții, slăbiciuni. Lui Trézeguet îi tremură picioarele, ca și lui Seedorf, dar Șevcenko nu știe să greșescă în clipe decisive. Chiar și arbitrajul lui Markus Merk ni s-a părut familiar. Unități de măsură diferite, gol valabil anulat la semnarea unui arbitru de linie care confundă șutul la poartă cu pasa și așa mai departe, astea și altele ni i-au evocat pe Corpodean și compania. Dincolo de ce luăm noi drept asemănări cu naționalul nostru joc cu balonul rotund, finala a arătat o față a fotbalului italian complet diferită de aceea ironizată de spanioli și de englezi. O repriză întîi a Milanului, Ca-n povești. Chiar dacă fără gol. La acest capitol italienii rămîn italieni.

Ei, și acum, vacanța fotbalistică: transferuri, Intertoto, bani, retrageri, tot tacîmul.

A.B.C.

Întîlnirile “României literare”

O seară care părea calmă...

IN SEARA zilei de 4 iunie a.c., la Clubul Prometheus, a avut loc o nouă ediție a *Întîlnirilor “României literare”*, cu tema *Fenomenul literar românesc la început de secol* (XXI). Discuțiile au debutat pașnic. Timpul părea răbdător cu oamenii. Au vorbit, în ordine, Nicolae Manolescu, Dan C. Mihăilescu, Florin Iaru, Livius

Ciocârlie, Alex. Ștefănescu, Tudorel Urian, Ioana Părvulescu, un cititor (da, a existat în sală și un cititor!), G. Dimisianu, Marius Chivu. După primele două-trei intervenții a izbucnit polemica. Unii dintre participanții la discuție au vorbit de mai multe ori, impetuos, tăios sau hazos, pentru a-și apăra punctele de vedere. S-au configurat, în mare, două poziții: 1. Din 1989 și până azi s-au înregistrat

Fotografii de Mihai Cucu

ÎNTÂLNIRILE României literare

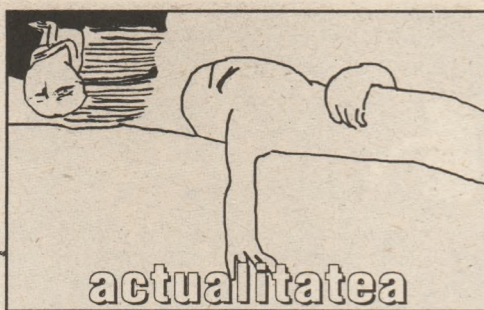
Fenomenul literar românesc
la început de secol

4 Iunie 2003
CLUBUL PROMETHEUS

schimbări semnificative în literatura română. 2. Nu s-au înregistrat schimbări semnificative în această perioadă.

În sală au mai fost prezenți și scriitori care au tăcut (cu sau fără subînțeles): Adriana Bittel, Mihai Minculescu, Liviu Georgescu, George Geacă, Teodor Dună, Teodora Stanciu, George Ardeleanu, Costi Rogozanu, Oana Enăchescu. N-au lipsit ziariștii, fotoreporterii, operatorii TV, iubitorii de literatură (de toate vârstele). Cert este că nimeni nu s-a plictisit. Discuțiile au fost fierbinți și băuturile reci (nu invers, cum se întîmplă la dezbaterile organizate de alte reviste).

Al. Șt.

scriitori portugheze

de Mihai Zamfir

Eduardo Lourenço (I)

SE ÎNTÂMPLĂ foarte rar ca un critic literar să devină personalitatea culturală numărul unu a țării: doar atunci când, printr-o anomalie, literatura propriu-zisă nu mai are reprezentanți proeminenți, iar pe primul plan urcă intelectualitatea reflexivă; sau atunci când, valoarea criticului este atât de mare, încât se dispensează de scriitori, adică de mediul germinativ obligatoriu. Aceasta ar fi situația lui Eduardo Lourenço astăzi, în Portugalia. A ajuns intelectualul cel mai respectat al țării.

Când a împlinit zilele acestea 80 de ani, toate preocupările portugheze par a fi încetat, brusc, pentru a i se rosti la unison un omagiu național. Să notăm că Portugalia seamănă destul de bine cu România și la capitolul relațiilor umane din lumea intelectuală: și aici aproape

fiecare literat vede în succesul celui de alături o insultă personală.

Atunci cum de a fost posibilă o asemenea prețuire fără rezerve? Poate pentru că Eduardo Lourenço rămâne un portughez complet atipic. Să-l numim portughez subliminal? Ar fi poate exact. Plecat din țară în anii '60, din cauza opresiunii culturale greu suportabile, a avut o onorabilă carieră universitară în Sudul Franței, la Nice, unde a rămas până astăzi. În fierbințeala națională de după 25 aprilie 1974, de după Revoluție, rechemat cu insistență la Lisabona de prieteni, și-a vizitat țara de mai multe ori, dar a decis – spre deosebire de majoritatea intelectualilor portughezi exilați – că-i mai înțelept să rămână în Franța.

A doua curiozitate a acestui personaj: a scris tot timpul în limba portugheză, despre cultura portugheză, pentru portughezi, deși se afla departe de

Portugalia. Stilist viguros, de o rară inteligență încă de la primele studii, și-a perfecționat pe parcursul anilor instrumentul lingvistic până la subtilități nebănuite. Reflecția despre cultură, redactată în limba portugheză, are astăzi suprema ei intruchipare în paginile fostului profesor de la Universitatea din Nice. Eduardo Lourenço scrie inconfundabil: oricare cititor familiarizat cu litera lusitane îl identifica drept autor după numai câteva fraze.

Despre ce scrie criticul? A început prin a emite judecăți asupra autorilor portughezi contemporani, pentru a se ridica apoi, treptat, în sferele tot mai înalte ale unei gândiri filosofice. Sclipitoare sale glose pornesc, aparent, de la scriitori portughezi contemporani; dar ele vorbesc până la urmă despre dilemele secolului al XX-lea, despre Europa, despre specificul portughez. De mulți ani criticul nu mai poate coborî din cerul adevărilor ultime.

O face întotdeauna în același mod: contrazicând locurile comune, demascând erorile provenite din lenea de gândire, mergând curajos contra curentului majoritar. Acest non-conformism substanțial s-a transformat la Eduardo Lourenço în regulă. O regulă ce a sfârșit prin a fi în cele din urmă acceptată. Lumea literară a trebuit să se incline și să recunoască „excepția Eduardo Lourenço”.

Dovadă: în anul 1998, autorul primea *Premiul Camões*, cea mai înaltă distincție oferită unui scriitor de limbă portugheză. Este unicul critic ce l-a primit până acum – și va rămâne, probabil, unicul, pentru un șir imprevizibil de ani. ■

la microscop

de Cristian Teodorescu

Jocurile și solidaritatea pe computer

EXISTĂ de vreo doi, trei ani în România un campionat național al jocurilor pe computer. Povestea asta s-a născut la noi pornind de la sălile de asemenea jocuri care s-au tot înmulțit în ultimii ani. Vezi în ele de la puști de 10 ani până la adulți care se apropie de 50. Cunoșc nu știu câte asemenea săli, aflate în mai toate cartierele Bucureștiului.

Dacă va trece prin cap ca așa fi unul dintre acești jucători, regret să vă dezamăgesc. Unul dintre băieții mei participă la acest campionat. E o lume care s-a organizat din aproape în aproape și în care competitorii corespund prin Internet. Elevi de gimnaziu, copii care au abandonat școala, liceeni, studenți, tineri care au o meserie și un serviciu, patroni, șomeri, artiști, pensionari de boală, care știu unii de alții indiferent în ce parte a țării locuiesc.

Am văzut de curând vreo câteva reportaje t.v. despre lumea jucătorilor pe computer în care aceștia erau prezentați ca niște căutători de lumi paralele, înși care vor să fugă astfel de și din realitatea cotidiană, ceea ce e fals. Scriu asta în oarecare cunoștință de cauză. Probabil că acest sport mai aparte va deveni în câțiva ani unul dintre cele mai populare din lume. Un sport care, cel puțin deocamdată, presupune și comunicare între competitori, nu numai „confruntare”. E un sport fără public și fără arbitri și sper că va rămâne așa.

Finala din acest an a campionatului a avut loc la Constanța. Fără federație, fără anunțuri în presă; echipele finaliste și-au găsit sponsori sau au mers pe banii lor.

Neștiind despre ce era vorba, puțin a lipsit să nu văd vesele una dintre echipe de

capitanul ei, după un antrenament de noapte care s-a prelungit peste toate limitele îngăduite. Fiert de incertitudini, capitanul echipei a ajuns totuși la Constanța.

S-au întâlnit în fața computerelor echipe din toată țara. Premiul cel mare era de 1.000 de dolari. L-a câștigat o echipă locală. În afară de competiția propriu-zisă, jucătorii au mai înțeles câteva lucruri unii despre alții. Bucureștenii au aflat că în țară se trăiește mult mai prost decât în Capitală. Provincialii, la rândul lor, au descoperit, unii de la alții că într-un județ se trăiește mai bine, în altul mai prost și că Bucureștii nu e nici pe departe orașul fagăduinței, cum pare de la distanță.

Nu vreau să exagerez importanța acestui tip de comunicare, dar ea mă face să cred că în câțiva ani, odată cu creșterea în progresie geometrică a numărului de jucători pe computer se va schimba și profilul alegătorului autohton. Pentru X din București începe să fie mai important ce crede Y din Baia Mare sau ce îi spune Z din Botoșani, decât ce debitează politicianii.

Deocamdată această lume e scutită de politicianism. Și așta timp cât politicianii nu vor încerca să-și bage nasul în ea, ea ar putea fi premisa unei viitoare solidarități civice, fără program, dar cu exigențe electorale unitare. Chiar și acum în spatele celor 32 de echipe finaliste care s-au întâlnit la Constanța se află mii de alte echipe care au rămas acasă, echipe alcătuite ca și finaliste din cetățeni de toate vîrstele și de toate înțelepturile, dar în cea mai mare parte din tineri.

Dacă am înțeles bine, semnalul pe care și l-au transmis încă de pe acum finaliștii unii altora, dar și celor care au rămas acasă, e cel al unei solidarități exprimate laconic la despărțire: „Pastrăm legătura”. ■

Avangarda românească. Europa avangardelor

Institutul pentru Cercetarea Avangardei Românești și Europene și Editura Vinea organizează între 10-12 iunie a.c. un amplu simpozion care are ca obiectiv punerea în valoare a contribuției avangardei noastre istorice la avangarda internațională.

Cu acest prilej va fi prezent la București *Sarane Alexandrian*, nume de referință în exegeza suprarrealismului, au-

tor al unora dintre cele mai valoroase lucrări dedicate lui Victor Brauner: „Victor Brauner, l'illuminateur” (1958) și „Les dessins magiques de Victor Brauner” (1965).

Programul se va derula în Sala Oglinzilor, de la Uniunea Scriitorilor.

Relații suplimentare se pot obține la telefoanele 337.00.18; 0723349138; e-mail: nicolae_tzone@yahoo.fr; edituravinea@yahoo.com.

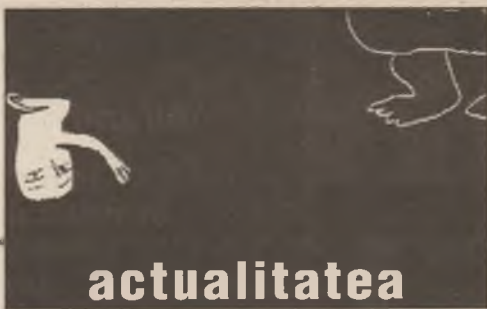
PRIOR BOOKS DISTRIBUTORS SRL

tel.: 210 89 08, 210 89 28 sales@prior.ro

**Metodă interactivă de învățare a limbilor străine
TELL ME MORE versiunea 5.0**

**(căști, microfon, manual de utilizare),
preț pachet 3 nivele: 2 100 000 lei +TVA**

Poliția limbii

SUB acest titlu a apărut în SUA o carte a profesoarei la Universitatea New York Dianne Ravitch, consultant în chestiuni de educație în administrațiile Bush și Clinton. Ziarul *ZIUA* din 30 mai înfățișează câteva extrase. Dna Ravitch a descoperit din întâmplare, după cum afirmă ea însăși, un protocol bine stabilit al unei cenzuri a limbii, împărțit de editorii de manuale, de asociațiile profesionale ale dascălilor, de administrația unor state și chiar de guvernul federal. Protocolul prevede eliminarea tuturor cuvintelor și expresiilor *incorecte politic*. În principiu, ele urmăresc să pună capăt discriminărilor tradiționale prin intermediul limbii, cum ar fi acelea care se referă la *negri, afro-americani, gay etc.*, fie ele de natură socială, rasială, sexuală, religioasă, și să dea satisfacție feminismului ori multiculturalismului. În loc de *Adam și Eva*, manualele zic *Eva și Adam*, cuvântul *yacht* este evitat, ca elitist, iar *orb*, ca jignitor. „Este ca neolimba lui Orwell pusă în practică”, scrie dna Ravitch referindu-se la romanul *1984*. Pentru noi, poliția limbii nu reprezintă o noutate. Politica culturală a comunismului a instituit, imediat după 1948, o suită de reguli care dirijau epurarea vocabularului, construind chiar două clase opuse de cuvinte și expresii, unele așa-zicând pozitive, acceptate, corecte, recomandate, altele, negative, de nefolosit, incorecte, condamnate. *Political correctness* din SUA de azi n-a mers pînă la o astfel de subtilitate maniheistă, dar are tot veacul XXI la dispoziție să egaleze în imbecilitate cenzura comunistă a limbii. Ai uitat legea cu *tovarășe* a lui Ceaușescu? Dar înlocuirea de către cenzori în poezie a unor cuvinte ca *moarte și doliu*? Dar interdicția de a scrie *negru* pe alb în ziare *biserica* sau *cruce*? (Cînd biserica Mihai Vodă a fost mutată pe alt amplasament, presa a elogiat performanța inginerescă a „translării unui monument istoric”) Dar *dumnezeu* cu literă mică? Elevii din SUA de azi nu-l mai întîlnesc deloc în manuale, ca de altfel nici pe *satana*, deși, pe de altă parte, ei nu mai află nimic despre *dinozauri*, a căror realitate ar contrazice teza creaționistă dînd apă la moară darwinismului. ● În *LITERELE* pe aprilie, citim un fragment din *Marin Preda și mitul omului nou*, un studiu al lui George Geacăr din care *România literară* publică ea însăși, chiar în numărul de față, capitolul despre povestirile de la debutul scrii-

revista revistelor

torului. Un punct de vedere curajos și nou, care pe mulți îi va surprinde. Poate și pe vreun editor dispus să sacrifice nisaiva bani spre a tipări studiul într-o carte. ● Semnalăm o publicație foarte frumoasă grafic și plină de interes pentru iubitorii, ca și pentru cercetătorii cărții: *REVISTA BIBLIOTECII NAȚIONALE A ROMÂNIEI*. Avem în față primele două numere pe 2002, al optulea an de apariție al revistei. Nu știm exact cum se difuzează. Dar credem că merită s-o căutați. ● Un număr, ca de obicei, îngrijit alcătuit și cu numeroase lucruri de citit este 530 al *DILEMEI*. Tema: *Violenta în familie*. Se putea ceva, vai, mai actual? Dlui Pleșu i se reia un editorial de acum exact 10 ani. Despre omul fără dileme care naște monștri. Din nou, actualitatea nestinsă a unor probleme din România postcomunistă. Așa că poate ar fi mai bine să nu mai vorbim de actualitate. Hai-deți să-i zicem perenitate. La noi, totul durează. Și-ți dai seama de asta *exact cînd*, vorba dlui Cosășu dintr-un savuros text despre coincidențe, începi să te întrebi de ce nu mai zice nimeni nimic de o bucată de vreme despre... Exact atunci toată lumea se pune pe turuit despre subiectul cu pricina. ● Din *CALIGRAFUL* mehedintean pe luna mai, reținem o pagină consacrată de către istoricul Adrian Cioroianu comunismului românesc privit din unghiul inedit al discutației imaginii (chipului) și numelui conducătorului în regimul comunist român. *Scandaluri pe sevălet* se subintitulează remarcabila analiză a dlui Cioroianu. Interesant este și cum soarta mereu imprevizibilă a diversilor lideri comuniști a marcat soarta

unor pictori care i-au portretizat: înlăturarea Anei Pauker l-a salvat pe M.H. Maxy de la dizgrație, desenul lui Jules Perahim dedicat lui Lenin a avut cea mai lungă viață din toate, iar portretul făcut de Steriadi „Academicianului A. Toma” a fost dat uitării odată cu poetul. ● În *VIAȚA ROMÂNEASCĂ*, număr dublu, aprilie-mai, dl Iulian Boldea are inspirata idee de a grupa trei articole despre cărți ale unor importanți autori români din diasporă (Monica Lovinescu, Virgil Ierunca și I. Neșoiu).

Scandal cu tulnic la prefectură

U CÎTEVA luni în urmă presa din întreaga lume vuia anunțînd arestarea unei bande de români care puseseră la cale răpirea Victoriei Beckham. De fapt era vorba de patru români și un albanez pripășiți de curînd în Anglia. Dacă vă mai amintiți, Cronica și-a exprimat atunci îndoiala că patru români amărîți au ticluit un asemenea plan. Săptămîna trecută Justiția britanică a ajuns la aceeași concluzie. Sau cum titrează *EVENTIMENTUL ZILEI* „Răpirea Victoriei Beckham de către români, O MINCIUNĂ de presă. Procesul românilor acuzați că planuiau răpirea vedetei a fost suspendat. Principalul martor al acuzării a fost plătit de ziarul care a lansat scandalul”. Îndoielile Cronicii pomeau tocmai de la mărturia albanezului din Kosovo, care în loc să se ducă la Poliție, cum ar fi procedat oricine în locul lui, a ales redacția unei publicații de scan-

dal. ● Un scandal de presă mai mic, dar mai plauzibil, a agitat recent spiritele la Alba Iulia. Soția prefectului Rus și presupusa amantă a acestuia s-au luat la pîrăială într-un local cu specific românesc din orașul Unirii. Cornel Nistorescu a scris un editorial despre această pîrăială în care soția prefectului i-a dat în cap bănuitei amante cu un tulnic luat de pe peretele restaurantului. După apariția comentariului din *Evenimentul*, dna prefect a dezmințit că ar fi sîrit la bătaie, admișînd doar că ar fi avut o discuție mai aprinsă cu „presupusa”, despre care a afirmat ritos că n-o bănuiește de nimic imoral. Ce noroc pe capul prefectului! Nu tu pîrăială, nu tu amantă și certificat de fidelitate conjugală din partea nevestei, toate dintr-un foc. Dar oare tulnicul s-o fi crăpat? ● În vîdită pierdere de audiență în UDMR, episcopul Laszlo Tokes se străduiește să agite spiritele în județele Harghita și Covasna lansînd petarde iredentiste care îi intă și pe maghiari, nu numai pe români. Luîndu-le poate mai în serios decît merită *ADEVĂRUL* titrează dramatic: „Extremiștii lui Tokes vor să găurească harta României cu o enclavă maghiară”. Foarte adevărat, dar cine îl ia în serios pe năbadaiosul pastor? ● Tot în *Adevărul* aflăm că firmele care au cel puțin 100 de angajați, fie ele particulare, fie de stat, sînt obligate să angajeze cîte patru persoane cu handicap. Dacă nu, trebuie să plătească la buget echivalentul cîtorva salarii. E vorba despre o lege care există, dar pe care n-a băgat-o nimeni în seamă. În privința firmelor statului, Legislativul poate propune liniștit asemenea lucruri.

Și e laudabil că a făcut-o. Particularii însă trebuie luați cu binișorul, nu cu strămătarea, pentru că nu Parlamentul le-a înființat firmele, ca să-și permită să-și bage nasul în afacerile lor. Iar politica discriminărilor pozitive se cuvine făcută cu tact, ținînd cont de sensibilitățile persoanelor cu handicap. Cum se simte un om angajat cu de-a sila la o firmă particulară? ● *CURIERUL NATIONAL* ne anunță: „Deși specialiștii prevăd un cutremur devastator peste trei, patru ani, mulți proprietari preferă moartea decît consolidarea. Guvernul acordă facilități și chiar gratuități, dar a rămas cu banii necheltuiți”. Cînd citești asemenea titluri îți vine să-i crezi idioți sadea pe proprietarii de apartamente din blocurile avariate de cutremure. Dacă ai curiozitatea să discuți cu ei, afli că bieții proprietari știu ei ce știu. Cei care se duc cu cererea de consolidare sînt plimbați de la Ana la Caiafa și tratați ca ultimii cerșetori de intersecții, încît preferă cutremurul. ● În tot mai selectivă social democrație practică de guvernul Năstase, executivul a adoptat un proiect de lege pe care *ROMÂNIA LIBERĂ* îl califică drept: „Huzur pe banii contribuabililor”. În ce constă asta? „Demnitarii vor locuințe de protocol cu cel puțin 30 % mai mari și chirii deconțate de la buget” precizează ziarul citat. Dar dacă ne gîndim că au fost obligați să-și declare averile e de înțeles dorința demnitarilor de a face economii de acum încolo.

Cronica

Pentru cititorii din străinătate

Puteți face abonamente direct la redacție, la tarifele de 104 \$ S.U.A. pe an pentru țările europene și 130 \$ S.U.A. pe an pentru țările extra-europene. Plata se poate face prin cec la dispoziția Fundației „România literară” pe adresa Fundația „România literară”, București, Of. poștal 33, C.P. 50, cod poștal 71341, România sau prin dispoziția de plată a sumei în contul nr. SV11989444450 (USD) și SV11920914450 (EUR) deschis la Banca Română pentru Dezvoltare (B.R.D.), Sucursala Aviației, București, caz în care vă rugăm să ne trimiteți pe adresa redacției, în plic, o copie după dispoziția de plată și adresa dvs. completă. În sumă sînt incluse toate cheltuielile poștale și de expediere. Se pot încheia și abonamente pe un trimestru sau un semestru, pentru o sumă proporțională.